

Sibelius-museon suurkanteleita

30.3.2026 Arja Kastinen

Vuosina 2015–2017 valokuvasin ja mittasin kaikki silloiset Sibelius-museon kanteleet. Viisikielisten kanteleiden tiedot julkaisin vuonna 2019 ja viisikielisiä suurempien pienkanteleiden tiedot vuonna 2024 (ks. <https://www.temps.fi/tutkimus/> -sivun alalaita). Tämä pdf sisältää tiedot Sibelius-museon suurkanteleista vuonna 2017.

Valokuvaamiseen ei ollut käytössä studiovaloja, joten kuvien värit poikkeavat jossain määrin alkuperäisistä.

Kanteleet on jaoteltu tässä tiedostossa siten, että ensin ovat suorasivuiset mallit (20 kpl), joihin sisältyvät myös peilikuvakanteleet (4 kpl) ja kromaattiset kanteleet (4 kpl). Niiden jälkeen on yksi kaksoiskantele ja kolme pyöreäperäistä sekä lopuksi kaksi kaarevasivuista ja kaksi eestiläistä (joista toinen on sitra).

Tiedostosta puuttuvat kaksi ulkomaisiin museoihin lainattua kanteletta sekä erikoisuudet, kuten pianokantele.

Sisällys

Suorasivuiset	sivu
1. SM68 – J. E. Engström.....	3
2. SM125 – ”Ristimäkis folksolas lärare”....	10
3. SM128 – Albert Edelfelt.....	17
4. SM496 – E. Lekve.....	25
5. SM675 – ”från Karelen”.....	34
6. SM877 – Katri Stigell-Hyvönen.....	40
7. SM1584 – Katri Stigell-Hyvönen.....	50
8. SM883 – Stig Nyström.....	55
9. SM889 – Esteri Korkeakoski	66
10. SM1215 – Taneli Mäkinen	73
11. SM1581 – Antti Auvinen	78
12. SM1996 – Juho Tamminen(?)	87
Peilikuvakanteleet	
13. SM92 – ”Turun puutorilta”	93
14. SM178 – ”ehkä Turun seudulta”.....	100
15. SM1154 – ”18.9.1919” – kaksoispohja	107
16. SM1216	113
Kromaattiset kanteleet	
17. SM131 – hankittu v. 1935	118
18. SM962 – Heikki Linjama, alto	125
19. SM963 – Heikki Linjama, prima	129
20. SM964 – Heikki Linjama, pikkolo	133
Kaksoiskantele	
20. SM1255 – Heikki Linjama	138
Pyöreäperäiset	
21. SM126 – ”Från Ypäjä”	144
22. SM130 – Juho Tamminen	150
23. SM138 – kukkakoristeinen ääniaukko	157
Kaarevasivuiset	
24. SM153 – kotitekoinen	165
25. SM409 – Paul Salminen	171
Eestiläiset	
26. SM1217 – peilikuva	177
27. SM1938 – sitra	183

SM68

Suurin pituus: 906 mm

Suurin leveys: 380 mm

Suurin korkeus: 75 mm

Historia

Kantele on **J. E. Engströmin** pianotehtaan valmistama ja saatu helsinkiläisen yksityishenkilön lahjoituksena Sibelius-Museolle vuonna 1931. J. E. Engströmin pianotehdas aloitti toimintansa Helsingissä vuonna 1871 ja toiminta päättyi konkurssiin vuonna 1891 (<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/417080?page=4>).

Vuoden 1925 lehtiartikkelin ([Uusi Aura 8.2.1925](#)) mukaan Johan Erik Engström (1846–1898) sai neljän vuoden harjoittelun jälkeen kisällikirjansa Pietarista, minkä jälkeen hän jatkoi opiskelua Tukholmassa, Düsseldorfissa ja lopulta Pariisissa maineikkaan Érard-tehtaan palveluksessa. Helsingissä Engströmin pianotehdas työllisti 14–16 henkeä ja tehtaan pianot ja flyygelit olivat hyvässä maineessa. Edellä mainitun lehtiartikkelin mukaan vuonna 1876 Engströmin pianotehtaan tuotteille annettiin ensimmäinen palkinto Helsingin ensimmäisessä taide- ja teollisuusnäyttelyssä, jossa myös keisari vieraili. Korkeasta maineesta

kertoo lisäksi se, että Engströmiltä tilattiin pianino lahjaksi keisarinalle Aleksanteri III virallista vierailua varten vuonna 1885. Myöhemmin pianino sijoitettiin keisarilliselle perheelle lahjoitettuun Langinkosken huvilaan, sieltä se siirrettiin presidentinlinnaan ja myytiin sittemmin J. E. Engströmin pojalle, Robert Engströmille, jonka testamenttilahjoituksen kautta sekin on nykyään Sibelius-Museossa (ks. Fabian Dahlström: [Finländsk Klavertilverkning före år 1900](#)).

Engströmin pianotehtaan kanteleenrakennuksen lähötölkkaus oli mahdollisesti Etelä-Pohjanmaan nuoriseuran julistama kanteleenrakennuskilpailu vuonna 1887 (ks. Heikki Laitisen teksti *Kantele*-kirjassa, s. 155–160, SKS 2010, toim. Risto Blomster.). Kilpailuun ”Wäinön kanteleen tekijöille” osallistui seitsemän rakentajaa eri puolilta Suomea (Heinola, Helsinki, Ilmajoki, Kaustinen, Paimio, Vaasa). Engström osallistui kilpailuun kolmella kanteleella ja voitti ensimmäisen palkinnon, 75 mk. Toisen palkinnon, 25 mk, sai asemamestari Lindros Vaasasta. (Waasan lehti 11.2.1888.) Palkintokanteleesta kirjoitettiin näin: ”Se on sangen puiseva, tehty pyökistä (bok) ja kuusesta, pituus noin 6 1/2 korttelia, leveys 2 1/2. Kieliä on siinä 30.” (Hämeen Sanomat 13.12.1887.)

Voittokantele lahjoitettiin tuolloin 19-vuotiaalle, sokealle ja laajalti tunnetulle kanteleensoittaja **Akilles Ockenströmille** (1867–1898), joka oli Suomessa ensimmäisiä ellei mahdollisesti ensimmäinen suurkanteleen pitkän sivun soittaja (ks. ed. mainittu *Kantele*-kirja s. 161–165). Muutamissa Ockenströmin konserteista tehdyistä lehtijutuista mainitaan tämä nimenomainen soitin ja sitä on selkeästi pidetty erityisessä arvossa. Esimerkiksi *Uusi Suometar* -lehdessä kirjoitettiin 18.4.1890:

..niin puhtaita ja vahvoja ovat äänet Engströmin kanteleissa ja niin taiteellisesti kehittyntä on soitto. Erotuksen täytyykin olla suuren, sillä lujasta ja raskaasta pyökkipuusta ovat laidat näissä palkinnon saaneissa kanteleissa. Viritys on niissä yhtä luja kuin pianoissa.

Kyseinen kantele on Pohjois-Pohjanmaan museossa Oulussa (4491:2). Rakenteeltaan se poikkeaa Sibelius-Museon kanteleesta. Ilmeisesti Sibelius-Museon kantele on Engströmin tehtaan myöhempää tuotantoa. Pohjois-Pohjanmaan museon kantele muistuttaa enemmän tuntemaamme tavanomaista (ns. talonpoi-

kaista) suurkannelta, kun taas Sibelius-museon kantele on selkeästi säätyläisten tarpeisiin suunniteltu tyyli- tely soitin. Alla **Rauno Niemisen** ottama kuva Pohjois-Pohjanmaan museon Engström-kanteleesta:

Kanteleet ovat ilmeisesti olleet Engströmin pianotehtaan tuotevalikoimassa melko pienessä osassa, sillä en löytänyt aikalaislehdistöstä yhtään myynti-ilmoitusta Engströmin kanteleista – ruotsinkielisessä lehdistössä on sen sijaan ilmoituksia pianokorjauksista, pianotunneista ja flyygelistä Engströmin tehtaalla. Engströmin pianotehdas toimi myös pianonvirittäjien kouluttajana, minkä ammatin Akilles Ockenströmkin hankki itselleen sokeutumisen jälkeen.

Rakennuspaikkakunta Helsinki.

Rakennustiedot

Matalakoppainen 30-kielinen, mahdollisesti 1890-luvulla rakennettu säätyläiskantele. Kansi ja pohja kuusta, sivut mahdollisesti pyökkiä.

Kopan korkeus 30 mm, josta kansi ja pohja kumpikin 4 mm.

Jalkojen korkeus 25 mm.

Lyhyen sivun pituus (ponnen päähän) n. 170 mm.

Peräsivun pituus (ponnen päästä) n. 330 mm.

Viritystappisivun pituus n. 855 mm.

Pohjalevyn sivujen pituudet:

- peräsivu 336 mm
- lyhyt sivu 131 mm
- viritystappisivu 830 mm
- pitkä sivu 865 mm

Kannen yläpuolisen viritystappipenkin paksuus 4 mm, leveys 54 mm, pituus ulkoreunalta 815 mm ja kannen puoleiselta reunalta 855 mm.

Pitkän sivun ja peräsivun välinen kulma 90°.

Peräsivun ja lyhyen sivun välinen kulma 110°.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun välinen kulma 135°.

Viritystappisivun ja pitkän sivun välinen kulma 25°.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivun nastoilla 314 mm.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys 783 mm.

Lyhimmän kielen soiva pituus (tallasta viritystapille) 96 mm.

Pisimmän kielen soiva pituus 785 mm.

Kuusi pisintä kieltä ovat vaskilankaa, muut terästä.

Kielten paksuudet pisimmästä alkaen:

1.–2.	1,32 mm
3.–6.	1,05 mm
7.	0,76 mm
8.–11.	0,72 mm
12.–15.	0,65 mm
16.	0,62 mm
17.–19.	0,64 mm
20.	0,62 mm
21.–24.	0,57 mm
25.	0,50 mm
26.–28.	0,52 mm
29.–30.	0,49 mm

Lyhyellä sivulla kielipenkin edessä olevan tallan puuosan leveys 7 mm ja korkeus raudan kanssa 10 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Soitin on huolellisesti suunniteltu ja taidokasta käsitöitä.

Kantele on mielenkiintoinen esimerkki 1800-luvun lopun erilaisten suurkantelemallien kehittelyn joukossa. Se tavoittelee yläluokan estetiikkaan sopivaa ulkonäköä, vahvempien ja talonpoikaiskanteleesta poikkeavien rakenteiden myötä erilaiseen musiikilliseen estetiikkaan soveltuvaa äänenlaatua, ja huolellisesti

suunniteltujen rakenteiden myötä luultavasti myös parempaa virityksen kestävyyttä. Se kuitenkin uupuu vielä esimerkiksi sellaisia 1900-luvun puolella suurkanteleisiin kehiteltyjä ominaisuuksia kuten sammutuslauta ja matalien sävelten punoskielet. Peräsivulla on edelleen koverokanteleista tuttu, alaspäin kaareutuva ponsi, ja bassokielet ovat messinkiä. Myös kärkeen on suunniteltu tyylielty ja näyttävä, mutta vanhoista pienkanteleista tuttu kierukka, joka on tässä tapauksessa valmistettu useasta osasta, sen keskellä on reikä ja se kaartuu pitkälle sivulle. Viritystappien edessä ei myöskään ole erillistä nastaa, vaan kielen soiva osuus päättyy viritystapille kuten vanhoissa koverokanteleissa. Soittimen mahdollista kohdentamista ruotsinkieliselle väestölle osoittaa sisäpohjan ruotsinkielinen etiketti.

Muut puuosat on lakattu ja ne ovat puun värisiä, mutta ponnien yläpinta ja kauniisti profiloitunut kolme puista jalkaa on maalattu mustiksi. Värimaailman täydentää peräsivun kielipenkin päällä oleva punainen huopakangas.

Kannessa on kaksi pyöreää ääniaukkoa: suurempi keskellä ja pienempi lähempänä kärkeä. Suuremman ääniaukon kohdalla sisäpohjassa on koristeellinen etiketti, jossa lukee: ”Från J. E. Engström. Pianomagasin Helsingfors.”

Pohjan sivut on viistottu.

Peräsivun kielipenkki on viisto siten, että se kapenee peräsivua kohden ja nousee vastakkaisella reunalla kansilevyä korkeammaksi. Tämän seurauksena peräsivun kielinastat kallistuvat ulospäin (eli peräsivun suuntaan).

Peräsivun kielipenkin edessä oleva puinen talla/kielikynnys puolestaan kallistuu kannen suuntaan, jolloin kallistuneen tallan, kannen ja kielipenkin väliin jää sivusta katsottuna pieni, kolmion muotoinen kolo. Talla on kiinnitetty kolmella naulalla.

Tallan keskellä on pieni ura, jossa on ohut, messinkinen tanko. Kielet kulkevat nastoilta tallan yli suoraan vastakkaisen sivun viritystapeille.

Peräsivun nastojen kielisilmukat on tehty huolellisesti ja silmukoiden kielikierrosten määrä vaihtelee kahdesta viiteen. Sekä 18. että 25. kielen silmukat ovat löysempiä ja selvästi huolimattomammin tehtyjä, mikä antaa olettaa, että nämä kaksi kieltä on vaihdettu jäl-

keenpäin jonkun muun kuin soittimen alkuperäisen rakentajan toimesta. Tämä selittäisi 25. kielen poikkeavan paksuuden. Kielipaksuuksissa 16. kielen poikkeava mitta voi olla todellinen tai johtua mittausvirheestä tai siitä, että vanhoissa kielissä mittaustulos voi vaihdella hieman eri kohdista mitattuna ajansaatossa tulleiden vaurioiden tai epäpuhtauksien takia.

Peräsivun yläosaan kiinnitetty erillinen, melko lyhyt ja kärjestään terävä ponsi kaareutuu voimakkaasti alaspäin. Ponnien päädyt ja alapinta ovat puunväriset, mutta yläpinta musta.

Viritystappipenkki on muotoiltu pitkän sivun päästä pyöreäksi ja jatkuu hieman pitkän sivun ohi kärjen kierukan päälle. Lyhyellä sivulla viritystappipenkin pää on suora ja on liimattu lyhyen sivun päälle, joka on porrastettu siinä kohden nousemaan hieman kansilevyä korkeammaksi. Näin ollen viritystappipenkin kannen puoleisen sivun ja kannen väliin jää pieni aukko. Viritystappipenkki jatkuu hieman myös viritystappisivun ulkopuolelle.

Viritystapit ovat mahdollisesti samoja kuin mitä Engströmin tehdas on käyttänyt pianoissaan.

Pohja on liimattu sivujen muodostamaan kehään. Kansi on liimattu pitkän ja lyhyen sivun päälle ja yhdistyy muilla sivuilla kielipenkkiin ja viritystappipenkkiin.

Lyhyellä sivulla on kaksi pientä naulanreikää kannen ja sivun saumakohdassa – mahdollisesti siihen on josain vaiheessa ollut jotain kiinnitettyä.

Sekä kannessa että pohjassa on puun syitä mukaileva halkeama. Pisimmän kielen viritystapin kohdalla on kielipenkissä kaksi halkeamaa.

Sisäkuivissa näkyy suuremman ääniaukon molemmin puolin kansirimat pitkältä sivulta kohti lyhyttä sivua ja viritystappisivua. Kolmas kansirima on lähempänä kärkeä.

Viritystappipenkki on liimattu lyhyen sivun porrastetun reunan päälle, jolloin sen ja kannen väliin jää pieni rako.

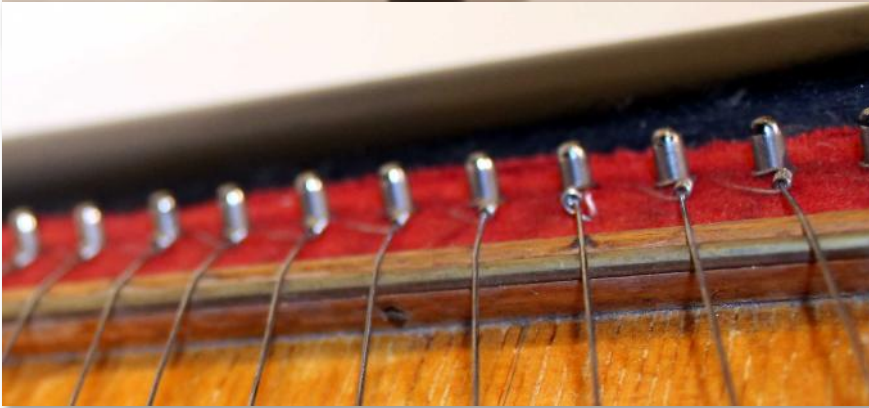
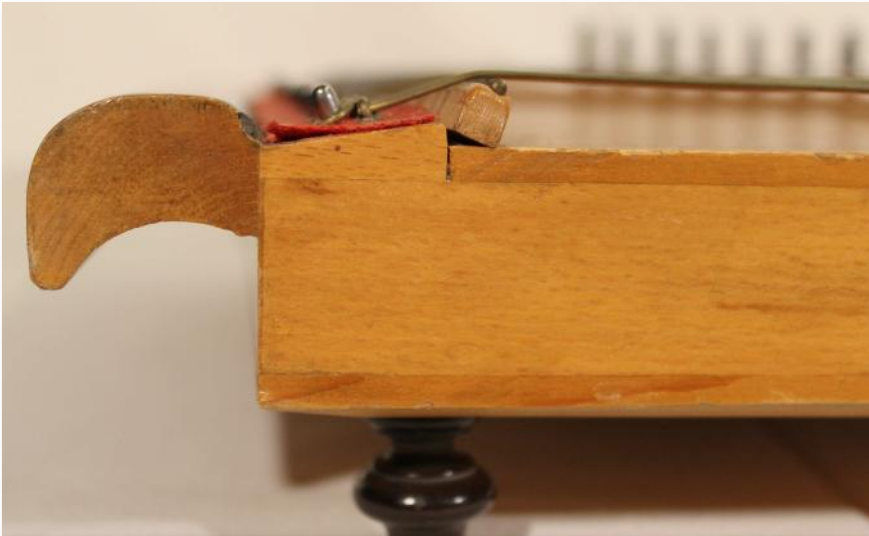

Peräsivun kiinnitetty ponsi on lyhyt, alaspäin kaartuva ja maalattu päältä mustaksi.

Peräsivun kieliä penkki on kiilamainen ja nousee kannen puoleisella sivulla kantta korkeammalle.

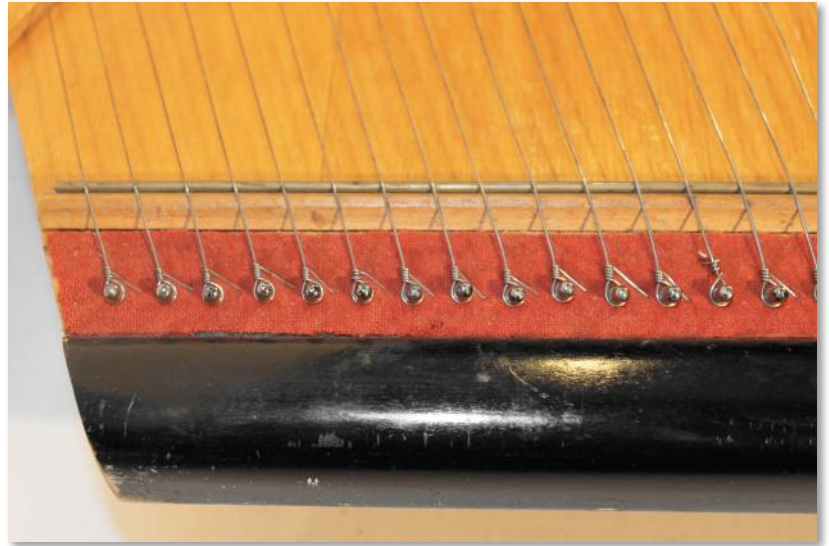
Kolmella pienellä naulalla kiinnitetty talle/kielikynnys kallistuu kannen suuntaan. Puisen kielikynnyksen uraan on upotettu messinkinen tanko.

Kieliä penkin päällä oleva punainen kangas täydentää soittimen värimaailman.

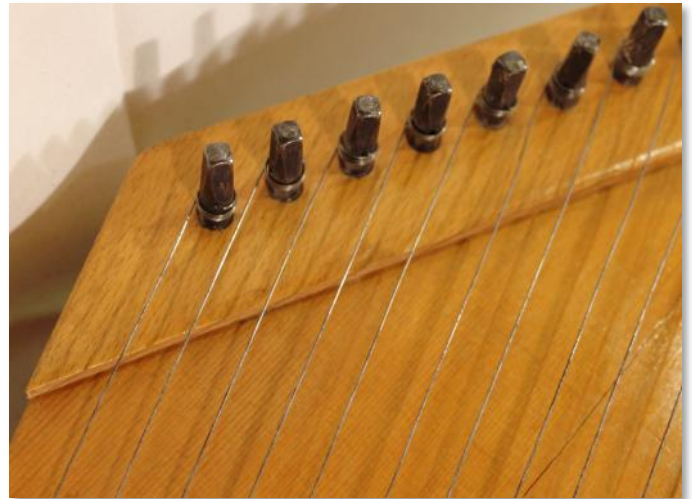
Myös kieliä silmukat on tehty huolellisesti.

Pitkältä sivulta laskettuna 18. ja 25. kielen silmukat ovat huomattavasti huonommin tehtyjä, joten ainakin ne kaksi kieltä on vaihdettu jonkun muun kuin alkuperäisen rakentajan toimesta.

Viritystappipenkki on pitkän sivun päästään muotoiltu pyöreäksi ja ulottuu kärjen kierukan päälle. Viritystapit ovat mitä ilmeisimmin samoja, mitä Engströmin tehdas on käyttänyt pianoissaan.

Viritystappipenkki ulottuu myös viritystappisivun yli.

Kärjen näyttävä kierukka on tehty useasta osasta.

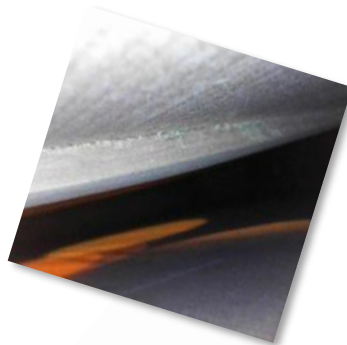
Suuremman ääniaukon kohdalla sisäpohjassa on koristeellinen, ruotsinkielinen valmistajan etiketti.

Pohjassa on kolme mustaksi maalattua, kauniisti sorvattua, 25 mm korkeaa puista jalkaa.

Sisäkuivissa näkyvät päitä kohti ohenevat kansirimat suuremman ääniaukon molemmilla puolilla sekä yksi lähempänä kärkeä.

Kansiriman kärki viritystappisivulla.

Kärjen kansirima

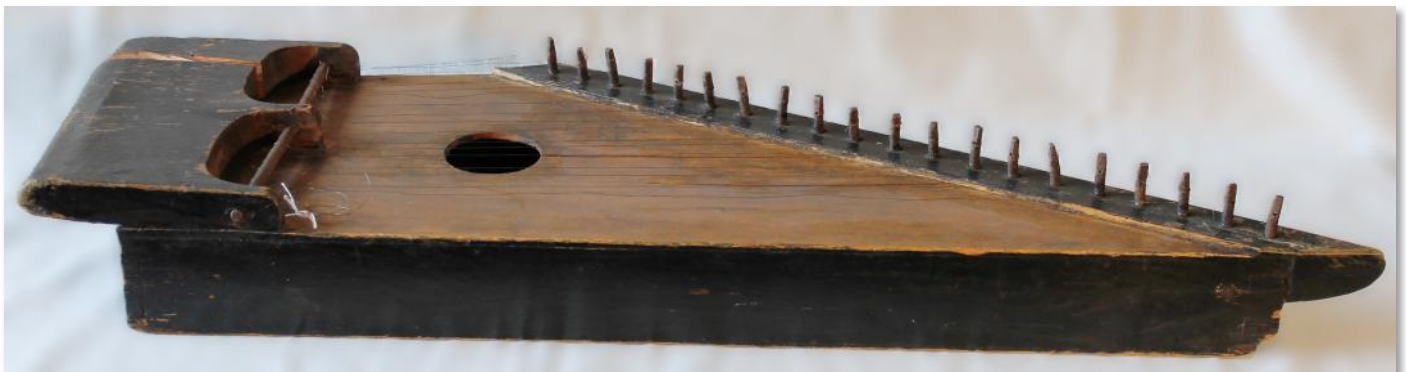
Kärki

Yllä ja vas. pitkän sivun ja perän kulma.

Lyhyen sivun ja perän kulma

SM125

Suurin pituus: 760 mm
 Suurin leveys: 250 mm
 Suurin korkeus: 95 mm

Historia

Kantele on ostettu museoon vuonna 1934. Kanteleen alkuperästä ei tiedetä muuta kuin museon soitinluettelon maininta "Närmare upplysningar ges av Ristimäkis folkskolas lärare, Nummisbacken". Mahdollisesti siis Kaarinan (vanha nimi "Nummi") Ristimäen kansakoulun opettaja on myynyt kanteleen museolle tai ainakin tiennyt jotain sen historiasta. Museon tiedois-

sa on myös maininta: "Enl. dr. Ala-Könni är detta instr. (egentl. en sammanslagning av två gamla typer) det äldsta kanteleinstrumentet i museets samling av dylika instrument", millä Ala-Könni on viitannut kanteleen rakenteelliseen välimuotoon uudemman perinteen osista rakennettujen kanteleiden kehittälyssä vanhemman perinteen koverokanteleiden jälkeen.

Rakennuspaikkakunta ei tiedossa.

Rakennustiedot

Osista rakennettu 20-kielinen kantele.

Lyhyt sivu 291 mm ponnin päästä viritystappipenkin ulkoreunaan.

Viritystappipenkin ulkosivu 535 mm.

Pitkäsivu 760 mm.

Peräsivu ponnin päästä noin 220 mm (huom! Noin 13 mm halkeama mukaan luettuna).

Sivujen pituudet kopan pohjasta mitattuina:

- lyhyt sivu 192 mm
- peräsivu 221 mm
- viritystappisivu 510 mm (lohjennut kärki)
- pitkä sivu 642 mm

Kopan korkeus 68 mm, josta kansi 4–5 mm ja pohja 3–4 mm.

Suunnilleen kannen keskellä on yksi pyöreä ääniaukko.

Pyöreä rautavarras. Kaksikaarinen ponnin lovi.

Raudasta taotut viritystapit.

Kaikki teräskielet paksuudeltaan 0,25–0,26 mm.

Lyhimmän kielen soiva pituus noin 140 mm.

Pisimmän kielen soiva pituus noin 570 mm.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys 480 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys vartaalla noin 200 mm.

Pitkän sivun ja vartaan välinen kulma noin 88° (varras on hieman taipunut).

Vartaan ja lyhyen sivun välinen kulma noin 97°.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun välinen kulma noin 147°.

Viritystappisivun ja pitkän sivun välinen kulma noin 27°.

Rakenteen erityispiirteitä

Kantele on osista rakennettu ja metallitappinen, mutta kielten kiinnitys peräpään vartaalle ja ponnin lovi edustavat vielä koverokanteleperinnettä.

Kaksikaarisen ponnin loven keskellä oleva korvake, jonka läpi varras kulkee, jakaa kielet kahteen 10 kielen ryhmään. Keskikorvake ei ole kestänyt kielten vetoa, se on murtunut ja varras on siirtynyt pois alkuperäiseltä paikaltaan. Murtuneeseen korvakkeeseen on is-

ketty kaksi pientä rautanaulaa.

Sekä rautavartaassa että viritystapeissa on ruostetta. Viritystapit ovat vääntyilleet. Viritystappien pää on suorakaiteen muotoinen.

Kielisilmukat vartaalla ovat keskenään erilaisia ja osa epämääräisiä tai huonosti tehtyjä. Useassa tapauksessa kieli kiertää vartaan kahteen kertaan, minkä jälkeen kielen pää on solmittu kielen soivaan osaan.

Pisin kieli on katkennut ja se on sidottu langalla kiepille.

Kopan sivut, ponsi ja viritystappipenkki on maalattu mustiksi. Kansi ja pohja ovat puunväriset ja mahdollisesti niitä ei ole käsitelty millään pintakäsittelyaineella.

Kulmissa on sinkkaliitokset.

Kansi ulottuu sivujen päälle ja on kiinnitetty pienillä rautanauiloilla. Suora ponsi on kiinnitetty kannen päälle myöskin rautanauiloilla. Samoin pohja on naulattu sivuista muodostuvaan kehikkoon. Sisäkuvien jälkien perusteella osien kiinnittämiseen on naulojen lisäksi käytetty myös liimaa.

Viritystappipenkki on osittain kannen päällä, mutta ulottuu viritystappisivun ulkopuolelle ja jatkaa näin kanteleen pituutta viritystappisivulla. Myös sen kiinnittämiseen on käytetty nauvoja. Viritystappipenkki on muotoiltu viistoamalla ja se kapenee ulkoreunaa kohden. Viritystappien reiät on porattu viritystappipenkin läpi.

Kanteleessa on useita halkeamia: ponnissa on suuri halkeama, joka ulottuu toisen kaaren keskeltä ponnin käkeen saakka; kannessa on useita puun syitä mukailevia halkeamia, ; pohjassa on useita pieniä puun syitä mukailevia halkeamia sekä lomittaisten suurempien halkeamien jono viritystappisivulta peräsivulle saakka. Pohjan peräsivulla on yhtä halkeamaa paikattu pienellä puupalalla. Lisäksi kanteleen kärjestä on lohjennut pala.

Pohjan kärkiosassa on neliskulmainen reikä, joka ilmeisesti on kanteleen seinälle ripustamista varten.

Kanteen on ilmeisesti kielten hahmottamisen ja soiton tueksi tehty jotain merkintöjä (”+”) sekä mahdollisesti jotain kirjoitusta.

Sisäkuviissa näkyy kaksi kansirimaa.

Ponnen lovi on kaksikaarinen. Ponsi on suora ja se on nauhattu kannen päälle.

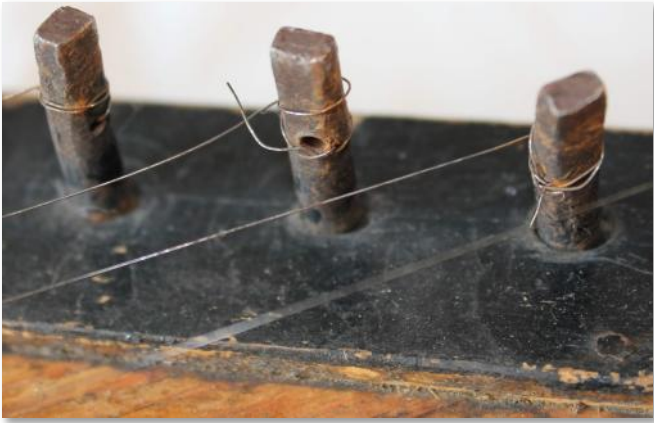
Ponsi on pahasti haljennut toisen kaaren keskeltä ponnen päähän saakka.

Ponnen keskikorvake on murtunut ja varras on siirtynyt pois paikaltaan. Vartaaseen kiinnitettyjen kielten silmukoiden tekotapa vaihtelee. Usea kieli on kierretty kahteen kertaan vartaan ympäri ja kielen pää on solmittu kielen soivaan osaan.

Kaikki kielet ovat noin 0,25–0,26 paksuista teröslankaa, mikä (useiden erilaisten silmukoiden käytön lisäksi) antaa olettaa, että kielet on vaihdettu jossain vaiheessa sellaisen toimesta, jolla ei ole ollut kokemusta kanteleiden kielityksestä. Pisin kieli on katkennut ja se on sidottu langalla kiepille.

Viritystappien päät ovat suorakaiteen muotoiset. Useat rautaisista tapeista ovat hieman vääntyneitä.

Kärjen alanurkasta on lohjennut pala.

Viritystappipenkki on kiinnitetty osittain kannen päälle, mutta se jatkuu vahvasti myös viritystappisivun ulkopuolelle, mihin osaan viritystapit on kiinnitetty.

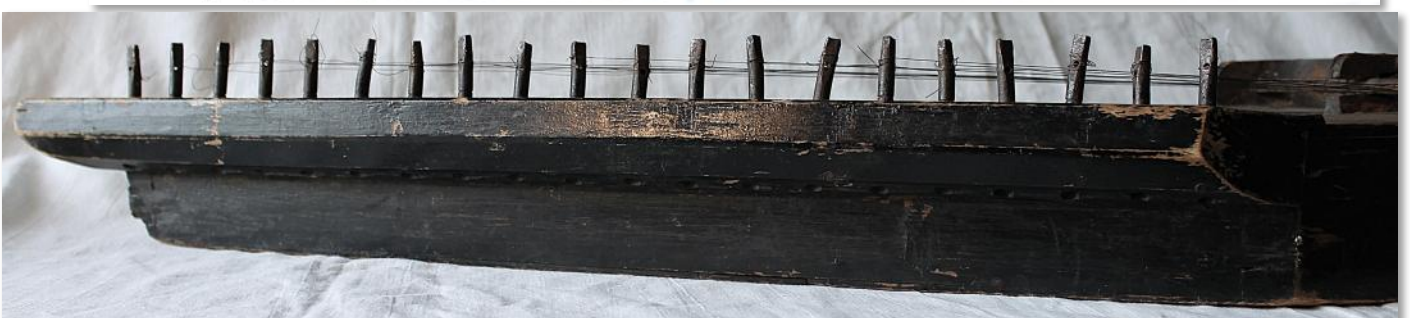
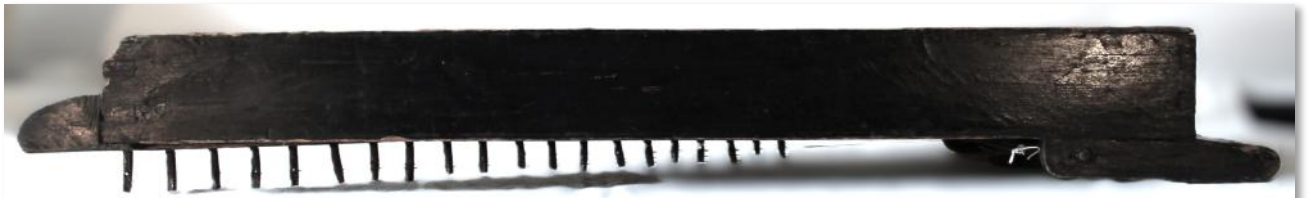
Kopan kulmissa on sinkkaliitokset.

Viritystappipenkki on muotoiltu viistoamalla.

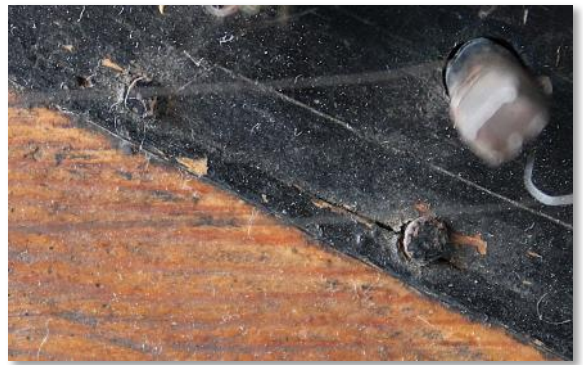
Viritystappien reiät on porattu viritystappipenkin läpi.

Kanteleen sivut, ponsi ja viritystappipenkki on maalattu mustiksi.

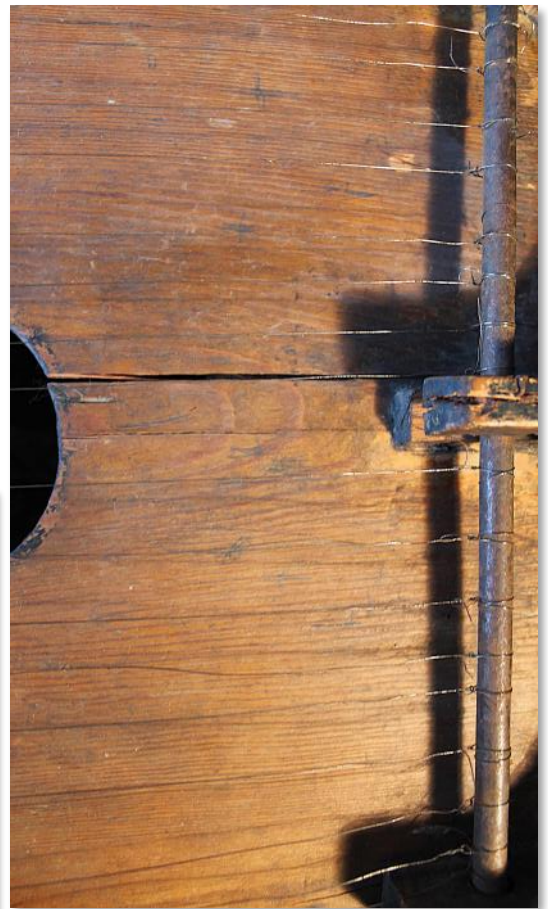

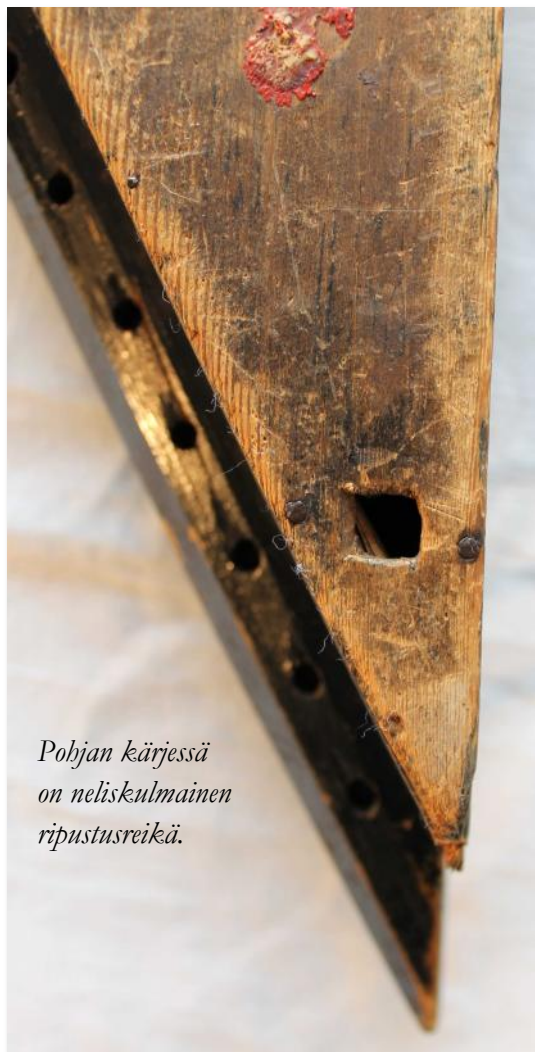

Kopan osien kiinnitykseen on käytetty liimaa ja nautoja. Joidenkin nautojen kohdalla puu on halkeillut. Osa nautoista on myös irronnut.

*Kansilevyssä on useita halkeamia. Kanteen on myös tehty hiijykynämerkin-
töjä: osa on ilmeisesti soiton tueksi tarkoitettuja merkkejä, minkä lisäksi
kannessa vaikuttaisi olevan jotain kirjoitusta.*

Pohjan kärjessä on neliskulmainen ripustusreikä.

Myös pohjassa on suuria halkeamia.

Pohjan peräsivun reunan halkeamaa on paikattu pienellä puupalalla.

Kopan sisäpuolella näkyy liimajälkiä. Sisällä on myös pölyä ja roskaa.

Lyhyen sivun ja perän kulma.

Lyhyt sivu.

Peräsivu ja pohja

*Peräsivu sisäku-
vassa.*

*Peräsivun ja pitkän sivun
kulmassa on elementti,
jonka voisi ajatella olevan
jalan kiinnike, mutta
ulkopuolella ei vastaavas-
sa kohdassa ole merkkejä
jalasta.*

*Kansiriman pää kuvattu-
na ääniaukosta pitkälle
sivulle peräsivun suun-
taan. Alla saman riman
pää lyhyellä sivulla.*

*Vasemmalla lyhyen
sivun ja viritystappi-
sivun kulma.*

*Vasemmalla toisen kansiriman
pää kuvattuna ääniaukosta pit-
källe sivulle kärjen suuntaan ja yllä
oikealla saman riman toinen pää
viritystappisivulla.*

Kärki.

SM128

Suurin pituus: 1012 mm
 Suurin leveys: 354 mm
 Suurin korkeus: 100 mm

Historia

Kantele on ostettu Sibelius-museoon vuonna 1935 **Albert Edelfeltin** perikunnalta. Museon tiedoissa on kanteleesta yksi lause: ”Tillhört Albert Edelfelt”.

Albert Edelfelt (1854–1905), kansainvälisesti yksi tunnetuimmista suomalaisista taidemaalareista ja taide-elämän vaikuttajista, maalasi vuonna 1893 taulun *La-*

rin Paraske laulaa itkuvirsiä, jossa Paraske soittaa kanteletta. Edelfeltiltä on myös vuosien 1900–1905 väliin ajoitettu etsaus *Paraske kanteleineen* sekä vuosien 1903–1904 tienoille ajoittuva maalaus *Kanteletta soittava nainen*. Yksikään kyseisten teosten kanteleista ei vastaa Sibelius-museon soitinta, joten tämä kantele tuskin on ollut mallisoittimena maalaamista varten.

Kanteleen kielten alitse kulkevaan ja sivuihin maalarinteipillä kiinnitettyyn paperiliuskaan on mustekynällä piirretty nuottiviivastolle sävelet, joiden mukaisesti soitin on viritetty. Museon valokuvassa kanteleen han-

kinta-aikaan paperiliuskaa ei ole, joten asteikko on piirretty museoon hankkimisen jälkeen. Kuka ja missä vaiheessa paperiliuskan on kanteleeseen kiinnittänyt, ei ole tiedossa.

Ei ole mitenkään erityisen merkillistä, että kantele on ollut Edelfeltin perheen käytössä. Musisoiminen oli 1800-luvun lopun säätyläisperheissä tavallista ja Edelfeltiltäkin on tiedossa useita luonnoksia ja teoksia pianoa tai flyygeliä soittavista säätyläisnaisista. Lisäksi kansallissoittimen asemaan nostetulla kanteleella oli oma symbolinen arvonsa vuosisadan vaihteen karelianistien ja kansallisaatteen kannattajien keskuudessa. Muiden muassa Eino Leinon, Pekka Halosen ja Akseli Gallen-Kallelan tiedetään soittaneen kanteletta. Edelfeltin perheessä hänen äitinsä ja sisarensa soittivat pianoa ja Berta-sisar lisäksi kitaraa.

Rakennuspaikkakunta ei tiedossa.

Rakennustiedot

24-kielinen säätyläiskantele. Rakentaja tuntematon.

Suurin korkeus (100 mm) mitattu pohjasta ponnin päälle. Kopan korkeus 78 mm, josta pohja 3 mm ja kansi 4 mm.

Sivujen pituudet pohjasta mitattuina:

- pitkä sivu 946 mm
- peräsivu 258 mm
- lyhyt sivu 213 mm
- viritystappisivu 834 mm

Kielten paksuudet (pisimmästä alkaen):

- 1.–2. 0,70 mm
- 3.–6. 0,60 mm
- 7.–12. 0,45–0,46 mm
- 13. 0,46 mm
- 14.–23. 0,38 mm

Lyhimmän kielen soiva pituus 189 mm.

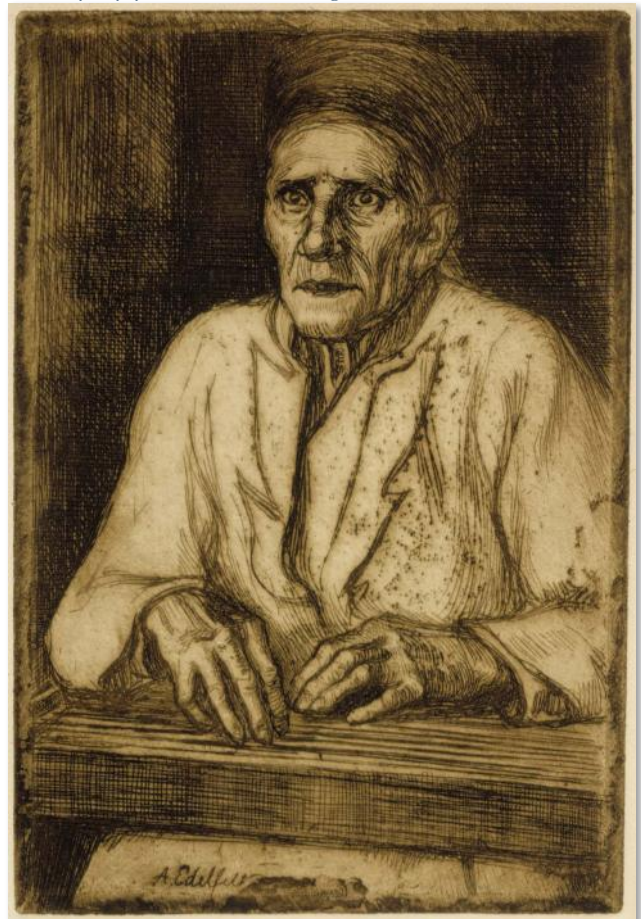
Pisimmän kielen soiva pituus 890 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivun nastoilla 249 mm.

Albert Edelfelt, ”Larin Paraske laulaa itkuvirsiä”, 1893. Öljy kankaalle.
Kuva: Kansallisgalleria / Hannu Pakarinen.

Alla: Albert Edelfelt, ”Paraske kanteleleineen”, 1900–1905. Viivasyövytyks. Kuva: Kansallisgalleria / Hannu Pakarinen.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys 798 mm.

Kielet teräslankaa, ylin puuttuu.

Tehdasvalmisteiset viritystapit, joiden suorakaiteen muotoiset päät noin 4,6 mm x 5,8 mm.

Pitkän sivun ja kielipenkin väkinen kulma 90°.

Kielipenkin ja lyhyen sivun välinen kulma 115°.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun välinen kulma 130°.

Viritystappisivun ja pitkän sivun välinen kulma 25°.

Rakenteen erityispiirteitä

Kantele on hienoa käsityötä ja edelleen hyvässä kunnossa.

Kantele on yksi esimerkki siinä pitkässä muutokaudessa, kun koverokanteleista siirryttiin musiikkikulttuurin muutoksen myötä suurempiin osista rakennettuihin kanteleisiin. Vanhaa perinnettä edustavat tässä kanteleessa kielten voimakas säteittäisyys ja peräpään ponsi. Uusien rakenteiden kokeilevaa etsintää puolestaan kansirimat rakenteineen.

Kansi ja pohja on liimattu sivujen muodostaman kehikon päälle ja alle. Pohjan kiinnittämiseen on käytetty myös pieniä nauvoja: peräsivun keskipaikkeilla on nauja ja lähempänä lyhyttä sivua naulanreikä, minkä lisäksi viritystappisivulla lähellä kärkeä on yksi naula.

Kuusikansi on puun värinen. Sivut ovat lehtipuuta (loimukoivua?) ja kauniisti loimukuvioiset vaalean ja tummanruskean sävyillä. Pohja on värjätty kahdella sävyllä punaruskeaksi, jossa tummemmat ja vaaleammat sävyt vaihtelevat laukukkaasti. Lisäksi pohjassa on muutama kirikkaamman punainen maalitäplä.

Profiloitu kielipenkki ja vahvasti alaspäin kaartuva, kauniisti muotoiltu lyhyt ponsi ovat samaa puuta. Tämä osa on liimattu kanteen ja peräsivun yläreunaan. Ponnin kaareutuvan alapuolen peräsivuun kiinnitetty reuna on viistottu samoin kuin kielipenkin kannen puoleinen reuna. Viistousten symmetrisyys ja ponsiosan muotoilu ovat eräs esimerkki kanteleen ulkopuolisen rakenteen yksityiskohtien tarkasta suunnittelusta.

Kielet on kiinnitetty huolellisilla kielisilmukoilla peräsivulla kahteen lomittaiseen rivistöön sijoitetuille nas-toille. Nastojen edessä kielipenkin päällä on tallana/kielikynnyksenä toimiva ohut rautainen tanko, jonka yli kielet kulkevat vastakkaisen sivun viritystapeille. Myös viritystapeilla kielet on kiinnitetty ammattitaitoisesti ja huolella.

Epäkkään muotoinen koppa kapenee ponnin suuntaan, joten kun peräsivun pituus kopan pohjasta mitattuna on 258 mm, ponnin kärjessä se on 228 mm. Kopan muodon seurauksena kielten väliset etäisyydet

laajenevat viuhkamaisesti viritystappien suuntaan.

Kannen keskivaiheilla on yksi pyöreä ääniaukko.

Viritystappipenkki jatkuu viritystappisivun ulkopuolelle, jossa se laajenee ylä- ja alapintaan liimatuilla puuosilla. Niistä muodostuu kauniisti profiloitu kokonaisuus, joka on kiinnitetty liimalla kanteen ja viritystappisivun yläreunaan.

Lyhyellä sivulla viritystappipenkin päädyssä näkyy halkeama. Pitkällä sivulla viritystappipenkin ja kannen välinen sauma on hieman auennut.

Pohjan neljässä kulmassa on matalat, pyöreät, metalliset jalat.

Pohjalevyssä on lyhyen sivun ja peräsivun kulmalta alkava halkeama, joka jatkuu viritystappisivulle saakka. Pohjalevyn peräsivun naulan ja naulanreiän kohdalla on myös pienet halkeamat.

Kannessa on pieniä kosteusjälkiä, kuten myös muutamia paikoin muualla kopassa. Kopassa on myös pieniä naarmuja siellä täällä.

Kanteen kiinnitetyn paperiliuskan mukaan kantele olisi viritetty harmoniseen g-molliin suuren oktaavin g:stä kaksiviivaisen oktaavin b:hen. Kuten aiemmin tuli mainituksi, paperiliuska on kiinnitetty kanteleen Sibelius-museoon hankinnan jälkeen, joten alkuperäisestä virityksestä ei ole varmuutta.

Poikkeuksellisesti kanteleen pohja ja sivut on lakattu sisäpuolelta.

Ääniaukon kohdalla sisäpohjassa on jotain lyijyknäkirjoitusta, josta ei saa selvää.

Sisäkuvissa näkyy kaksi kansirimaa peräsivulta viritystappisivulle. Näistä pitkän sivun puoleisen riman toinen pää on irronnut ja makaa pohjaa vasten pitkän sivun ja peräsivun kulmalla. Ainoastaan lyhyen sivun ja peräsivun kulman lähellä oleva kansiriman pää kapenee kärkeään kohti, mutta ei kannen myötäisesti, vaan laskeutuu kannesta irtautuen alaspäin ja kiinnittyy lopulta peräsivuun. Riman kapenemisen alkuvaiheessa riman ja kannen välissä näkyy pieni, ilmeisesti tueksi aseteltu puupala. Molempien rimojen toinen pää on liimattu viritystappipenkkiin.

Kanteleen kopan muoto kapenee voimakkaasti ponnin suuntaan, minkä johdosta kielten väliset etäisyydet laajenevat viuhkamaisesti viritystappisen suuntaan.

Pohja on värjätty punaruskeaksi, jossa tummempi ja vaaleampi sävy muodostavat laikukkaan kuvioinnin. Pohjalevyssä on pitkä halkeama, joka ulottuu lyhyen sivun ja peräsivun kulmalta viritystappisivulle saakka.

Pohjassa on punaruskeiden sävyjen lisäksi muutamia kirkkaanpunaisia maaliläikkä.

Pohjan neljässä kulmassa on matalat, pyöreät, metalliset jalat.

Pohjaa on liimaamisen lisäksi kiinnitetty kolmella naulalla, joista yksi on irronnut. Toinen jäljellä olevista nauloista on viritystappisivulla.

Kielten vahvan säteittäisyyden lisäksi peräsivun ponsiosa on muistumaa koverokanteleista. Sivut, ponsiosa ja viritystappipenkeki ovat lehtipunta, ehkä loimukoivua. Sivuisissa vaalean- ja tummanruskean sävyt lomittuvat puun kauniilla loimukuvioidilla.

Voimakkaasti alaspäin kaarentuva ponsi ja kielipenkeki ovat samaa puuta. Tämä osa on liimattu kannen päälle ja peräsivun yläosaan. Ponnin kärki on pyöreä. Ponnin kaarentuvan alapuolen peräsivun reuna on viistottu samoin kuin kielipenkin kannen puoleinen reuna. Viistousten symmetrisyys ja ponsiosan muotoilu ovat eräs esimerkki kanteleen rakenteen yksityiskohtien tarkasta suunnittelusta.

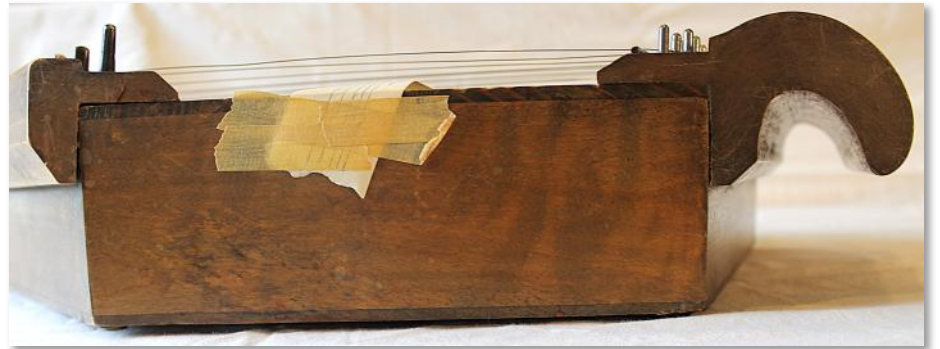
Pohjan peräsivulla on ohuita halkeamia. Yksi niistä on pohjan kiinnittämiseen käytetyn naulan kohdalla.

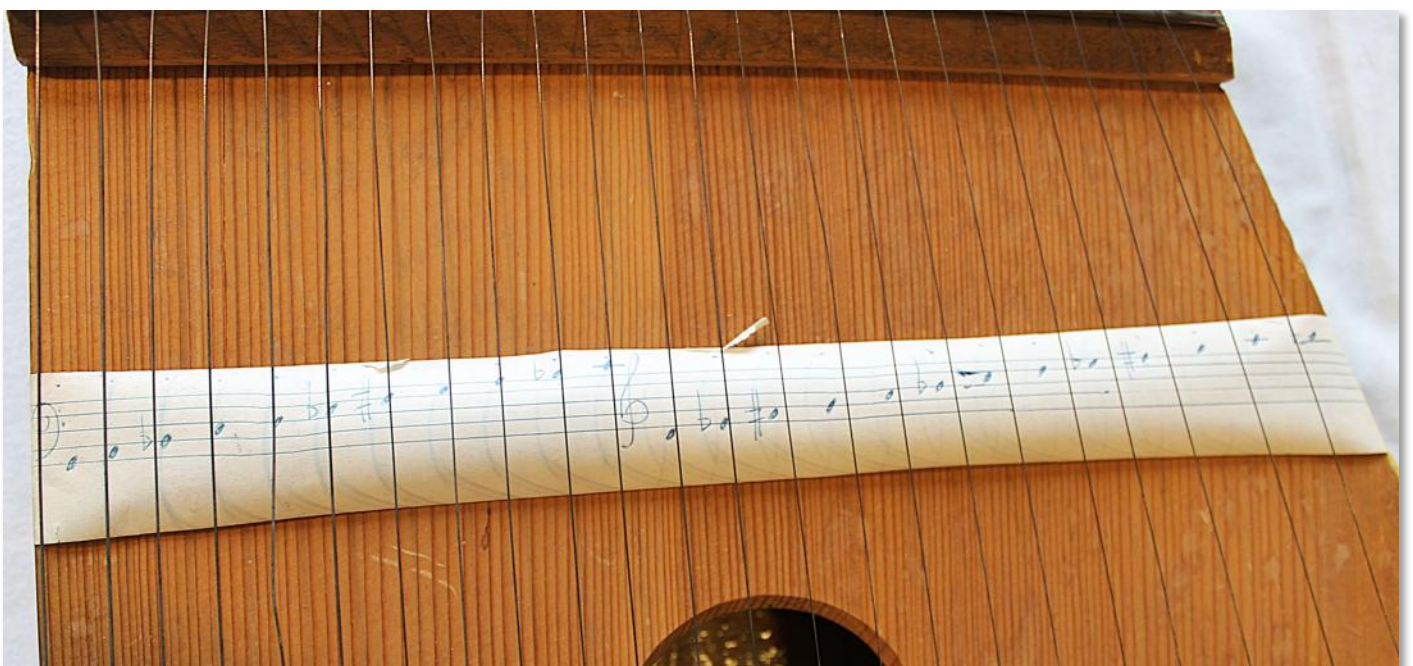
Kielet on kiinnitetty huolellisilla silmukoilla kieliäpenkissä kahdessa lomittaisessa rivissä oleviin nastoihin. Lyhin kieli puuttuu. Joidenkin nastojen juuressa on kieliäpenkissä lohkeamia.

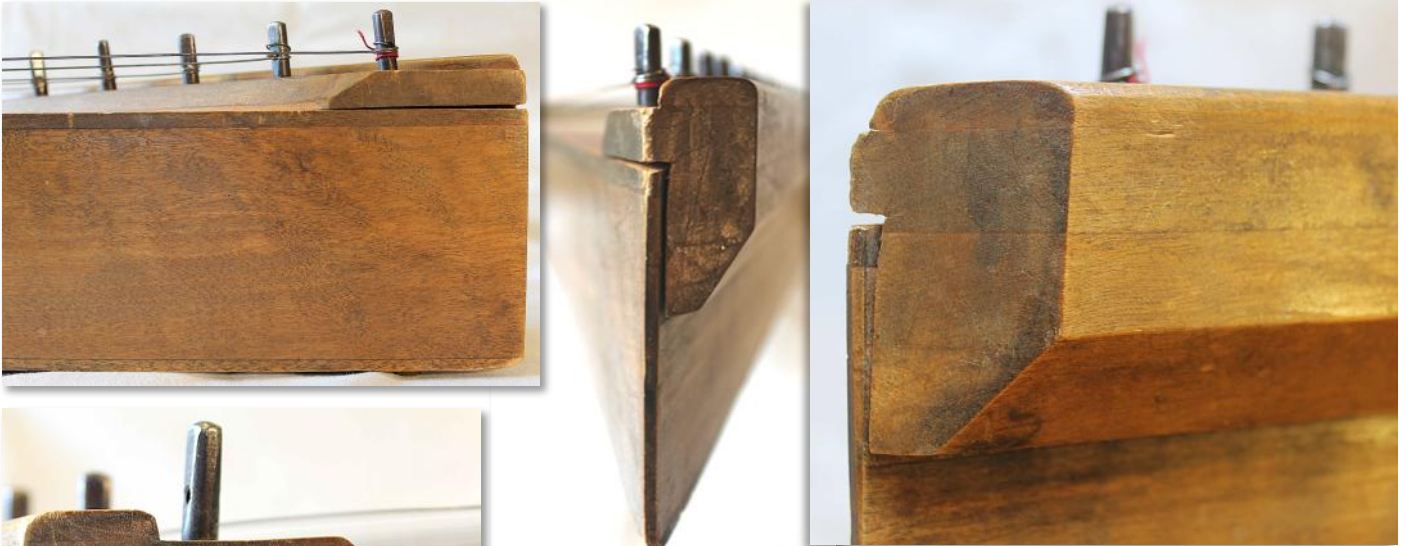
Nastojen edessä on pyöreä, ohut rautainen tanko tallana, jonka yli kielet kulkevat.

Lyhyelle ja pitkälle sivulle maalarinteipillä kiinnitetty ja kielten alitse kulkevaan paperiliuskaan on mustekynällä piirretty nuottiviivasto sekä kutakin kieltä vastaava nuotti. Asteikko on harmoninen g-molli ulottuen suuren oktaavin g:stä kaksiviivaiseen b:hen. Paperiliuska on kiinnitetty kanteleen museolle saapumisen jälkeen.

Kannessa on pieniä kosteusjälkiä.

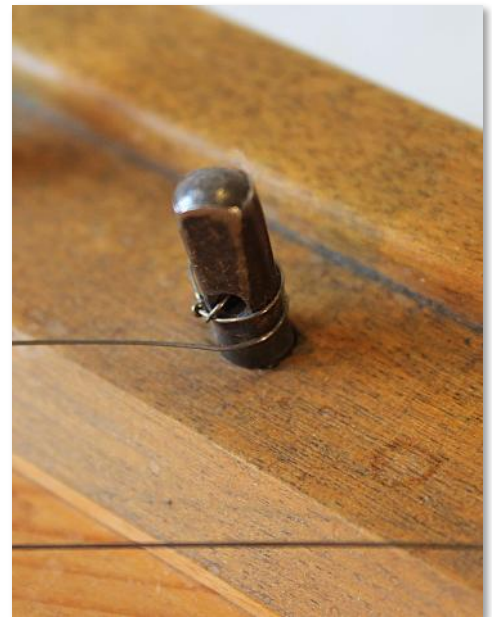

Viritystappipenkki on liimattu kannen päälle ja se jatkuu viritystappisivun ulkopuolelle, jossa se laajenee sen ylä- ja alapintaan liimatuilla osilla. Tämän osan yläpinnan kulmat on pyöristetty. Viritystappisivulla osan alareuna ja viritystappipenkin kannen puoleinen reuna on viistottu samaan tapaan kuin vastaavat kohdat ponsipäädysssä.

Lyhyellä sivulla viritystappipenkin päädysssä näkyy halkeama. Pitkällä sivulla viritystappipenkin ja kannen välinen sauma on hieman auennut.

Myös viritystapeilla kielet ovat ammattitaitoisesti kiinnitetyt. Viritystapit ovat tehdastekoisia pianotappeja.

Ääniankon kohdalla sisäpohjassa on epäselvää kirjoitusta. Ensimmäinen kirjain voisi ehkä olla "T".

Kopan sivut ja pohja on poikkeuksellisesti lakattu sisäpinnoiltaan. Oikealla lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma sekä kannen alapuolista viritystappipenkkiä.

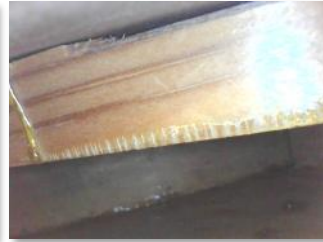
Sisäkuivissa näkyvät ääniaukon molemmin puolin pitkittäiset kansirimat peräsivulta viritystappisivulle.

Vasemmalla kuvassa toisen kansiriman alaspäin kapeneva pää lähellä peräsivun ja lyhyen sivun kulmaa. Muut kansirimojen päät eivät kapene vastaavasti.

Alb. vas.: kannesta kapenevasti erkautuvan kansiriman ja kannen välissä on pieni, tueksi aseteltu puupala.

Alb.: samaa kansirimaa kuvattuna eri kohdista siirtyen viritystappisivua kohti. Siinä on liimavalumia ja yläreunassa lohkeama.

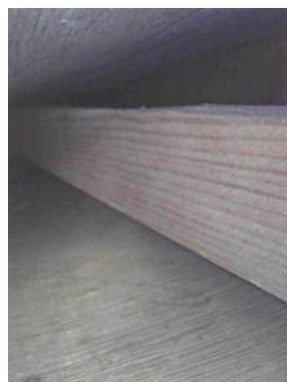
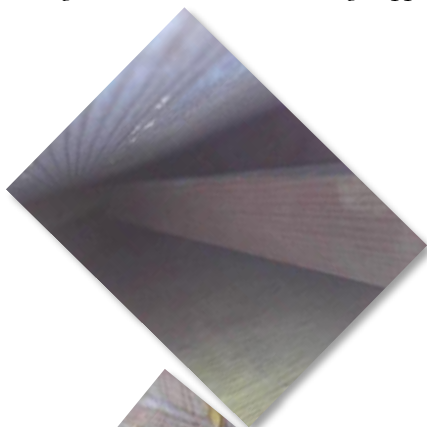

Vasemmalla lyhyen sivun puoleisen kansiriman ja oikealla pitkän sivun puoleisen kansiriman pää viritystappisivulla liimattuna viritystappipenkkiin.

Pitkän sivun puoleinen kansirima on ilmeisesti toista rimaa korkeampi, sillä sen pää ulottuu viritystappipenkin alareunan yli.

Pitkän sivun puolella oleva kansirima on irronnut peräsivulta. Alla kuvia kyseisestä kansirimasta viritystappisivulta kohti peräsivua.

Vasemmalla viritystappisivua ja kannen alapuolista viritystappipenkkiä halkeilleine lakkapintoineen lähempää kuvattuna.

Oikealla peräsivua, jossa näkyy liimauksesta irronneen kansipalkin pää.

SM496

Suurin pituus: 1000 mm

Suurin leveys: 360 mm

Suurin korkeus: 100 mm

Historia

Kantele on lahjoitettu Sibelius-museoon vuonna 1974. Lahjoitustietojen mukaan soitin on kuulunut lahjoittajan äidin isälle, asemapäällikkö **Mauno Paaterolle** (1866–1908), joka oli ostanut kanteleen sen valmistajalta, **E. Lekveltä**, joskus 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa.

Kyseinen Mauno Paatero on mahdollisesti sama henkilö kuin geni.com-sivustolta löytyvä **Maunu Vilho Paatero**, alkuperäiseltä nimeltään **Magnus Vilhelm Österlund**. Hän syntyi Turussa, valmistui Turun lyseosta vuonna 1890 ja toimi Simon asemapäällikkönä

vuodesta 1903 kuolemaansa saakka. Sanomalehti Uuden Auran [surusaattoilmoituksessa](#) 29.11.1908 etunimi on ilmoitettu muodossa ”Manu”.

Kanteleen pohjaan on kaiverrettu: ”E. Lekve. H:ki. H:fors.” ja viritystappisivun ulkopuolelle ulottuvan viritystappipenkin alapuolella on nimikirjaimet ”E.L”. Rakentajasta ei ole muita tietoja.

Lekve on norjalainen sukunimi. Suomalaisista 1800-luvun sanomalehdistä löytyy mainintoja ainakin kahdesta Endre Lekvestä. Näistä vanhemmasta, norjalaisesta insinööri Endre Lekvestä (1833–1882), on henkilökuvaa myös Kansallisbiografiassa. Vaikka hänellä (ja hänen veljellään Torbjör Lekvellä) oli kytköksiä Suomen rautateihin erityisesti niiden suunnittelun ja kehittämisen osalta, hän ei (myöskään kuolinvuotensa

puolesta) vaikuta todennäköiseltä Mauno Paateron kanteleen rakentajalta.

Toinen, nuorempi Endre Lekve toimi valtionrautatieyhtiön sähköttäjänä ja kuoli keuhkotautiin vain 26- tai 27-vuotiaana vuonna 1908. Hän voisi sekä ajallisesti että rautatiekytköksensä kautta olla mahdollinen kanteleen rakentaja. Sanomalehdistöstä voidaan jäljittää nuoremman Endre Lekven jalanjälkiä seuraavasti.

Harjoittelija E. G. Lekwe saapui telegrafistiksi Kuivaniemen asemalle vuonna 1903 (*Kaleva* 13.11.1903). Maaliskuussa 1904 hän kihlautui Irene Labbartin kanssa (*Abo Underättelser* 30.3.1904). Lokakuussa 1905 hänen ilmoitettiin saaneen matka-apurahan venäjänkielen oppimista varten (*Perä-pohjolainen* 21.10.1905) – suuriruhtinaskunnassa virkamiehiltä vaadittiin venäjänkielen taito. Lekwe siirtyi omasta toiveestaan Kuivaniemeltä Rajamäen aseman sähköttäjäksi vuoden 1905 lopulla (*Perä-pohjolainen* 23.12.1905). Helmikuun 13. 1906 *Kansan tahto* -lehdessä ilmoitettiin kuivaniemeläisen telegrafisti Endre Gustaf Lekwen ja oululaisen Irene Labbartin avioliittoon kuulutuksesta, ja maaliskuun alussa ”telegr. E. Lekwe rouvineen Helsingistä” mainitaan matkustavaisina Oulun Uudessa Hotellissa (*Louhi* 8.3.1906). Endre Lekwen kuolinilmoitus julkaistaan *Huvudstadsbladetissa* 7.8.1906. *Undessa Suometaressa* (8.8.1906) nuoren sähköttäjän kuolinsyyksi mainitaan keuhkotauti.

Tämän jälkeen nuori leski Irene Lekwe suoritti Oulussa rautatievirkamiestutkinnon (*Perä-pohjolainen* 25.4.1908), ja hänet otettiin harjoittelijana sähköttäjäksi Tornion asemalle (*Tornion uutiset* 26.5.1908). Lokakuussa 1909 hän haki toimistoavustajan tehtävää Valtionrautateiden valvontavirastossa (*Finlands allmänna tidning* 11.10.1909), ja helmikuussa 1910 hän meni kihloihin pankinvirkailija Arwid Björkmanin kanssa Torniossa (*Tornion uutiset* 22.2.1910). Heidät vihittiin joulukuussa 1910 (*Tornion uutiset* 13.12.1910).

Ehkäpä Simon asemapäällikkönä toiminut Mauno Paatero hankki kanteleen Endre Lekweltä tämän työskennellessä läheisellä Kuivaniemen asemalla tai myöhemmin Oulussa tämän leskeltä Irene Lekweltä.

Rakennuspaikkakunta Helsinki.

Rakennustiedot

Suoraperäinen, 30-kielinen, ponnella varustettu, huolellisia yksityiskohtia sisältävä kantele.

Sivujen pituudet kansipuolelta:

- Lyhyt sivu (ponnen päähän) n. 175 mm
- Peräsivu (ponnen päästä) n. 322 mm
- Viritystappisivu n. 895 mm
- Pitkä sivu n. 1000 mm

Sivujen pituudet pohjalevyn reunoista:

- Lyhyt sivu 100 mm
- Peräsivu 330 mm
- Viritystappisivu 865 mm
- Pitkä sivu 915 mm

Kopan korkeus 74 mm, josta kansi n. 4 mm ja pohja n. 6 mm.

Viritystappipenkin korkeus n. 36 mm.

Pisimmän kielen viritystappi puuttuu eli viritystappeja on jäljellä 29, joista 24:ssä on kieli.

Peräpäässä kielten kiinnitykseen ovat kaikki 30 nastaa jäljellä.

Lyhimmän kielen soiva pituus on 143 mm.

Pisimmän kielen soiva pituus n. 910 mm (ei kieltä eikä tappia jäljellä).

Laitimmaisten kielen etäisyys peräpäähän nastoilla on 310 mm.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys n. 830 mm (pitkän sivun tappi puuttuu).

Pitkän sivun ja peräsivun välinen kulma n. 85°.

Peräsivun ja lyhyen sivun kulma n. 100°.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma n. 147°.

Viritystappisivun ja pitkän sivun kulma n. 23°.

Jäljellä olevista 24 kielestä kaksi pisintä ovat punoskieliä, seuraavat 16 pareittain samasta teräslangasta ja 6 lyhintä jälleen yksittäin. Kielet ovat ruosteessa ja niiden paksuudet ovat noin-arvoja (pisimmästä alkaen).

1.–2.	1,38 mm
3.–6.	0,88 mm
7.–10.	0,73 mm
11.–14.	0,60 mm
15.–18.	0,53 mm
19.–22.	0,50 mm
23.	0,41 mm
24.	0,50 mm

Pohjassa 3 puista jalkaa; korkeus n. 9–10 mm ja leveys noin 25 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Kantele sisältää useita huolella suunniteltuja ja kauniita yksityiskohtia ja on selkeästi ollut ahkerassa soittokäytössä. Viritystapeissa olevien jälkien perusteella soittimen viimeisimmillä käyttäjillä ei kuitenkaan ole ollut käytössään alkuperäistä viritysavainta eikä mahdollisesti myöskään tietoa kanteleen kielityksestä.

Kanteleen 30:stä viritystapista pisimmän kielen tappi puuttuu. Jäljellä olevista viritystapeista viidestä alimmasta puuttuvat myös kielet. Metalliset viritystapit ovat tehdasvalmisteiset. Niissä olevat naarmut osoittavat, että tappeja on väännetty esim. pihdeillä, eikä niihin kuuluvalla viritysavaimella.

Viritystapit on kiinnitetty viritystappisivun ulkopuolelle ulottuvaan viritystappipenkkiin. Myös pituussuunnassa viritystappipenkki jatkuu kopan sivujen yli. Lyhyellä sivulla sen pää on pyöristetty ja pitkällä sivulla sen päässä on koristeellinen ja näyttävä kierukka (vrt. kanteleeseen SM68).

Puuttuvan viritystapin reikä on kierukka-kuvion päällä ja siitä lähtee lohkeama kohti reunaa. Kierukka on tehty kahdesta osasta: liimaussauma näkyy kierukan ulkosivussa.

Viritystappipenkin ulkoreunassa kulkee kaksi koristeuraa, jonka seurauksena siinä on ikään kuin kolme raitaa. Näistä keskimäinen on värjätty mustaksi, kun laitimaiset ovat ruskeat. Lähempänä kärkeä mustan raidan väri on kulunut pois.

Myös viritystappipenkin alla näkyvä osa viritystappisivusta on värjätty mustaksi – muutoin kanteleen sivut ja ponsi ovat ruskeat.

Jäljellä olevista kielistä kaksi pisintä ovat punoskieliä. Seuraavat 16 kieltä ovat pareittain samasta kielilangasta: kieli kiertää peräsivulla kahden nastan kautta ja palaa viritystappisivulle. Tämä on erikoinen ratkaisu, mikäli kanteleessa on käytetty yleisen tavan mukaista diatonista viritystä (jota kielten tasavälit myös ehdottavat). Yhden kielen viritys on väistämättä vaikuttanut samasta kielilangasta toteutetun viereisen kielen viritykseen. Vastaava kielikiinnitys löytyy Satakunnan museon pyöreäperäisestä, 22-kielisestä, vaskikielisestä(!) kanteleesta SME1673.

Kauniisti muotoiltu peräsivu ja siitä ulospäin jatkuva ponsi on rakennettu kahdesta osasta Näistä kannen puoleiseen osaan kuuluu kielipenkki, jossa kielten kiinnitykseen käytetyt kaikki 30 nastaa ovat tallella. Viritystappien tapaan nekin ovat tehdastekoiset. Ne on sijoitettu kahteen riviin lomittain.

Kielipenkissä on useita halkeamia ja lohkeamia. Ylimmän kielinastan vieressä on pieni naulanreikä. Kielipenkin kannen puoleinen reuna kääntyy viistosti kohti kantta. Nastojen edessä lähellä kielipenkin reunaa kulkee kaksi uraa, joista lähempänä reunaa oleva on hieman pidempi. Siihen on upotettu ohut metallinen kielikynnyksenä toimiva puikko. Lyhyemmässä urassa ei ole metallipuikkoa, mutta muutaman kielen kohdalle siihen on sijoitettu yksi pieni naula ja kaksi lyhyttä naulanpätkää pitkittäin, koska kynnyksen korkeus ei ilmeisesti ole muutoin riittänyt kyseisille kielille.

Sulavasti muotoiltu ponsi kaartuu loivasti alaspäin ja sen kärki on pyöreä. Ponnen alapuolinen kaartuva linja jatkuu peräsivulle siten, että peräsivu kaartuu loivasti sisäänpäin.

Ponnen kärki on lyhyen sivun puoleisella reunalla selkeästi kulunut. Samoin pohjan lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma sekä pohjan reuna suunnilleen viritystappisivun keskellä ja kärjessä sisältävät kulumavaurioita. Lyhyellä sivulla on naulanreikä. Nämä jäljet antavat olettaa, että kanteletta on mahdollisesti säilytetty seinällä ja/tai kuljetettu mukana esimerkiksi hihnojen varassa.

Värjäämätön kansi on patinoitunut ja siinä on paljon naarmuja. Suunnilleen kannen keskipaikkeilla on yksi suuri pyöreä ääniaukko. Kannessa on pitkä, puun syitä mukaileva halkeama lähennä alinta kiinni olevaa kieltä.

Kansi on ilmeisesti kuusta. Viritystappipenkki ja peräsivu ponsineen on jotain lehtipuuta. Muutoin sivut ja pohja ovat havupuuta.

Pohjassa on useita pitkittäisiä halkeamia. Kolmesta matalasta, alaspäin viistotusta, puisesta jalasta kaksi on lähes neliön muotoisia, mutta pohjalevyn kärjessä sijaitsevaa jalkaa on muotoiltu lähestyviä sivuja mukailleen kolmion suuntaan. Kärjen jalka on myös hieman lohjennut.

Pohjaan on veistetty: ”E. Lekve. H:ki. H:fors.”. Nimi kirjaimet ”E L” (ja piste?) on myös veistetty viritystappipenkin alareunaan.

Sisäkuvissa näyttäisi olevan kolme poikittaista kansirima, joista yksi kulkee lyhyeltä sivulta pitkälle sivulle ja kaksi viritystappisivulta pitkälle sivulle. Lähinnä kärkeä oleva kansirima näkyy kuvissa hämärästi. Näiden

alitse kulkee kaksi vahvempaa pitkittäistä rimaa ääniaukon molemmin puolin peräsivulta viritystappisivulle. Kuvissa näkyy myös yksi pohjarima lähempänä kärkeä ulottuen pitkältä sivulta viritystappisivulle.

Kanteleen pohjaan on kaiverrettu nimi ja paikkakunta – jälkimmäinen mielenkiintoisesti sekä suomen- että ruotsinkielellä.

Nimikirjaimet löytyvät myös viritystappipenkin alapuolelta.

Viritystappipenkki ulottuu viritystappisivun ulkopuolelle. Sen ulkosivuun on tehty kaksi koristeuraa, joiden väliin jäävä kaistale on maalattu mustaksi. Musta väri on kullunut kärjen puoleisesta reunasta.

Lyhyellä sivulla lähellä viritystappipenkin reunaa on naulanreikä.

Viritystappipenkki ulottuu reunojen yli myös kanteleen lyhyellä ja pitkällä sivulla. Lyhyellä sivulla pää on pyörästetty, pitkällä sivulla on näyttävä koristekierukka. Puuttuvan viritystapin reikä on kierukan reunalla ja siitä lähtee halkeama.

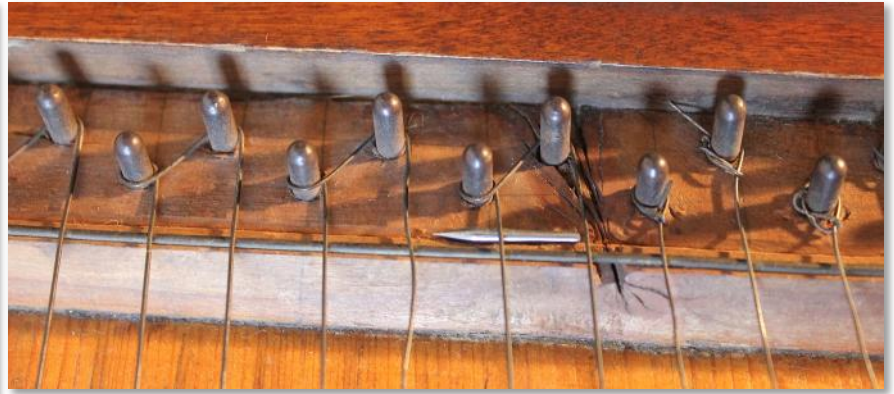
Kierukka on tehty kahdesta osasta – liimaussauma näkyy päädyssä. Sauman yläosassa näkyy myös viritystapin reikään jatkuvan halkeaman epätasainen pää.

Myös kauniisti sisäänpäin kaartuva peräsivu ja siitä ulospäin jatkuva ja alaspäin kaareva ponsi on tehty kahdesta osasta. Ponnen kärki on pyöreä.

*Peräsivun yläosassa oleva kieli-
penkki kääntyy viistosti kannen puoleiselta reunaltaan.*

Kielipenkin kannen puoleisessa reunassa on kaksi kapeaa uraa. Lähempänä kantta oleva ura on hieman pidempi ja siihen on upotettu ohut metallinen tanko kielikynnnykseksi. Toisessa urassa on pieni rautanaula pitkittäin ulottuen kahden kielen alle ja kaksi lyhyempää rautapüikkiä, kumpikin yhden kielen alla.

Kielipenkissä on useita halkeamia ja lohkeamia.

Pitkällä sivulla, josta kuusi kieltä puuttuu, kielikynnys on vääntynyt ja noussut ylös urastaan.

Keskimmäiset 16 kieltä ovat pareittain samasta kielilangasta siten, että lanka kiertää peräpäässä kahden nastan kautta palaten viritystappisille toiseen viritystappiin.

Kuusi ylintä kieltä ovat yksittäin samoin kuin jäljellä olevien kielten kaksi alinta, jotka ovat punoskieliä.

Lyhimmän kielen kielinastan vieressä on naulanreikä. Koppaan tarkoituksella tehdyt reiät ovat mahdollisesti seurausta kanteleeseen kiinnitetystä nauloista tai koukuista seinälle ripustamista varten.

Viritystapit ovat tehdastekeisiä. Näihin sopiva viritysavain on josain vaiheessa kadonnut, sillä tapeissa on pihtien tms. jättämiä jälkiä.

Pohjassa on kolme puista, matalaa ja alaspäin kapenevaa jalkaa. Peräsivulla olevat jalat ovat muodoltaan neliömäisiä.

Kärjen jalka kapenee sivujen suuntien mukaisesti. Se on myös hieman lohjennut.

Kopan pinnan kulumat vihaavat jatkuvasta siirtelystä tai kuljetuksesta ja kenties kiinnityshihnojen hankauksesta.

Sisäkuivissa näkyy mitä ilmeisimmin kolme poikittaista, pitkältä sivulta lähtevää kansirimaa, joiden alitse kulkee kaksi vahvempaa, pitkittäistä rimaa peräsivulta viritystappisivulle.

Vasemmalla kuva ääniaukosta pitkän sivun ja peräsivun kulman suuntaan.

Oikealla kuva ääniaukosta lyhyen sivun ja perään kulman suuntaan.

Kantta vasten oleva rima sijoittuu ääniaukon ja peräsivun väliin. Sen toinen pää on pitkällä sivulla (vas. kuva) ja toinen lyhyellä sivulla lähellä viritystappisivun kulmaa.

Sen alta kulkee kaksi risteävää rimaa peräsivulta kohti viritystappisivua ääniaukon molemmin puolin. Alemmat rimat ovat huomattavan tukevia.

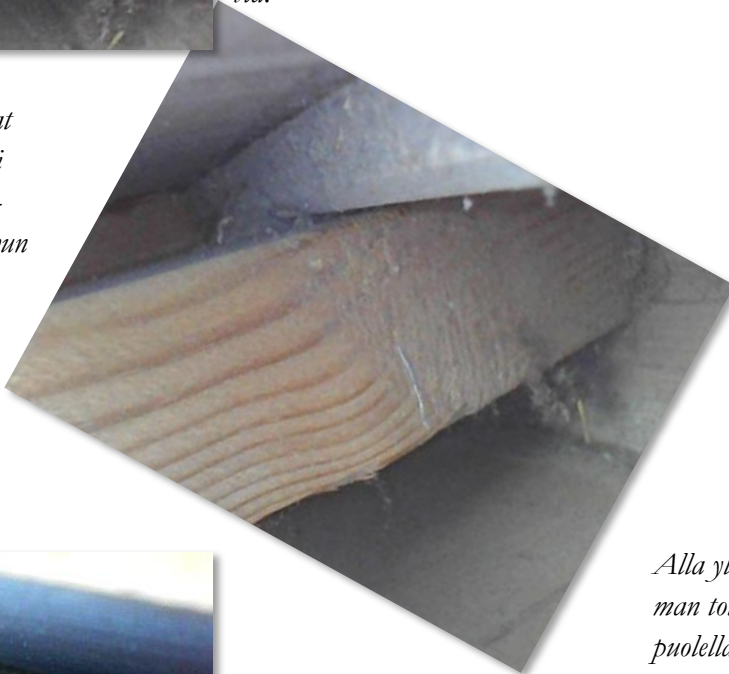

Alla kuva samasta pitkittäisrimasta kuin yllä. Rimän pää peräsivulla.

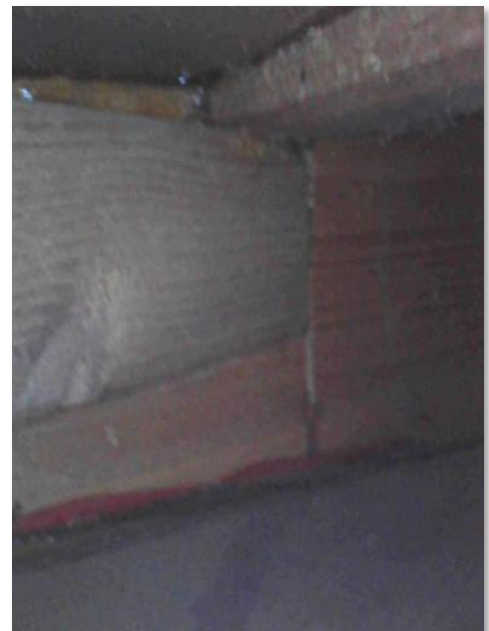

Alla yläkuivissa (oik.) näkyvän pitkittäisriman toinen pää viritystappisivulla. Sen yläpuolella on toisen poikittäisriman pää.

Oikealla samat rimat kuin kuvassa yllä eli kuvan suunta on ääniaukosta pitkän sivun ja perään kulmaan.

Yllä samaa pitkittäisrimaa kuin sen yläpuolella olevassa kuvassa, mutta nyt kuvaussuunta on ääniaukosta pitkälle sivulle. Kuvan yläosassa taaempänä näkyy toinen poikittainen kansirima. Se kulkee pitkältä sivulta viritystappisivulle suunnilleen viidenneksi ylimmän viritystapin kohdalle. Sen viritystappisivun puoleinen pää näkyy kuvassa oikealla.

Vasemmalla pohjarima lähellä kärkeä.

Alla vas. pohjariman pää viritystappisivulla ja oikealla saman riman toinen pää pitkällä sivulla.

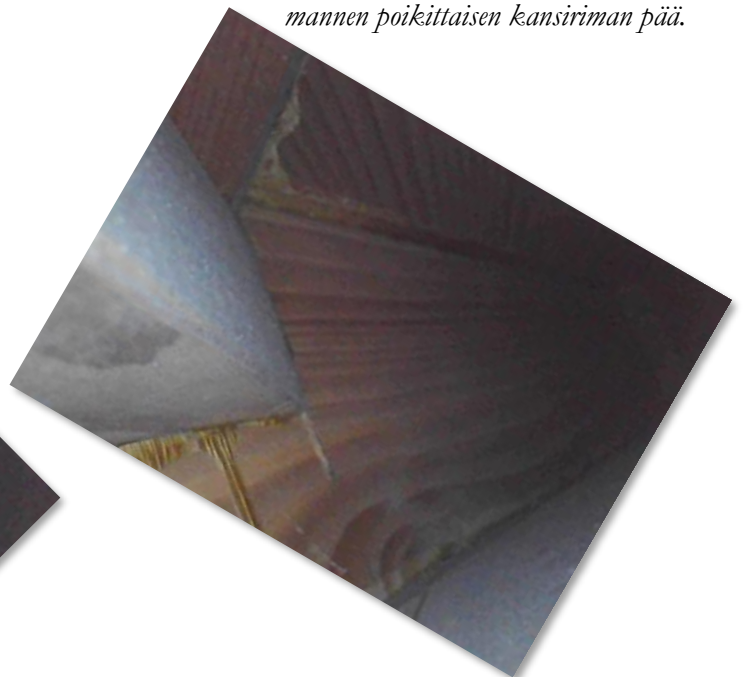
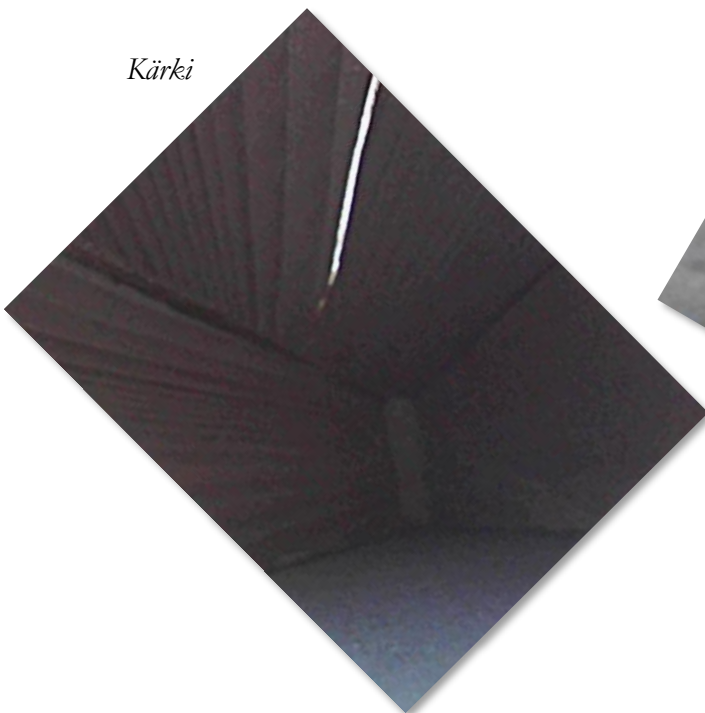

Alla olevan pohjariman lähikuivan taustalla näkyy ilmeisesti kolmas poikittainen kansirima lähinnä kärkeä.

Alla viritystappisivua kärjen suuntaan. Pitkittäisriman pään yläpuolella näkyy ilmeisesti lähinnä kärkeä olevan kolmannen poikittaisen kansiriman pää.

Kärki

SM675

Suurin pituus: 945 mm
 Suurin leveys: 439 mm
 Suurin korkeus: 115 mm

Historia

Kanteleesta ei ole juuri mitään tietoja. Se on saatu turkulaisena lahjoituksena Sibelius-museoon vuonna

1982 viitetietonaan ”från Karelen”. Olisikohan se jatkosodan aikaan evakkomatkan mukana tullut soitin?

Rakennuspaikkakunta ei tiedossa.

Rakennustiedot

Kotitekoinen, suoraperäinen 24-kielinen kantele.

Suurin pituus (945 mm) on mitattu ponnien ulkoreunasta kärkeen. Suurin leveys (439 mm) on mitattu ponnien edestä ja suurin korkeus (115 mm) on mitattu viritystappilistan päältä (– mikäli viritystapit otetaan huomioon, suurin korkeus nousee noin 10 mm).

Kopan korkeus on 90 mm, josta kansi 9 mm ja pohja 9 mm.

Kopan sivujen pituudet pohjasta mitattuina:

- lyhyt sivu 293 mm
- viritystappisivu 745 mm
- pitkä sivu 898 mm
- peräsivu 439 mm

Peräsivun laudan paksuus 19 mm ja korkeus 71 mm.

Pitkän sivun ja peräsivun välinen kulma 90°.

Peräsivun ja lyhyen sivun välinen kulma 90°.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun välinen kulma 145°.

Kärjen kulma 35°.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivulla n. 406 mm.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys n. 703 mm.

24 tehdastekoista, metallista viritystappia (n. 4,4 x 5,6 mm, tapit kapenevat kärkeään kohti). Kieliiä ja kielinastoja ei ole tallella.

Kopan osia on kiinnitetty paitsi liimaamalla myös ruuveilla ja nauloilla.

Rakenteen erityispiirteitä

Kansi- ja pohjalevy ovat sivuista muodostuvan kehi-
kon päällä ja alla. Kopan osien kiinnittämiseen on käytetty liiman lisäksi ruuveja ja nauloja.

Pohjalevyssä on kaksi suurta halkeamaa, jotka ulottuvat peräsivulta viritystappisivulle. Kansilevyssä on kahden vastaavan, mutta kapeamman halkeaman lisäksi kolmas, joka ulottuu peräsivulta ääniaukkoon.

Lyyran muotoa muistuttava ääniaukko muodostuu kahdesta kaarevasta, pitkulaisesta aukosta, joiden välissä on kaksi lyhyempää, kapeaa suorakaiteen muotoista aukkoa.

Kärkiosan läpi (lähellä pohjaa) on porattu reikä, johon on pujotettu rautalangasta tehty ripustuslenkki.

Kantele on lakattu kauttaaltaan punertavanruskeaksi.

Profiloitu viritystappipenkki jatkuu viritystappisivun ulkopuolella loivasti ylöspäin kaareutuen.

Yhdestä osasta tehty peräsivun profiloitu kielipenkki ja kärjestään lyhyesti ylöspäin nouseva ponsi toimii soittokäden tukena.

Sisärakenteissa ei näy kansi- tai pohjarimoja. Kopan sisällä on pölyn ja roskan lisäksi irtonainen, melko suuri paperinpala, jossa ilmeisesti numero 32.

Sekä viritystappipenkki että ponsiosa kaartuvat melko symmetrisesti ylöspäin.

Kantele on lakattu kauttaaltaan punertavanruskeaksi. Kärki on päältä katsottuna tylppä, mutta pohjassa terävä. Pohjassa ja kannessa on halkeamia, jotka ulottuvat peräsivulta viritystappisivulle.

Peräsivun profiloitu kielipenkki ja ponsi ovat samaa puuta. Ylöspäin kääntyvä ponsi toimii soittokäden tukena.

Kantele on raskasrakenteinen.

Sekä kansi että pohja ovat 9 mm paksuja.

Ponnen tavoin myös profiloitu viritystappipenkki jatkaa kopan sivujen ulkopuolelle ylöspäin kaa-rentuen.

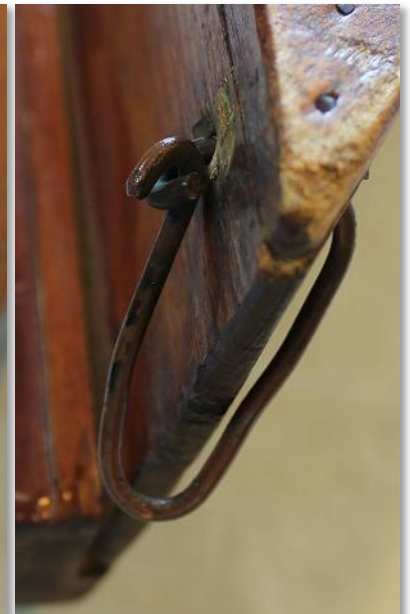
24 metallista viritystappia ovat tehdastekoisia. Kieliiä ei ole tallella.

Viritystappipenkin edessä kannessa on rivissä pieniä naulanreikiä.

Neljstä pitkulaisesta viivasta muodostuva ääniaukko (alb. vas.) muistuttaa muodoltaan hyraa.

Kopan kärjen läpi lähellä pohjaa on kiinnitetty rautalangasta väännetty lenkki kanteleen seinälle ripustamista varten.

Kaikki peräsivun kielinastat puuttuvat.

Kopan osien kiinnittämiseen on kauttaaltaan käytetty liiman lisäksi nauvoja ja ruuveja.

Kopassa on naarmuja, kulumia ja kynän jälkiä.

Kopan sisältä:

Sisäkuivissa ei näy kansi- tai pohjarimoja.

Vasemmalla pitkää sivua ja kantta.

Oikealla viritystappisivun ja lyhyen sivun kulma. Myös siinä näyttäisi olevan pieni naula.

Vasemmalla pitkän sivun ja peräsivun kulma. Irtonaisessa paperissa on ilmeisesti numero 32.

Yllä ja alla pohjan kostensjälkiä.

SM877

Suurin pituus: 910 mm

Suurin leveys: 295 mm

Suurin korkeus: 118 mm

Historia

Kantele on tullut Sibelius-museoon lahjoituksena vuonna 1992. Tämän 28-kielisen, samoin kuin sivuilla 50–54 esiteltävän 32-kielisen kanteleen (SM1584), on omistanut maineikas turkulainen musiikinopettaja ja kuoronjohtaja **Katri Stigell-Hyvönen** (1898–1968).

Piikkiössä syntynyt Katri Stigell kirjoitti vuonna 1918 ylioppilaaksi Turun suomalaisesta jatko-opistosta, joka yhdessä Tampereen suomalaisen tyttökoulun kanssa oli juhlinut Suomen ensimmäisiä suomenkieli-

siä tyttöylioppilaita vuonna 1899 (– kaikkein ensimmäiset tyttöylioppilaat olivat saaneet valkolakkinsa vuonna 1894 Turun ruotsinkielisestä tyttökoulusta, Heurlinska skolan i Åbo).

Ylioppilaaksi tulonsa jälkeen Katri Stigell opiskeli Helsingin yliopistossa ja Helsingin musiikkiopistossa valmistuen laulunopettajaksi. Hänen eräänä opettajanaan toiminut suomalaisen kuoromusiikin merkittävä hahmo **Heikki Klemetti** (1876–1953) näyttää lehtiartikkeleiden perusteella vaikuttaneen vahvasti Katri Stigell-Hyvösen toimintaan laulunopettajana ja kuorojen johtajana tulevina vuosikymmeninä.

Työskenneltyään ensin laulunopettajana **Alli Nissisen** valmistavassa koulussa Helsingissä, Stigell siirtyi Tu-

Katri Stigell-Hyvönen luultavasti toukokuussa 1938. Kuva: Sibelius-museo, Stigell-Hyvösen arkisto, Kipinä-kuoro-albumi.

run suomalaisen tyttökoulun, sittemmin Turun tyttölyseon laulunopettajaksi vuosiksi 1921–1937, minkä lisäksi hän toimi laulunopettajana myös Turun Kirkkomusiikkiopistossa. Vuodesta 1928 eläkkeelle siirtymiseensä saakka (vuoteen 1960) hän toimi Turun suomen- ja ruotsinkielisten kansakoulujen yläluokkien laulunopettajana. Tämän jälkeenkin hän vielä toimi laulun opettajana Turun tyttölyseossa. Hänen puolisonsa oli rovasti **Väinö E. Hyvönen** (1903–1987).

Lukuisten johtamiensa oppilaskuorojen lisäksi Katri Stigell-Hyvönen mm. perusti Tuomiokirkkonuortenkuoron vuonna 1940 ja Tuomikirkon Kuorityttökuoron vuonna 1953. Oppilaskuoroista kuuluisin oli tyttöjen *Kipinä-kuoro*, jonka toimintaan kanteleet liittyivät. Stigell-Hyvösen johtamien kuorojen esiintymiset saivat lehdistössä kiitosta äänenmuodostuksen ja musikaalisen herkkyyden korkeasta tasosta. *Kipinä-kuoron* tulevaa konserttia Raumalla esiteltiin *Länsi-Suomi* -lehdessä 24.4.1938 mm. näin: ”Kuoron johtaja, laulunopettaja Katri Hyvönen on ollut prof. Klemetin oppilaita ja on Klemetin aatteiden innokas käytäntöön soveltaja. Ilmiömäisellä tavalla on hän onnistunut johtamaan lasten laulutavan luonnollisiin uomiin.” Vuonna 1948 Stigell-Hyvöselle myönnettiin *director cantus* -arvonimi ja vuonna 1958 *Pro Finlandia* -mitali.

Sibelius-museossa on *Kipinä-kuoroon* liittyen Katri Stigell-Hyvösen henkilökohtaisen arkiston lehtileikkeitä, kirjeitä, konserttiohjelmia, nuotteja ym. Lehtiartikkeleissa kuoron perustamisajankohta vaihtelee vuosien 1932–1934 välillä. Ilmeisesti kuorotoiminta lähti käyntiin vuonna 1932 Martin koulun lasten omaaloitteisesti pyytävässä laulunopettajaltaan lisäopetusta, ja tulevina vuosina toiminta vakiintui ahkerasti esiinty-

väksi *Kipinä-kuoroksi*. Alkuvuosien toiminnan kohokohdaksi nousee osallistuminen Heikki Klemetin kutsumana Länsi-Suomen laulujuhlille Porissa kesäkuussa 1936 (*Uusi-Aura* 16.6.1936).

Konserttien tuottoja käytettiin mm. soitinhankintoihin, jotka ohjelmalehtisten mukaan oli suunnattu koululle. Samoin sanomalehti *Uuden-Auran* konserttiarviossa 25.5.1936 Turun kansakoulutarkastaja **Otto Viitasen** mukaan konsertissa kerätään varoja kouluorkesterin muodostamista varten. Ilmeisesti rahakeräykset ohjattiin koulun kautta *Kipinä-kuorolaisten* soitinhankintoihin. Mahdollisesti myös kuoron nimi sai alkunsa marraskuussa 1934 Martin koululle perustetusta *Kipinä-kerhosta*, jonka alkuunpanijoina oli mm. edellä mainittu koulutarkastaja ja yhtenä kerhon vetäjän hänen puolisonsa **Leena Viitanen**. Kerho oli suunnattu jatkokoulusta jo päässeille, mutta vielä ilman elämän jatkosuunnitelmia oleville nuorille. Kerhosta kertovassa *Turun Sanomien* lehtijutussa 15.5.1935 mainitaan kerhon osana toimiva Stigell-Hyvösen ohjaama *Nuorten laulu* -niminen kuoro, jonka jäsenistöön kuuluu myös koululaisia.

Joulukuun 12. päivänä 1937 *Turun Sanomissa* Stigell-Hyvönen kertoo samana syksynä alkaneesta kanteleiden hankinnasta: ”Olemme ostaneet kuorollemme muutamia viuluja ja tänä syksynä olemme ostaneet erikoisesti kanteleita. Nämä soittimet annetaan sellaisten varattomien musikaalisia taipumuksia omaavien lasten käytettäväksi, joilla niukkojen kotiolojen vuoksi ei ole mahdollisuutta kehittää musikaalisia lahjojaan. Keräämästämme rahastosta maksetaan myöskin näiden tyttöjen soitto-opetuskustannukset.” Samoin Turun Sanomissa 29.2.1968 ilmestyneessä Stigell-Hyvösen muistokirjoituksessa nostetaan esiin toiminnan yhteiskunnallinen merkitys: sen mukaan Stigell-Hyvönen perusti *Kipinä-kuoron* ”köyhien musikaalisten tyttöjen kouluttamiseksi”.

Mitä ilmeisimmin kanteleen ottamisessa osaksi kuoron toimintaa on Turussa tuolloin musiikinopettajana toimineen kuuluisan halsualaisen kanteleensoittajan **Eino Tulikarin** (1905–1977) vaikutusta. Kanteleen lisäksi hän soitti myös viulua. Tulikari valmistui kansakoulunopettajaksi Jyväskylän seminaarista vuonna 1931, ja Jyväskylässä hän myös toimi suurimman osan urastaan opettajana ja rehtorina yhteensä yli 30 vuotta. Vuodesta 1932 alkaen hänen kanteleensoittoaan kuultiin usein radiossa, mm. A. O. Väisäsen ”Puoli tuntia kansanmusiikkia” -ohjelmassa.

Eino Tulikari. Kuva: Museovirasto, Historiallinen kuvakokoelma, Fazerin konserttitoimiston kokoelma (finna.fi).

22.5.1937 [Turun Sanomissa](#) julkaistiin Turun kansakoulujen johtokunnan päätös Eino Tulikarin valinnasta yläkansakoulun poikaluokkien laulunopettajaksi. Samana syksynä Turun kansakoulujen johtokunta myönsi Tulikarille ikälisän kuuden vuoden palveluksesta ([Turun Sanomat](#) 17.10.1937), joten Tulikari on saapunut Turun alueelle heti valmistumisensa jälkeen.

Syksyllä 1937 Eino Tulikari esiintyi Turun Yleisen Ammattilaiskoulun 50-vuotisjuhlassa Martin kansakoulussa eli siis *Kipinä-kuoron* kotikoululla ([Turun Sanomat](#) 2.10.1937). Raision Rukoushuone-yhdistyksen vuosikokouksessa [20.2.1938](#) Eino Tulikarin kanteleensoiton lisäksi kuultiin mm. Katri Stigell-Hyvösen puolison, pastori Hyvösen, puhe – eli kontakti Hyvösten ja Tulikarin välillä on selkeä, vaikka missään artikkelissa tätä ei suoraan mainita. Lisäksi Sibelius-museossa on Stigell-Hyvösen papereiden joukossa ohjelmalehtisiä, joissa Tulikari mainitaan esiintyjänä. Huomionarvoista on myös, että *Kipinä-kuoron* tytöt soittivat kanteleita Tulikarin ja Perhonjokilaakson kanteleensoittotyylin tapaan lyhyeltä sivulta.

Kalevalanpäivän aattona 27.2.1938 [Turun Sanomissa](#) julkaistiin Eino Tulikarin haastattelu, jossa hän kertoi mm. ajatuksiaan kanteleensoiton harrastuksen sekä

kansansävelmien käytön ja niiden luomisen vähenemisestä – eli hän puhui kansanmusiikkiin olennaisena piirteenä kuuluvan muuntelun, improvisaation ja oman musiikin luomisen merkityksestä. Lisäksi hänen mielestään kansanlauluja tulisi paremmin hyödyntää kansakoulujen laulunopetuksessa, ja tämä ajattelutapa mielestäni näkyy myös *Kipinä-kuoron* ohjelmistossa.

Syksyllä -37 hankittuja kanteleita oli konserttikäytössä jo keväällä -38. Turun entisellä Akatemiatalolla 21.5. pidetyssä konsertissa kerättiin varoja tulevaa Viron konserttimatkaa varten. Seuraavan päivän [Turun Sanomien](#) ylistävän konserttiarvostelun mukaan kantele soi konsertissa paitsi säestävänä, myös soolona.

Kuoron konserttimatka Tallinaan 26.–30.5. oli sekin menestys sekä suomalaisten että virolaisten lehtiartikkelien perusteella. Se oli siinä mielessä myös historiallinen, että se oli ensimmäinen minkään suomalaisen lapsikuoron vierailu ulkomaille. Stigell-Hyvösen sanomalehti [Uuteen-Auraan](#) 4.6.1938 antaman haastattelun mukaan kantele oli mukana ”pienissä duetoissa”. Kuten useimmilla konserttimatkoilla, nytkin matkanjohtajana toimi pastori Hyvönen. Sibelius-museon *Kipinä-kuoro* -albumissa on useita valokuvia Viron matkalta.

Kuva Sibelius-museon Stigell-Hyvösen Kipinä-kuoro -albumista.

Kipinä-kuoro Turun entisen Akatemiatalon juhlasalissa. Varainkeruukonsertti ennen Viron matkaa toukokuussa 1938.

Kipinä-kuoro Tallinnassa.

Lehtileikkeissä vuosilta 1939 ja 1941 mainitaan mm. seuraavia Kipinä-kuoron esiintymisiä:

- 1.4.1939 konsertti Turun kaupungintalolla, ohjelmiston keskellä duettoja kanteleen säestyksellä.
- 27.4.1939 ent. Akatemiatalolla, keskellä ohjelmaa pienten kanteleensoittajattarien herttaisia esityksiä, pari kolme hauskaa vuorolaulua omine pikku johtajineen, kuoroineen ja solisteineen sekä kaksinlaulua kanteleen säestyksellä.
- 25.10.1939 konsertti reserviläisten hyväksi ent. Akatemiatalon juhlasalissa, past. Hyvönen puhuu.
- 29.10.1939 Martin kirkossa, puhuu past. Hyvönen, ja 30.10. Akatemiatalon juhlasalissa Kipinä-kuoron laulajaiset. Kertyneet varat tulevat maan vartiopalvelukseen kutsuttujen varattomien turkulaisten reserviläisten hyväksi. - tuotto 8000 mk. ([Uusi Aura 1.11.1939](#))
- 13.5(?)1941 Akatemiatalon juhlasalissa. Ohjelman keskellä veikeitä esityksiä, kantelesoolo.
- 20.5.1941 Akatemiatalon juhlasali, välissä tyttöjen pieniä kantele-esityksiä ... ohjelman keski-osassa tytöt soittivat ”köyhän pianoa” kannelta ja lauloivat vuorolauluja ja duettoja.

Sanomalehti Uusi Aura 18.5.1941. Kuva Sibelius-museon Stigell-Hyvösen arkistosta.

Sanomalehti Uusi Aura julkaisi laajan jutun Kipinäkuorosta 18.5.1941. Jutussa kirjoitettiin mm.:

- - vuonna 1936 kuorolla on ensimmäinen esiintyminen Akatemiatalolla ... harjoitushuoneen pöydällä on toistakymmentä kannelta, suurempia ja pienempiä, joita tytöt myös osaavat soittaa. Joku isommista tytöistä on ensin saanut ottaa tunteja kanteleensoitossa ja sitten opettaa sitä toisille pientä maksua vastaan. ... kun vielä pari muuta tyttöä oli näyttänyt taitoaan viulun- ja kanteleensoitossa ja pari isompaa tyttöä esittänyt kaksinlaulua kanteleen säestyksellä, esiintyi kuoro taas. ... esiintymisrahoilla olen ostanut kanteleita ja viuluja ja maksanut soittotunteja. ... emme kuitenkaan ole niin rikkaita, että voisimme kustantaa tarpeeksi tunteja. Tämä talvi on ollut meille poikkeuksellinen kuitenkin sikäli, että kansakoulujen johtokunta myönsi ensimmäisen kerran soittotarkoituksiimme avustusrahan, joka on käytetty tuntien maksuun ja soittimien hankkimiseen. Edellisenä talvena, sotatalvena siis, emme voineet ansaita mitään, ja sotasyksynä pitämämme kahden konsertin tulot, 10 000 markkaa, luovutimme reserviläisten omaisille.

Lokakuussa 1939 Stigell-Hyvönen keräsi kahdella Kipinä-kuoron konsertilla 8000 markkaa ”maan vartiopalvelukseen kutsuttujen varattomien turkulaisten reserviläisten perheiden hyväksi”.

Jatkosodan aikana Stigell-Hyvönen osallistui sotilaiden luokse tehtyihin hengellisiin kiertueisiin ja viihdytystoimintaan. Turun Sanomat julkaisi 24.1.1942 laajan jutun Stigell-Hyvösen johtamasta esiintymismatkasta Uhtuan ja Kiestingin alueiden kenttäsaaraloihin. Turun Sotilaskotiyhdistyksen lähettämänä matkaan lähti neljä Turun tuomiokirkkoseurakunnan nuoriin kuulutta naista, jotka olivat lapsesta saakka olleet myös kipinäkuorolaisia. Tuomikirkkoseurakunnassa nuorisopappina toiminut Stigell-Hyvösen puoliso oli rintamalla sotasaaralapastorina ja toimi kiertueen oppeana ja puhujana. Ohjelmia oli valmistettu kolme erityylistä ja mukana oli myös kantele – ohjelmistopereiden mukaan sekä solistisena että duettojen säestäjänä.

Kolmisen viikkoa kestänyt raskas kiertue alkoi joulukuun 1941 lopulla. Kenttäsaaraloiden lisäksi ryhmää pyydettiin matkan edetessä esiintymään myös erikokoisille, parakkeihin ja korsuihin, jopa saksalaisille, josta lehti kirjoittaa seuraavasti. ”Täydellisenä yllätyksenä tuli vierailu saksalaisten joukkojen luona. Mutta kier-

Rakennuspaikkakunta – mikäli kantele on Kilpisen valmistama, on rakennuspaikkakunta Kalajoki.

Rakennustiedot

Erittäin siisti ja taidokkaasti valmistettu 28-kielinen, suorasiivinen kantele. Kantele on alkuperäisessä kuljetuskotelossaan.

Suurin korkeus (118 mm) mitattu ponnin edessä ja kielinastojen yläpuolella olevan listan (”hihasuojan”) päältä. Kyseinen lista on kahdella ruuvilla kiinni ja sen mitat ovat 8 mm x 61 mm x 320 mm.

Sivujen pituudet päältä mitattuna:

- lyhyt sivu (ponnin päähän) 252 mm
- peräsivu 320 mm
- viritystappisivu 610 mm
- pitkä sivu (ponnin päähän) 910 mm

Sivujen pituudet pohjassa:

- lyhyt sivu 140 mm
- viritystappisivu 635 mm
- pitkä sivu 822 mm
- peräsivu 322 mm
- tylppä kärki noin 8 mm

Kopan korkeus 87 mm, josta kansi n. 4 mm ja pohja n. 2 mm.

Peräsivun paksuus n. 5 mm.

Viritystappisivun yläreunan listan korkeus n. 42 mm.

Pohjassa kolme pyöreää, puista jalkaa, joiden korkeus n. 9–11 mm.

Kannessa yksi pyöreä ääniaukko (halkaisija 53 mm).

Pitkän sivun ja peräsivun kulma n. 68°.

Peräsivun ja lyhyen sivun kulma n. 113°.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma n. 153°.

Kärkikulma n. 28°.

Lyhimmän kielen soiva pituus n. 13 mm.

Pisimmän kielen soiva pituus n. 765 mm.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys 590 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräpäässä 590 mm.

Teräskielet, ei punoskieliä. Kielten paksuudet pisimmästä alkaen:

1.	0,97 mm
2.–3.	0,92 mm
4.	0,80 mm
5.	0,78 mm
6.	0,73 mm
7.–8.	0,63 mm
9.–10.	0,53 mm
11.–12.	0,50 mm
13.–16.	0,45 mm
17.–20.	0,40 mm
21.–28.	0,35 mm

Rakenteen erityispiirteitä

Kanteleen muut osat on lakattu tummanruskeiksi, mutta kansi on puunvärinen.

Kopan osat on kiinnitetty liimaamalla.

Kansi ja pohja on liimattu sivuista muodostetun kehi-
kon päälle ja alle.

Viritystappipenkin reuna ulottuu hieman viritystappi-
sivun ulkopuolelle ja se on upotettu profiloituun, lä-
hes tappien tasolle kohoavaan viritystappien suoja-
taan.

Peräsivuun on liimattu kauniisti alaspäin kaareutuva
ponsi. Ponnin yläosaan ja kielinastojen yläpuolelle on
kiinnitetty ”hihasuoja”, joka toimii toisen soittokäden
tukena. Se on kiinnitetty päältä kahdella ruuvilla ja
voidaan siis irrottaa kieltä vaihdettaessa. Peräsivun
kielipenkki on kannen päällä ponnin reunaa vasten.

Ääniaukkoa kiertää ohut, ruskea koristeympyrä.

Kanteen on kirjoitettu sävelnimiä, joiden perusteella
kantele on viritetty C-duuriin ja sitä on soitettu lyhyel-
tä sivulta.

Sisäkuvien perusteella kanteleessa on kolme kansiri-
maa (pitkältä sivulta viritystappisivulle kaksi ja yksi
lyhyelle sivulle) sekä kaksi pohjarimaa (pitkältä sivulta
viritystappisivulle).

*Kanteleen rakentajatietoja ei ole, mutta soitin
muistuttaa vahvasti Efraim Kilpisen kanteleita
1920–1930 -luvulta.*

*Kielinastojen ja osittain ponnin
päällä oleva "hibasuoja" on
kiinnitetty kahdella ruuvilla ja
voidaan siis irrottaa kieliä
vaihdettaessa*

*Pohjassa on kolme
puista, pyöreää
jalkaa.*

Punoskieliä ei ole.

Kuvissa näkyy kielten silmukkakiinnitys kielinastoilla.

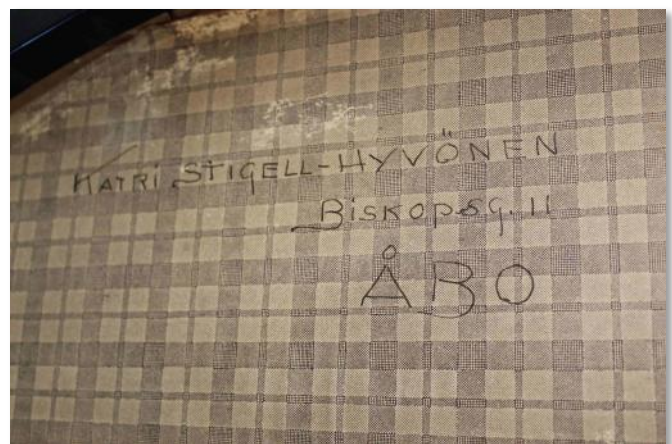
Oheisissa kuvissa näkyvät viritystappipenkin ja viritystappisuojan saumakohdat. Samoin peräpäässä ponnien, hibasuojan ja kielipenkin saumat.

Alla vasemmalla näkyvät kanteen kirjoitetut sävelnimet. Ne osoittavat, että kantele on viritetty C-duuriin ja sitä on soitettu lyhyeltä sivulta.

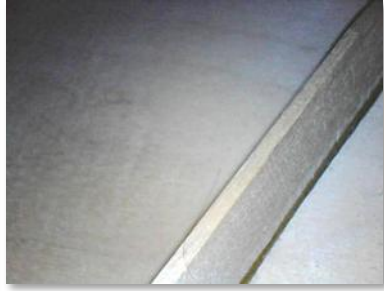
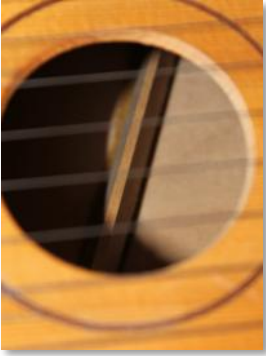

Kanteleella on alkuperäinen kuljetus- ja säilytyskotelo. Sen kannen sisäpintaan on kirjoitettu omistajan nimi ja osoite.

Kopan sisältä:

Neljä kuvaa ääniaukon kohdalla olevasta pohjarimasta.

Kyseisen pohjariman pää pitkällä sivulla.

Saman pohjariman toinen pää lyhyen sivun ja viritystappisivun kulmalla. Kuvan vas. reunassa näkyy kansiriman pää.

Alla: ääniaukon ja peräsivun välissä olevan kansiriman pää pitkällä sivulla (lähellä peräkulmaa). Oikealla saman kansiriman pää lähellä lyhyen sivun ja viritystappisivun kulmaa.

Oikealla: kopan kärki.

Alla: kansi- ja pohjarimojen päät viritystappisivulla.

Vasemmassa kuvassa näkyvän pohjariman toinen pää pitkällä sivulla

Yllä ja alla: kuvat kärjen suuntaan.

SM1584

Suurin pituus: 1047 mm

Suurin leveys: 340 mm

Suurin korkeus: 135 mm

Historia

Kuten edellinen (SM877) myös tämä kantele on kuulunut **Katri Stigell-Hyvöselle**. Tämän kanteleen lahjoitti Sibelius-museolle Stigell-Hyvösen poika, **Olavi Hyvönen** vuonna 2007. Lahjoittaja oli itse tuolloin jo 90-vuotias. Olavi Hyvönen oli myös itse soittanut kanteletta. Lahjoitukseen kuului kanteleen lisäksi Katri Stigell-Hyvösen arkistoa, joka sisältää Kipinä-Kuoron historiikin, leikekirjan ”Muistoja elämäni tai-

paleelta”, kirjeitä, valokuvia, kuoronuotteja yms.

Kanteleen rakentajasta ei edellisen (SM877, ks. s. 40–41) tapaan ole tietoja, mutta tämäkin vaikuttaa rakenteeltaan Kilpisen soitinverstaan tuotannolta. Kilpiset rakensivat monen kokoisia kanteleita, ja Fazerin musiikkikaupan myynti-ilmoituksissa mainitaan myös tätä kanteletta vastaava 32-kielinen malli. Vuonna 1910 ”ruskeaksi kiillotettu, 32 kielellä, niklatuilla ruuveilla” mainostettu kantele maksoi 40 Smk.

Rakennuspaikkakunta – mikäli kantele on Kilpisen valmistama, on rakennuspaikkakunta Kalajoki.

Rakennustiedot

Siisti ja taidokkaasti valmistettu suorasiivinen 32-kielinen kantele. Hyvin samankaltainen edellä esitellyn 28-kielisen kanssa (SM877).

Kopan korkeus 92 mm, josta kansi n. 4 mm ja pohja n. 3 mm.

Alussa ilmoitettu suurin korkeus (135 mm) on mitattu ponnin päälle jalkojen kanssa.

Sivujen pituudet pohjalevystä mitattuina:

- lyhyt sivu 135 mm
- viritystappisivu 780 mm
- pitkä sivu 955 mm
- peräsivu 350 mm
- tylppä kärki 10 mm

Sivujen väliset kulmat:

- pitkän sivun ja peräsivun välinen kulma 70°
- peräsivun ja lyhyen sivun välinen kulma 110°
- lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma 155°
- kärkikulma 25°

Peräsivun puun paksuus n. 6 mm.

Kielinastojen päällä oleva ”hihasuoja” 10 mm x 70 mm x 350 mm.

Puisten jalkojen korkeus n. 16 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivun kielinastoilla n. 321 mm.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys n. 730 mm.

Kuusi pisintä kieltä ovat punoskieliä.

Kielten likimääräiset paksuudet pisimmästä alkaen:

1.	1,35 mm
2.	1,27 mm
3.	1,17 mm
4.	1,05 mm
5.	0,94 mm
6.–7.	0,78 mm
8.	0,75 mm
9.–10.	0,70 mm
11.–12.	0,65 mm
13.–14.	0,62 mm

15.–16. 0,54 mm

18.–20. 0,45 mm

21.–23. 0,40 mm

24.–26. 0,35 mm

27.–29. 0,30 mm

30. 0,35 mm

31.–32. 0,30 mm

Rakenteen erityispiirteitä

Kanteleen sivujen osat on lakattu tummanruskeiksi, mutta kansi on puunvärinen. Pohjalevy on myös ruskea, mutta toisin kuin kiiltävät sivut, se on himmeä.

Kopan osat on kiinnitetty liimaamalla.

Kansi ja pohja on liimattu sivuista muodostetun kehi-
kon päälle ja alle.

Viritystappipenkin reuna ulottuu hieman viritystappi-
sivun ulkopuolelle ja se on upotettu profiloituun, lä-
hes tappien tasolle kohoavaan viritystappien suoja-
taan. Lista toimii lyhyeltä sivulta soitettaessa myös
soittokäden tukena.

Peräsivuun on liimattu kauniisti alaspäin kaareutuva
ponsi. Ponnin yläosaan ja kielinastojen yläpuolelle on
kiinnitetty ”hihasuoja”, joka toimii toisen soittokäden
tukena. Se on kiinnitetty päältä kahdella ruuvilla ja
voidaan siis irrottaa kieltä vaihdettaessa. Peräsivun
kielipenkki on kannen päällä ponnin reunaa vasten.

Ääniaukkoa kiertää ohut, ruskea koristeympyrä.

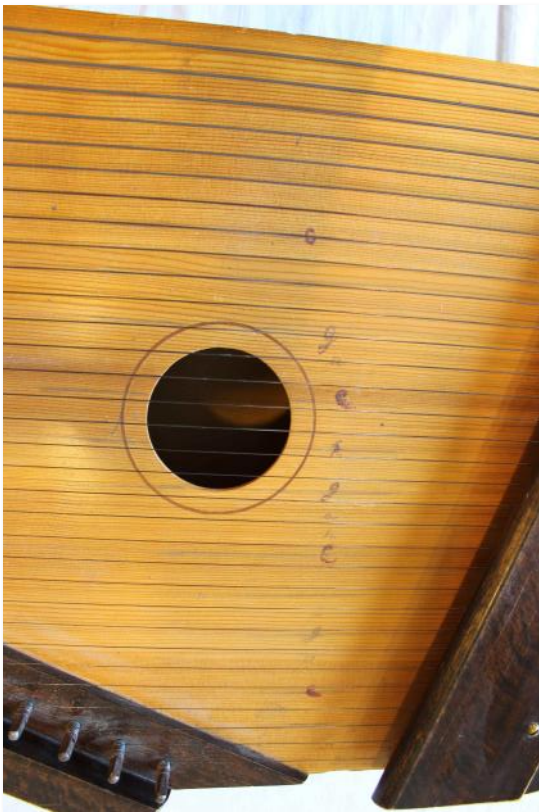
Kanteen on kirjoitettu sävelnimiä, joiden perusteella
kantele on viritetty C-duuriin ja sitä on soitettu lyhyel-
tä sivulta.

Kanteleen kauniisti veistetyt puiset jalat (3 kpl) ovat
pyramidin muotoiset. Pyramidin kannan yksi sivu
(kanteleen pohjalevyä vasten) on noin 15 mm.

Kanteleen pinnoissa on käytön ja kuljetusten myötä
tulleita kulumajälkiä.

Sisäkuvien perusteella kanteleessa on kolme kansiri-
maa ja kolme pohjarimaa (pitkältä sivulta viritystappi-
sivulle kaksi ja yksi lyhyelle sivulle).

Kanteleen kanteen kirjoitetut sävelnimet osoittavat, että viritys on ollut C-duurissa ja kanteletta on soitettu lyhyeltä sivulta.

Peräsivulla on kauniisti muotoiltu alaspäin kaarentuva ponsiosa sekä sen ja kielinastojen päälle sijoittuva "hibasuoja". Kansi ja pohja on liimattu sivujen muodostaman kehikon päälle ja alle.

Kanteleen reunoissa on käytön ja kuljetusten myötä tulleita kulumajälkiä.

Pohjassa on kolme puista, pyramidin muotoista jalkaa.

Viritystappipenkki jatkuu viritystappisivun ulkopuolelle ja on upotettu viritystappien suojalistaan, joka toimii lyhyeltä sivulta soitettaessa myös soittoikäden tukena.

Kuusi alinta kieltä ovat punoskieliä.

Kielisilmukat kielipenkin nastoilla.

Kopan sisältä:

Ääniaukon vierestä kulkevan kansiriman ja hieman taaempaan pohjariman pää viritystappisivulla.

Sama pohjarima kuin vasemmalla – taaempaan näkyy lähimpänä kärkeä oleva pohjarima.

Lähimpänä kärkeä olevat pohja- ja kansirimat.

Kärki.

Lähellä ääniaukkoa kulkevan pohjariman pää pitkällä sivulla.

Pitkän sivun ja peräsivun kulma.

Pohjariman pää lyhyellä sivulla.

Kansiriman pää pitkällä sivulla lähellä peräsivun kulmaa.

SM883

Suurin pituus: 1140 mm

Suurin leveys: 376 mm

Suurin korkeus: 130 mm

Historia

Kantele on saatu Sibelius-museoon lahjoituksena vuonna 1993. Kanteleen pohjaan on kirjoitettu: ”Suunnittelu ja toteutus Stig Nyström 1944–1945”.

Professori **Stig Nyström** (1924–2018, Helsinki) oli paitsi lääketieteen tohtori myös kuvataiteilija. Kantele on valmistettu heti jatkosodan jälkeen Nyströmin ollessa 20-vuotias. Sodan aikana Nyström palveli varusmiehenä panssarijoukoissa. Tuolloin hän piirsi kartto-

ja ja maalasi suojavärejä sotilasajoneuvoihin. Omalla ajalla syntyi myös kuvataidetta.

Helsingin Sanomien [muistokirjoituksessa](#) 22.1.2019 kuvataan kuinka ”Kaksi päivää ennen Lapin sodan päätymistä Nyström yritti kaverinsa kanssa pysäyttää panssarivaunua ajamasta saksalaisten miinoitukseen. Kaveri haavoittui kuolettavasti, ja pitäessään tätä sylissä Stig näki kertomansa mukaan ensimmäisen kerran ihmisen aivot – eikä kyennyt auttamaan.”

Sodan järkyttävien kokemusten jälkeen Nyström opiskeli [Vapaassa Taidekoulussa](#) sekä Helsingin yliopiston humanistisessa tiedekunnassa, josta valmistui filosofian kandidaatiksi vuonna 1948. Sen jälkeen hän keskit-

tyi taideopintoihin Pariisissa *Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Artsissa*.

Vaikka Nyström jatkoi taideopintojaan Pariisissa vielä 1950-luvun alussa, hän päätti aloittaa lääketieteen opiskelun Helsingissä vuonna 1950. Hänestä tuli lääketieteen lisensiaatti vuonna 1956 ja lääketieteen tohtori vuonna 1960 aiheena aivokasvaimet. Nyström erikoistui neurokirurgiaan ja toimi tutkijana ja kirurgina Harvardin yliopistossa 1963–1965. Tämän jälkeen hän toimi Hyksin neurokirurgian apulaisylilääkärinä, josta siirtyi hoitamaan Oulun yliopiston neurokirurgian professuuria vuosina 1976–1989.

Eläkkeelle siirryttyään Nyström keskittyi jälleen taideteen tekemiseen. Hän piti noin 40 taidenäyttelyä. Edellä mainitun muistokirjoituksen mukaan ”Nyströmin Pariisin-aikaisten töiden näyttely oli Hangelstamilla 1993 ja seuraavana vuonna Ranskan Caennissa. Hänen töitään oli muuallakin Ranskassa esillä 1990-luvulla useissa yhteisnäyttelyissä. Nyströmin 1999 julkaisemassa *Taidetta 1929–1999* -kirjan teosluettelossa on noin 340 työtä.”

Vuonna 1999 Stig Nyström lahjoitti valikoiman teoksiaan *Pro Artibus* -säätiölle, joka järjesti Nyströmin [muistonäyttelyn](#) 11.3.2022–10.4.2022.

Nyström teki työuransa aikana useita neurokirurgiaan liittyviä julkaisuja ja eläkkeelle siirryttyään hän julkaisi myös taidekirjallisuutta.

Rakennuspaikkakunta Helsinki.

Rakennustiedot

30-kielinen, suorasivuinen, Kalevala-symboliikalla runsaasti koristeltu kantele.

Edellisellä sivulla ilmoitettu suurin korkeus (130 mm) on mitattu lyhyeltä sivulta viritystappisuojan päälle. Kopan korkeus on n. 85 mm. Pohjassa on neljä pyöreätä puista jalkaa, joiden läpimitta on n. 18–20 mm ja korkeus noin 10 mm.

Sivujen pituuden kannen puolelta mitattuina:

- lyhyt sivu (ponnen päästä viritystappisivun reunaan) n. 438 mm
- viritystappisivu n. 756 mm
- pitkä sivu n. 1140 mm
- peräsivu n. 258 mm
- tylppä kärki n. 50 mm

Sivun pituudet pohjasta mitattuina:

- lyhyt sivu 155 mm
- viritystappisivu 748 mm
- pitkä sivu n. 940 mm
- peräsivu 360 mm
- tylppä kärki 60 mm

Sivujen väliset kulmat pohjasta mitattuina (niitä on rakenteiden takia kannen puolelta hankala mitata):

- pitkän sivun ja peräsivun välinen kulma 75°
- peräsivun ja lyhyen sivun välinen kulma 110°
- lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma 155°
- viritystappisivun ja tylpän kärjen kulma n. 115°
- tylpän kärjen ja pitkän sivun kulma 90°

Lyhimmän kielen soiva pituus n. 130 mm. Pisimmän kielen soiva pituus n. 905 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivun kielinastoilla n. 330 mm (hankala mitattava). Kielinastat ovat kahdessa rivissä lomittain. Ponnin yläosan levy jatkuu pitkälti kielinastojen yli kannen suuntaan. Sen pituus kanteleen kannen puoleisella reunalla on 350 mm.

Neljän pisimmän kielen viritystapit poikkeavat sijoittelultaan viritystappisivun linjasta ja suuntautuvat suorassa kulmassa kohti pitkää sivua. Mikäli peräsivun nastat eivät olisi lomittain, olisivat neljä pisintä kieltä siis keskenään saman pituisia. Lyhimmän kielen viritystapin etäisyys neljänneksi alimman kielen viritystappiin on n. 740 mm.

Viritystappien suojalistan leveys on noin 68 mm ja paksuus n. 23 mm. Kanteleen lyhyellä sivulla sen päädyn leveys on n. 150 mm. Suojalistan päällä on visakoivuvaneri, joka jatkuu viritystappien yli. Myös kanteleen sivut ja ponsi on päällystetty visakoivuvanerilla.

Teräskielet ovat ruosteessa ja niiden alla luetellut pak-suudet ovat likiarvoja. Punoskieliä ei ole.

1.–2.	0,77 mm
3.	0,74 mm
4.–5.	0,77 mm
6.–7.	0,74 mm
8.–9.	0,76 mm
10.	0,74 mm
11.–12.	0,68 mm
13.–16.	0,62 mm

17.–21.	0,55 mm
22.	0,47 mm
23.–25.	0,50 mm
26.–30.	0,47 mm

Rakenteen erityispiirteitä

Kanteleessa on useita rakenteellisia piirteitä, joiden perusteella voisi ajatella sen olleen enemmän symbolistinen soitin ja taideteos kuin aktiivikäytössä ollut musiikki-instrumentti. Toisaalta myös soittaminen sillä on ollut täysin mahdollista.

Kanteleen sivut, ponsi ja viritystappien suoja on päällystetty visakoivuvanerilla. Sen pinnasta löytyy paikoitellen pieniä painokirjainten jälkiä, joille en ole keksinyt selitystä. Kirjaimet ovat peilikuvana eli ikään kuin tarttuneet pintaa vasten olleesta paperista.

Koristeellisen visakoivukuvioisen pinnan lisäksi kanteleessa on runsaasti kalevalaiseen symboliikkaan viittaavaa koristelua.

Viritystappien suojan päällä on viisi kultamaalilla maalattua pääskyä, joiden kunkin nokan kohdalta lähtee kuusi kultalankaa säteittäisesti ulospäin aueten - ikään kuin auringon säteet. ”Pääskyläinen päivälintu, kulta-kaattarin kutoja...”

Ponnen päälle on kuvattu paljasrintainen neito vaaleat hiukset (ilm. hevosen jouhia) valloillaan ja kultamaalilla maalatut käsivarret eteen kaartuen. Neidon ympärillä on kolme kultamaalilla maalattua kolmen ympyrän ryhmää ja yksi suurempi ympyrä. Kolmen ympyrän ryhmistä kaksi on pienikokoisia. Olisiko kyseessä Velamo?

Viritystappisivun ulkopuolella on viritystappien suojan alapuolelle kiinnitettyinä viisi suurta kultamaalilla maalattua tammen lehden muotoista koristetta.

Kopan lyhyen sivun keskellä on ristiääniaukko ja kannen keskipaikkeilla kuudesta aukosta muodostuva laulavaa tai huutavaa ihmiskasvoa muistuttava ääniaukko.

Kielinastojen ja viritystappien päälle ulottuvat listat ovat soittimen virittämisen ja kielien vaihtamisen kannalta epäloogisia, mutta ne vaikuttavat olevan myös irrottavissa. Niiden alla on puutappikiinnitys ja ne pystyy nostamaan irti pitkältä sivulta, mutta lyhyellä sivulla niissä on ruuvikiinnitys.

Ponsiosa on päältä katsottuna kahdessa osassa: halkio

kulkee vinosti kielipenkin reunan suuntaa mukailleen – kannen puoleinen osa on siis irrottavissa kieltä vaihdettaessa.

Kopan osien kiinnitykseen on liiman lisäksi käytetty ruuveja ja nauvoja.

Pohjalevy on liimasaumojen aukeamisen seurauksena neljässä osassa. Peräsivulta viritystappisivulle ulottuva melko suurta rakoa on paikattu ohuella puusuikaleella. Raon molemmin puolin peräsivulla on lähikäin useita pieniä nauvoja. Rakoon rajoittuvan keskimäisen pohjapalan terävä kärki on tehty erillisestä kolmion muotoisesta osasta.

Pohjalevyn pintaa ei ole muutoin värjätty tai lakattu, mutta sen reunoille on levitetty ruskeaa ja punaista, läpikuultavaa väriä (petsiä?). Pohjan kulmiin sijoitetut pienet, pyöreät, puiset jalat on samoin värjätty. Lisäksi pohjassa on sinisenharmaita maalitahroja.

Lähelle pitkää sivua on lyijykynällä kirjoitettu siististi tekstaten valmistajan nimi ja rakentamisen vuosiluvut. Teksti on ilmeisesti vahvistettu myöhemmin, sillä lyijykynäjäljen alla näkyy haaleanruskeita jälkiä samoista kirjaimista ja numeroista.

Kopan kärki on tylppä.

Kansilevyssä on pitkittäinen halkeama viritystappisivulta ääniaukon ihmiskasvojen toiseen kulmakarvojen viivaan/aukon reunaan. Saman aukon keskipaikkeilta lähtee toinen halkeama ulottuen suuta esittävän suuren aukon reunaan. Murtumalinja on epätasainen. Jäljistä päätelleen halkeamaan on levitetty jotain liimaa. Kannessa on myös kosteusjälkiä. Kansilevy on upotettu sivuista muodostuvan kehikon sisään.

Ponsi on tehty useasta osasta. Ponnen muoto on alapäin katsottuna epäsymmetrinen. Kun kopan pitkän sivun ja peräsivun välinen kulma on alle 90°, ponnen epäsymmetrisen muodon myötä ponnen kärkisivu on saatu suoraan kulmaan pitkään sivuun nähden.

Ponnen alapinnassa on halkeama. Ponnen reunoilla on rakoja, kun vaneri on irronnut kiinnityksistään.

Ponnen alapinnassa on muutamia sinertäviä ja yksi punainen maalijälki.

Lyhyellä sivulla vaneri on taidokkaasti sahattu monimutkaiseen muotoonsa.

Viritystappisivun alaosa on suora, mutta viritystappi-

penkki kaartuu/pullistuu ulospäin. Tämän päällä on suorana tappisivun reunan yli jatkuva viritystappisuoja, jonka alapuolella roikkuvat aiemmin mainitut kultaiset tammenlehdet.

Vanerin pinta on lohkeillut monin paikoin ja erityisesti lähellä kulmia ja reunoja. Paikoitellen lohkeamia on paikattu liimalla tai jollain massalla.

Viritystappipenkin päällä on nauloilla ja liimalla kiinnitetty ohut visakoivulastu. Se aukeilee kiinnityssaumastaan.

Peräsivun kielipenkin kannen puoleisessa reunassa on suunnilleen kahdeksanneksi korkeimman kielen kohdalla kulma, josta penkin suunta kääntyy loivasti perää kohti.

Paksumpien kielten kiinnitys peräsivun nastoihin on poikkeuksellinen. Sen sijaan, että kieli olisi ensin pujotettu siihen tehdyn silmukan läpi ja siitä muodostunut lenkki olisi nastan ympärillä, kielten silmukat on pujotettu suoraan nastoihin, jolloin kielen soivan osan ympärillä on kielikierrroksia.

Usealla viritystapilla kieli nousee tapin kulmikkaalle yläosalle (johon viritysavain painetaan), mikä ei myöskään ole soiton, soinnin ja viritämisen kannalta hyvä.

Kopan sisällä on viisi pohjarimaa, joista yksi kulkee pitkältä sivulta lyhyelle sivulle ja loput neljä ääniaukon toisella puolen pitkältä sivulta viritystappisivulle. Kansirimoja on samoin viisi (tai ehkä neljä?) sijoittuen suunnilleen vastaaviin kohtiin kuin pohjarimat.

Kanteleen pinnoissa (ei kannessa ja pohjassa) on visakoivuvaneria.

Kopan lyhyen sivun keskellä on risti-ääniäukko. Lyhyen sivun pinnaksi liimalla, ruuveilla ja nautoilla kiinnitetty visakoivuvane-ri on tarkasti sabattu monimutkaiseen muotoonsa.

Viritystappipenkki "pullistuu" suorasta viritystappisivusta ulospäin. Vielä sitäkin ulommas kurottaa viritystappien suoja.

Kultamaalilla maalatut tammenlehtikoristeet on kiinnitetty viritystappien suojalistan alapintaan.

Kärjessä viritystappien suoja on kiinnitetty puutapilla, josta se irtoaa nostamalla.

*Lyhyellä sivulla viritystappien päälle ulottuva lista on kiinnitetty kanteleen sivuun
(ks. s. 56).*

Viritystappien päällä oleva lista on koristeltu kultamaalilla maalatuilla pääskysten kohokuvilla, joiden nokista lähtee kultalangoina kevatut säteet.

Vas. kuvassa näkyy myös viritystappipenkin päälle kiinnitetyn visakoivulastun kuviointi.

Langat on kiinnitetty viritystappien suojan sisäpuolelle.

Neljän matalimman kielen viritystappilinja on suorassa kulmassa pitkään sivuun nähden. Punoskieliä ei ole.

Viritystappipenkin päälle on naulattu ohut visakoivulastu.

Viritystappien suojan lyhyen sivun päässä sisäpuolella oleva puupala on haljennut. Siihen kiinnittyy lyhyeltä sivulta ruuvattu ruuvi.

Lyhyellä sivulla sekä viritystappien suoja että ponsipäässä kielinastojen päälle ulottuva lista on kiinnitetty ruuvilla.

Paksumpien kielten kielisilmukat on pujotettu peräsivun nastoihin vastoin normaalia käytäntöä.

Samoin kuin viritystappien suoja, myös kielinastojen päällä oleva lista nousee irti tappikiinnityksestään pitkältä sivulta nostettaessa.

Kielinastojen päällä olevan listan visakoivuvanerin alla on myös puulista.

Toinen puutappi näkyy lähempänä lyhyttä sivua.

Ponsi on päältä katsottuna kahdessa osassa. Kielinastojen päälle ulottuva osa on irrotettavissa kielenvaihtoa varten ja toimii myös ns. "hibasuojana" soittaessa. Ponteen kuvatun neidon "hiuksissa" ei näy kuitenkaan jälkiä aktiivisesta soittamisesta.

Kaiverruksin, kohokuvioiden ja kultamaalilla koristeltu neitoaihe voisi kenties kuvata veden emäntä Vellamo – "veen eukko, ruoko rinta". Vai olisiko kyseessä Aino tai Pohjan neiti?

Neidon hiukset on ilmeisesti tehty hevosen joubista.

Altapäin katsottuna ponnin muoto on epäsymmetrinen. Näin sen kärkisivu on saatu läbes suoraan kulmaan pitkän sivun kanssa. Ponnin kärkiosa on tehty erillisestä palasta, joka on kiinnitetty ruuveilla. Pitkän sivun reunasta lähtee halkeama, joka ulottuu tähän kärkipalaan.

Ponnen alapinnassa on kohoumia ja sinisen ja punaisen maalin jälkiä.

Kanteleen osia on kiinnitetty liimaamisen lisäksi myös nauloilla ja ruuveilla. Pinta on halkeilut monista kohdin ja halkeamia on myös paikattu liimalla tai jollain massalla.

Ponnen sivusaumat ovat aukeilleet.

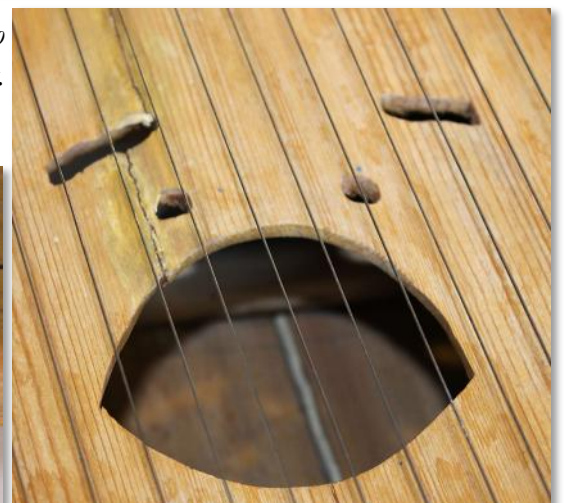

Kanteleen sivujen pinnassa on siellä täällä painokirjainten peilikuvia tai niiden osia. Olisivatko ne tarttuneet kääreenä olleesta sanomalehtipaperista?

Kanteleen ääniankkoina toimivat lyhyen sivun ristin muotoinen aukko sekä kanteen kuudella reiällä kuvatut "laulavat" (?) ihmiskasvot.

Kansi on upotettu sivuista muodostuvan kehikon sisään.

Kannessa on halkeama viritystappisivulta ihmiskasvojen vasempia kulmakarvoja esittävään aukkoon ja toinen siitä suuta esittävään ääniaukkoon. Halkeamat ovat reunoistaan epätaaisia ja niihin on levitetty liimaa.

Ääniaukosta näkyy yksi pohjarima.

Peräsivun kielipenkki kääntyy noin kahdeksanneksi ylimmän kielen kohdalta viistosti peräsivua päin.

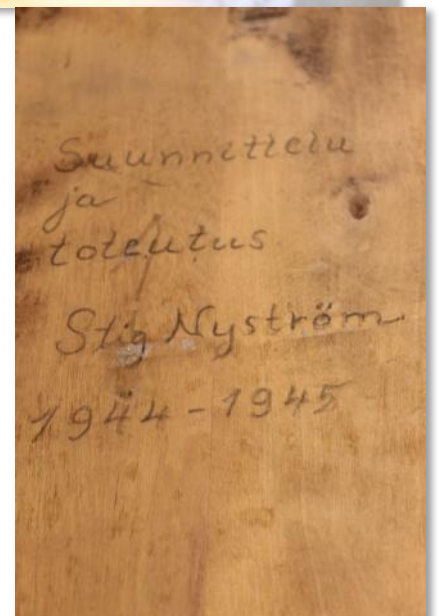
Pohjalevyn suurinta halkeamaa on paikattu ohuella puusuikaleella.

Pohjan reunat ja puiset jalat on värjätty ruskealla ja punaisella värillä.

Pohjalevyssä on pieni, kolmionmuotoinen osa.

Kantele on rakennettu heti jatkosodan jälkeen.

SM889

Suurin pituus: 584 mm

Suurin leveys: 264 mm

Suurin korkeus: 75 mm

Historia

Kantele on saatu turkulaisena lahjoituksena Sibelius-

museoon vuonna 1995. Kanteleen alkuperästä on ai-noastaan tieto: ”Tilhört fru Esteri Korkeakoski, Hy-vinge”. Kantele on selvästi iäkäs, ehkä 1800–1900-lukujen vaihteen tienoilta tai 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä.

Rakennuspaikkakunta ei tiedossa.

Rakennustiedot

Yleisilmeeltään suoralinjainen 24-kielinen kantele.

Sivujen pituudet päältä mitattuina:

- lyhyt sivu (ponnen kärjestä viritystappien suojan ulkoreunaan) 200 mm
- viritystappisivu 388 mm
- pitkä sivu (ponnen kärjestä viritystappien suojan ulkoreunaan) 585 mm
- peräsivu (ponnen kärki) 265 mm
- tylppä kärki (viritystappien suojan ulkoreuna) 49 mm

Sivujen pituudet pohjassa:

- lyhyt sivu 108 mm
- viritystappisivu 385 mm
- pitkä sivu 493 mm
- peräsivu 266 mm
- tylppä kärki 38 mm

Sivulla 61 ilmoitettu suurin korkeus (75 mm) on mitattu lyhyeltä sivulta viritystappien suojan yläreunaan. Kopan korkeus on 50 mm, josta kansi n. 3 mm ja pohja n. 3 mm.

Sivujen väliset kulmat:

- pitkän sivun ja peräsivun kulma n. 75°
- peräsivun ja lyhyen sivun kulma n. 105°
- lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma n. 145°
- viritystappisivun ja pitkän sivun kulma (kun viritystappisivun linjaa jatketaan tylpän kärjen ohi) n. 35°

Peräsivun kielinastat ovat kahdessa rivissä lomittain.

Viritystapeista kaksi alinta kääntyvät sijoittelultaan tylpän kärjen mukaisesti kohti pitkää sivua.

Lyhimmän kielen soiva pituus n. 93–94 mm. Pisimmän kielen soiva pituus n. 457 mm.

Viritystappien etäisyys lyhimmän kielen tapista kolmanneksi pisimmän kielen tappiin 382 mm ja kolmanneksi alimmasta alimpaan 24 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivun nastoilla n. 249 mm.

Viritystappien suojan korkeus 43 mm ja leveys 10 mm.

Viritystappipenkin korkeus 7 mm ja leveys 20 mm.

Peräsivun ”hihasuojan” korkeus 6 mm, leveys 32 mm ja pituus 263 mm.

Kolme lyhintä kieltä puuttuu, samoin neljänneksi pisin, jonka viritystappin ympärillä on punoskieltä. Muualla ei ole punoskieltä.

Kannessa on yksi pyöreä ääniaukko.

Kielten paksuudet pisimmästä alkaen:

1.–3	0,75 mm
4.	–
5.–6.	0,72–0,73 mm
7.–10.	n. 0,65 mm
11.–14.	n. 0,50 mm
15.	0,46–0,47 mm
16.–18.	n. 0,40 mm
19.	0,35 mm
20.	0,41 mm
21.	n. 0,51 mm
22.–24.	–

Liimaamisen lisäksi kanteleen osia on kiinnitetty ruuveilla ja ilmeisesti myös muutamalla naulalla.

Rakenteen erityispiirteitä

Kantele on lähes kaikilta rakenneosiltaan suoralinjainen. Peräsivuun kiinnitetty ponsikin on päältäpäin suora, mutta kärki pyöristyy (tosin kulmikkaasti, ”viistoamalla pyöristetty”) alaspäin kääntyessään. Myös alapuolella peräsivua vasten olevassa ponnen osassa on ulospäin pyöristyvä ”pullistuma”. Ponsipala on tehty kahdesta osasta ja liimaussauma näkyy päädyissä tämän ”pullistuman” kohdalla. Sauma on kohdakkain kielipenkin ja kannen välisen sauman kanssa. Ponsi on ruuvattu kolmella ruuvilla peräsivuun.

Kanteleen kannen puoleiseen ponnen porrastettuun reunaan on kahdella ruuvilla kiinnitetty ”hihasuoja” – lista on kielinastojen yläpuolella ja siis irrotettavissa kielenvaihtoa varten. Kielipenkki on kannen päällä.

Kielisilmukat on pujotettu suoraan nastoihin (kuten edellisen kanteleen paksuimmissa kielissä s. 53 ja 55), mikä ei siis ole soinnin kannalta hyvä ratkaisu.

Lakkaus on lähes kokonaan kulunut pois ponnen pitkän sivun puoleisesta päästä, mikä voisi vihjata pitkäl-

tä sivulta soittoon (vasemman käsivarren hankaus pönteeseen). Kanteleen pinnoissa on muutoinkin naarmuja ja kulumaa, ja se vaikuttaa olleen aktiivisessa soittokäytössä. Toisaalta pönten kuluma on voinut tulla myös hihnasta, jolla kantele olisi roikkunut seinällä. Viritystappipenkin pitkän sivun päädyssä on pieni naulanreikä, joka saattaa viitata myös kiinnityshihnaan. Samoin on pienet reiät lyhyellä sivulla kielipenkin alapuolella ja lähellä pohjaa.

Viritystappisivuun ruuveilla kiinnitetty lista, viritystappien suoja, on reunoistaan viistottu. Lista on kaksiosainen: viritystappisivun pitkän reunan lisäksi tylpässä kärjessä on omansa. Samoin on myös viritystappipenki kahdessa osassa. Kahden matalimman kielen lyhyt viritystappipenki on haljennut.

Matalimpien kielten mitan muuttaminen antaa olettaa, että niiden viritys ei ole noudattanut diatonista asteikkoa. Ehkä käytössä on ollut bordunakieliä tai erilainen bassolinja?

Kielet ja viritystappit ovat ruosteessa.

Kansilevyssä on suuri halkeama peräsivulta ääniaukkoon ja jatkuen ääniaukosta viritystappisivulle. Halkeamassa näkyy kuivunutta liimaa. Kannen ohuempi pitkittäinen halkeama on lähellä pitkää sivua.

Kansi ja pohja on liimattu sivuista muodostuvan kehiikon päälle ja alle. Kansi on ilmeisesti kuusta, sivut lehtipuuta ja pohja vaneria. Sisäkuivissa näkyy yksi kansirima pitkältä sivulta viritystappisivulle. Sen pitkän sivun pää on irrallaan. Sisäkuivissa näkyy myös peräsivun molemmissa yläkulmissa ilmeisesti naulan kärki.

Sivut, ponsi ja viritystappien suoja on lakattu ruskeiksi. Kansi on värjäämätön, mutta patinoitunut.

Pohjassa on ollut neljä pyöreää, matalaa, kukanmuotoista, metallista jalkaa, joista kolme on jäljellä: lyhyen sivun ja viritystappisivun kulman lähellä on jalan kiinnitysreikä. Jaloissa on hieman ruostetta.

Kaikuaukon kohdalla näkyy sisäpohjaan lyijykynällä raapustetut epäselvät nimikirjaimet.

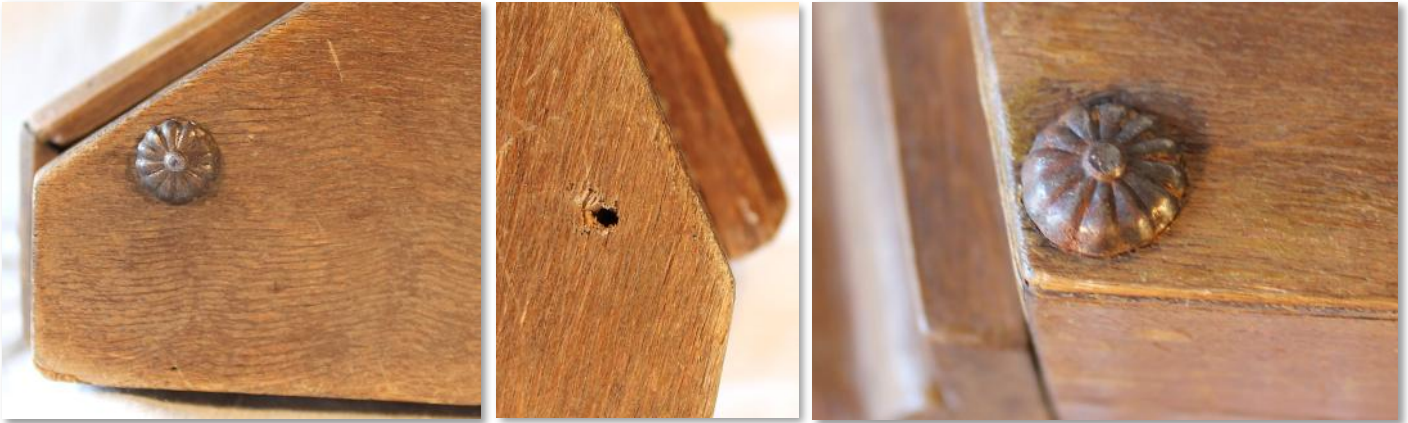

Ponsi on päältä täysin suora. Sen kärki pyöristyy alaspäin hieman kulmikkaan pallomaiseen muotoon. Ponsipala on tehty kahdesta osasta – sauma näkyy vasemmalla kansilevyn tasossa ponnien alaosan pyörityvässä muodossa. Kannen puoleinen reuna on ponnien päällä porrastettu ja tähän on kiinnitetty kielinastojen päälle ulottuva lista, ”hibasuoja”. Kielipenkeki on kansilevyn päällä.

Ponsi on kiinnitetty kanteleen peräsiivuun kolmella ruuvilla.

Lyhyellä sivulla on pienet naulanreiät kielipankin alla ja lähempänä pohjaa.

Kanteleen pohjassa on jäljellä kolme metallista, matalaa, kukanmuotoista jalakkaa. Niissä on hieman ruostetta. Läbellä viritystappisivun ja lyhyen sivun kulmaa sijainnut neljäs jalka on irronnut.

Pohjal Levy on vaneria.

Kärki on tylppä.

Kahden matalimman kielen viritystapit poikkeavat muiden tappien linjasta. Mikäli peräsiivun kielinastat eivät olisi lomittain, olisivat kolme alinta kieltä siis samanmittaisia.

Neljänneksi matalimman kielen tapissa on hieman punoslankaa. Muita punoskieliä ei ole.

Tylpän kärjen myötä sekä viritystappien suojat että viritystappipenkki ovat kahdessa osassa. Molemmat osat viritystappien suojalistasta on kiinnitetty sivuihin liimaamisen lisäksi kahdella ruuvilla. Listojen sivut on vüstottu.

Viritystappipenkin lyhyt osa pitkällä sivulla on haljennut. Sen päädyssä on samanlainen pieni naulanreikä kuin lyhyellä sivulla.

Kolmesta ylimmästä tapista puuttuu kielet.

Tapit ja kielet ovat ruosteessa.

Peräsivun kielinastat ovat lomittain kahdessa rivissä. Kielisilmukat on pujotettu suoraan nastoihin, jolloin kielikierroksia on kielen soivan osan ympärillä.

Ääniaknon kohdalla sisäpohjassa on epäselvät kirjaimet.

Kansilevyssä on suuri pitkittäishalkeama peräsivulta ääniaknoon ja ääniaknosta viritystappisivulle. Halkeamassa on kuivunutta liimaa.

Kopan sisältä:

Vasemmalla pitkän sivun ja peräsivun kulma, oikealla lyhyen sivun ja peräsivun kulma. Molempien yläreunassa näkyy ilmeisesti naulan kärki.

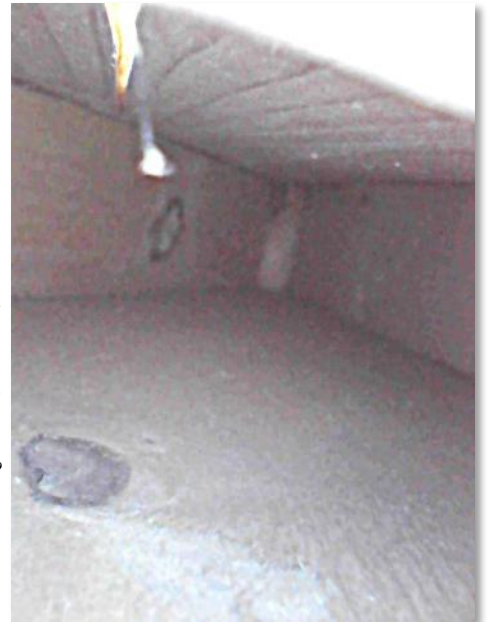

Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma

Kärki.

Onko pohjalevyn pläntti kannen halkeaman korjaamisesta tippunutta liimaa?

Irronnut kansiriman pää pitkällä sivulla ja roskaa.

Kansiriman pää viritystappisivulla.

SM1215

Suurin pituus: 1060 mm

Suurin leveys: 284 mm

Suurin korkeus: 110 mm

Historia

Kantele on saapunut museoon vuonna 2002. Kanteleesta ei ole muita tietoja kuin sisäpohjaan merkitty rakentajan nimi ja paikkakunta: **Taneli Mäkinen**, Michikkälä.

Kanteleen kanssa on matkusteltu, sillä sen puisessa, mustassa kantolaukussa on Forssan Jokioisten ja Korsoson asemien tarrat.

Rakennuspaikkakunta Michikkälä.

Rakennustiedot

24-kielinen, suorasiivuinen, mustaksi maalattu, pahvikantinen kantele.

Sivujen pituudet pohjasta mitattuina:

- lyhyt sivu 235 mm
- viritystappisivu 665 mm
- pitkä sivu 1020 mm
- peräsivu 305 mm
- kärki n. 20 mm

Alussa ilmoitettu suurin korkeus on mitattu kärjestä. Kopan korkeus on 91 mm, josta kansi noin 2 mm ja pohja noin 9 mm.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys 650 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivun nastoilla 315 mm.

Lyhimmän kielen soiva pituus 193 mm.

Pisimmän kielen soiva pituus 975 mm.

Kielten läpimitat vaihtelevat välillä 0,45–1,0 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Kantele on pohjaa lukuun ottamatta maalattu kokonaan mustaksi.

Peräsivulla on erikoinen, koristeellinen, profiloitu ponsiosa. Se kaartuu pitkältä sivulta suureksi kiekuraksi suunnilleen peräsivun keskivaiheille. Sen voisi kuvitella myös suureksi rantaa kohti vyöryväksi aalloksi.

Kanteleen osien kiinnittämiseen on käytetty liiman lisäksi ruuveja ja nauvoja. Kansi ja pohja on kiinnitetty sivukehikon päälle ja alle.

Kansilevy on pahvia, joka pahasti vaurioitunut ilmeisesti kosteuden takia. Vaurio ulottuu pitkältä sivulta ääniaukon ja peräsivun välistä lyhyelle sivulle.

Pohja on puuta ja sen kiinnittämiseen on käytetty runsaasti nauvoja.

Kopan kärjessä on reikä ripustuslenkkiä varten.

Kärjessä pitkä sivu ja viritystappisivu kapenevat kaareutuvasti alaspäin.

Peräsivun ”hihasuoja” eli kielinastojen päällä ollut

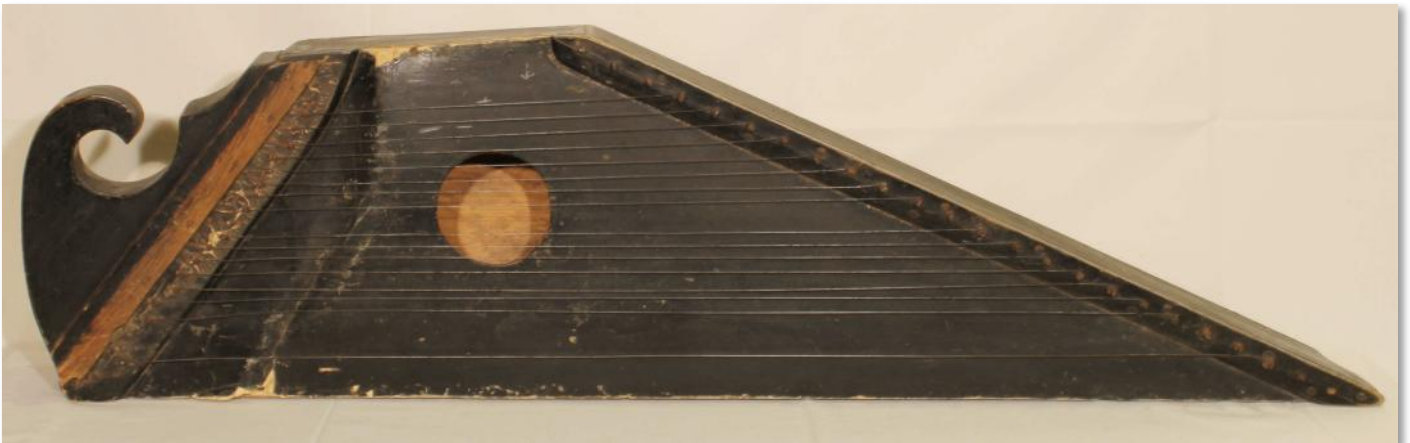
lista on irronnut ja puuttuu. Se on mahdollisesti irrotettu kielinastojen korjaamista varten.

Kielinastat eivät ole suorassa linjassa ja joidenkin kielinastojen paikkaa on vaihdettu. Useiden kielinastojen kallistumista kannen suuntaan on pyritty korjaamaan vetämällä niitä rautalangalla perän suuntaan.

Kieliä on jäljellä 16 ja ne ovat ruosteessa. Pisimmän kielen viritystappi puuttuu. Viritystapit eivät ole tehdastekoisia.

Kannessa on yksi pyöreä ääniaukko. Ääniaukon kohdalla sisäpohjassa lukee painokirjaimin ”Taneli Mäkelä Michikkälä”.

Sisäpuolella on suurehko kansirima, joka kulkee pitkän sivun ja perän kulmasta viritystappisivulle lähelle kärkeä. Lisäksi lyhyen sivun yläreunassa kantta vasten on leveä rima. Samoin peräsivun yläreunassa on tukeva rima.

Peräsivussa on suuren kiehkuran tai aallon muotoinen koristeellinen ponsiosa.

Kanteleen osia on liiman lisäksi kiinnitetty ruuveilla ja nauhoilla. Kansi ja pohja ovat sivusta muodostuvan kehikon päällä ja alla.

Viritystapit ovat sepän takomat.

Oikealla ponnin, peräsivun, pitkän sivun kannen, kielipenkin ja sen päällä olevan listan saumat.

Alla lyhyen sivun ja peräsivun kulma

Pohjan kärki on tylppä.

Viritystappisivun ja lyhyen sivun kulma.

Kansi on pahvia ja se on pahasti vaurioitunut,

Kielinastojen yläpuolella ollut "hibasuoja" puuttuu – se on luultavasti irrotettu kielinastojen korjausta varten. Joidenkin rastojen paikkaa on vaihdettu.

Kielinastat eivät ole suorassa linjassa. Muutamien matalan kielen nastan vierestä on puuhun koverrettu kolo nastan ja kielen tilaa varten.

Usean kielinasta kallistumista kannen suuntaan on korjattu asettamalla rautalangat vetämään nastoja vastakkaiseen suuntaan.

Ääniaukon kohdalla sisäpohjassa on painokirjaimin rakentajan nimi ja paikkakunta.

Sivusta katsottuna kanteleen kärki kapenee kaartuen alaspäin.

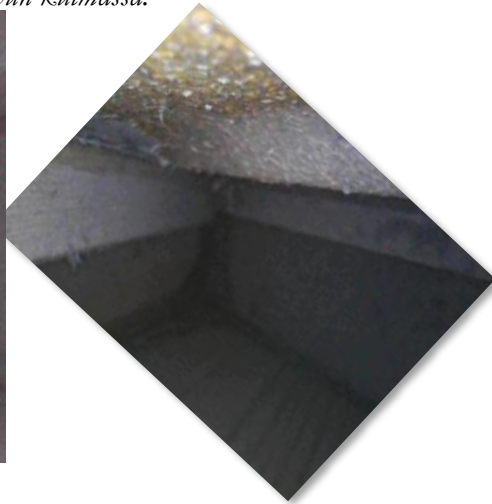

Kanteleella on puinen kantolaukku, jossa on Forssan Joki-oisten aseman ja Korson tarrat.

Sisäkuvissa näkyy yksi pitkä kansirima. Alla kahdessa kuvassa sen pää pitkän sivun ja peräsivun kulmassa.

Peräsivu.

Lyhyen sivun ja perän kulma.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma.

Alla kaksi kuvaa kansiriman päästä viritystappisivulla.

Kärki. Kuvan vasemmassa yläkulmassa näkyy kansiriman pää.

SM1581

Suurin pituus: 970 mm

Suurin leveys: 353 mm

Suurin korkeus: 107 mm

Historia

Kantele on lahjoitettu museon vuonna 2007. Lahjoittaja oli ostanut kanteleen 1969–1970 Pielavedellä Tikkalaniemen maatilalta (”Tikkalaniemi stugornas stamgård”), jossa kantele on oletettavasti rakennettu. Lahjoitustietojen mukaan kanteleen rakentaja on mahdollisesti ollut **Antti Auvinen**.

Geni.com-sivustolla on ikänsä puolesta yksi sopiva henkilö, Antti Fabian Auvinen, joka syntyi Pielavedellä 19.5.1911 ja kaatui talvisodassa 28-vuotiaana Impi-

lahdella 18.1.1940. Varmuutta hänen yhteydestään tähän kanteleeseen ei siis kuitenkaan ole.

Rakennuspaikkakunta Pielavesi.

Rakennustiedot

Huolellisesti rakennettu 28-kielinen, suorasiivinen kantele.

Alussa ilmoitettu suurin korkeus on mitattu viritystappisuojan yläreunaan. Kopan korkeus on 70 mm, josta pohja 3–4 mm ja kansi 3–4 mm.

Lyhyen sivun pituus 342 mm (ponnen kärjestä viritystappipenkin reunaan), peräsivu (ponnen kärki) 328 mm ja viritystappisivu 723 mm.

Sivujen pituudet pohjasta mitattuina:

- lyhyt sivu 175 mm
- peräsivu 333 mm
- pitkä sivu 810 mm
- viritystappisivu 730 mm

Pitkän sivun ja peräsivun välinen kulma n. 90°.

Peräsivun ja lyhyen sivun välinen kulma n. 95°.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma n. 150°.

Kärkikulma n. 25°.

Lyhimmän kielen soiva pituus (viritystapilta talleen) n. 250 mm. Pisimmän kielen soiva pituus n. 794 mm.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys 681 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivulla tallan päällä n. 315 mm.

Teräskielten paksuudet pisimmästä alkaen (kolme pisinä punoskieliä):

1.	n. 1,9 mm
2.	n. 1,5 mm
3.	n. 1,1 mm
4.–7.	0,70 mm
8.	0,76 mm
9.–10.	0,50 mm
11.	0,70 mm
12.–15.	0,65 mm
16.–17.	0,60 mm
18.–20.	0,50 mm
21.–22.	0,45 mm
23.–25.	n 0,40 mm
26.	0,35 mm
27.–28.	0,34 mm

Peräsivun kielipenkki on 10 x 25 x 333 mm.

Viritystappipenkin korkeus on paksuimmasta kohdastaan viritystappisivun vieressä 40 mm.

Rakenteen erityspiirteitä

Huolella tehty soitin. Kaikki muut pinnat on lakattu vaaleanruskeaksi paitsi kansi. Lakatut pinnat on ponnen alapintaa lukuun ottamatta käsitelty koristeellisesti: pinnoissa on aaltomainen kuvio, joka on ilmeisesti tehty märkään lakkaan jollain monihaarisella välineellä vetämällä. Paikoitellen kuvioissa näkyy myös oranssinpunaista juovia. Lyhyellä sivulla ponnen kärjestä

kuluneen lakkapinnan alla näkyy tätä oranssinpunaista väriä – ilmeisesti pintoja on ennen lakkausta värjätty tällä värillä, joka on saatu esiin lakkaan kuvioita vetämällä. Lakkapinnassa on myös pieniä paakkuja. Ponnen alla lyhyen sivun ja peräsivun kulmassa on pinnoitteessa aukinainen pullistuma. Siitä saa vaikutelman jostain muusta pinnoitteesta kuin lakasta?

Kansi ja pohja on kiinnitetty sivuista muodostetun kehikon päälle ja alle. Osien kiinnittämiseen on liiman lisäksi käytetty ainakin ruuveja.

Kopan sisällä on poikkeuksellinen väliseinä (paksuus n. 14 mm) peräsivulla lähellä ääniaukkoa. Kansirimoja on kolme: kaksi pitkältä sivulta viritystappisivulle ja yksi lähellä väliseinää pitkältä sivulta lyhyelle sivulle.

Pohjassa on kolme pientä, pyöreää, ilmeisesti messinkijalkaa, joiden korkeus on n. 11–12 mm. Jaloissa on hieman kuparin korroosion aiheuttamaa vihreää patinaa. Kärjessä olevaan jalkaan on kiinnitetty nahkainen hihna kanteleen ripustamista varten. Hihna on toiselta puolelta punainen ja toiselta ruskea.

Kannessa on yksi pyöreä ääniaukko. Sen ympärillä on koristeena neljällä viivalla tehdyt kehät kahden ryhmissä. Kannen yksi halkeama kulkee ääniaukosta lyhyelle sivulle. Toinen halkeama on pullistanut kanteen suuren aukon lähelle pitkää sivua. Siitä näkyy kaksi kansirimaa (leveys n. 8 mm).

Peräsivuun on kahdella ruuvilla kiinnitetty alaspäin kaartuva ponsi.

Viritystappipenkissä ja kannessa on lyijykynäjätkiä ja merkintöjä.

Viritystappipenkki ja siihen yhdistyvä viritystappien suoja on profiloitu alapuolelta portaittain. Viritystappien reiät näkyvät viritystappipenkin alapuolella. Viritystappien suojan ulkoreuna on pyörästetty aaltomuotoon. Listan kärjestä on lohjennut pala pois.

Kielipenkin kannen puoleiseen reunaan on kiinnitetty ohut messinkitanko, joka toimii kielikynnyksenä.

Kielet on kiinnitetty kielipenkissä oleviin ruuveihin, joiden juuresta puu on paikoitellen haljennut. Ohuemmat kielet on pujotettu ensin kielisilmukasta läpi ja näin muodostunut lenkki on kiinnitetty ruuviin. Paksummissa kielissä kielisilmukka on pujotettu suoraan ruuviin, jolloin osassa kieliiä niitä ympäröivät kielikierrokset jatkuvat tallan yli kielen soivaan osaan.

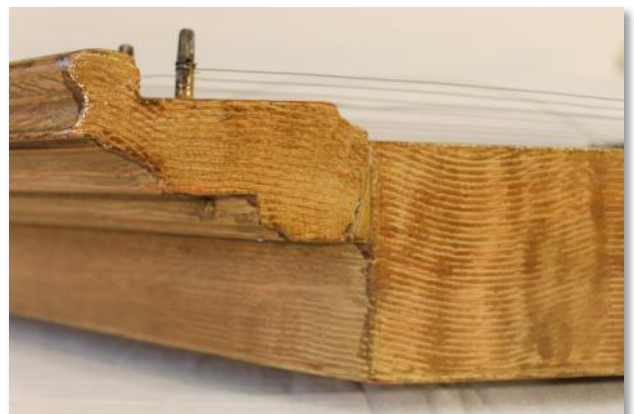
Peräsivu on suorassa kulmassa pitkää sivua kohti.

*Kanteleen lakatuissa pinnoissa on erikoinen kuviointi, joka on mahdollisesti saatu aikaan märkään lakkapintaan monihaara-
sella välineellä vetämällä.*

*Ponnen
kärjessä
näky-
kuluneen
lakkapin-
nan alla
oranssi-
punaista
väriä.*

*Kansi ja pohja on liimattu sivukehikon päälle ja alle.
Peräsivuun on kiinnitetty alaspäin kaartuva ponsi.*

*Viritystappipenkki on kauniisti profiloitu ja viritystap-
pien suojan ulkosivu on pyöristetty aaltomaiseksi.*

Koristeellisessa pinnassa näkyy siellä täällä alta kuultavaa oranssinpunaista väriä. Myös mm. viritystappipenkin päädyssä samaa väriä on tuotu naarmuttamalla esiin.

Lakkapinnassa on paikoitellen pieniä paakkuja.

Pohjassa on kolme messinkijalkaa.

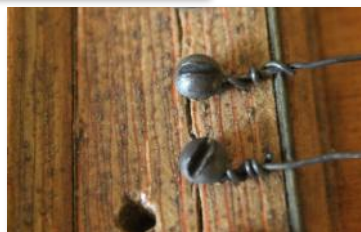
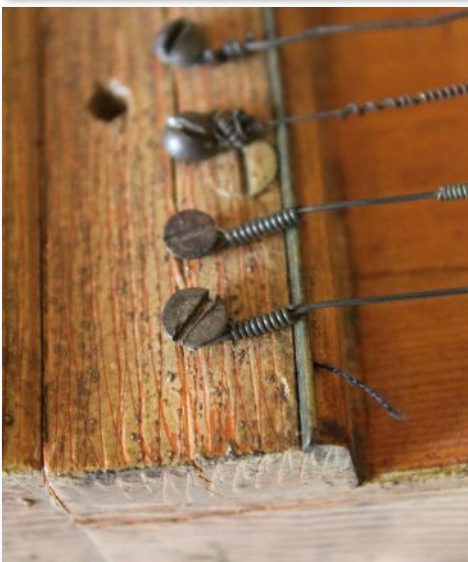

Ponnen päällä on huomion kiinnittävä, aaltoileva kuviointi.

Kielet on kiinnitetty peräpään kielipenkissä oleviin ruuveihin. Niistä osan juuressa on puussa halkeamia.

Kielipenkin reunaan on kiinnitetty messinkinen, ohut kieli-kynnys, jonka yli kielet kulkevat.

Paksuimmassa kielissä kielisilmukka on pujotettu suoraan ruuviin, ja kieltä ympäröiviä kielikierroksia jatkuu kielikynnyksen yli kielen soivalle osalle.

Kielipenkin kiinnittämiseen on liiman lisäksi käytetty kuutta ruuvia, joista yksi puuttuu.

Kielipenkeissäkin näkyy oranssinpunaisia viivoja. Penkin päädyssä näkyy naarmuttamiseen käytetyn välineen jälkiä.

Viritystappien suojan kärjestä on lohjennut pala pois.

Läbellä kannen pitkää sivua on suuri halkeama, josta kansilevy on pullistunut auki. Aukosta näkyy kaksi kansirimaa.

Kannessa on yksi pyöreä ääniaukko, jonka ympärillä on neljästä viivasta muodostetut koristekehät.

Ääniaukosta lähtevä halkeama ulottuu kansilevyn peräsivulle.

Viritystappipenkin alapuolella näkyvät viritystappien reiät.

Myös ponnen alapinnalla näkyy, vaikkakin heikosti, terävällä esineellä vedettyjä juovia.

Ponnen päällä (alla vas.) ja kanteleen sivussa (alla oik.) kuviointi on erilaista.

Jaloissa näkyy kuparikorroosion aiheuttamaa vihreää väriä.

Kärjen jalassa on ruskea-punainen nahkahihna kanteleen ripustamista varten.

Kopan kärjessä on pieni murtuma.

Ponnen alla lyhyen sivun ja perän kulmassa on pinnan pulistuma. Siitä saa vaikutelman kuin sivun päällä olisi jokin obut pinnoite, joka olisi siirtynyt paikaltaan?

Kanteleen osien reunojen kuluneissa kohdissa näkyy lakkapinnan alla olevaa oranssinpunaista väriä.

Myös viritystappipenkissä on koristekuviointia.

Kannessa on joitain lyijykynän jälkiä sekä alla olevassa kuvassa näkyvät kaksi merkintää, joihin johtaa viritystappipenkistä lyijykynällä pürretyt viivat.

Kopan sisältä:

Vasemmassa kuvassa pitkän sivun ja peräsivulla olevan väliseinän kulma.

Väliseinän ja peräsivun välissä on ontto tila.

Peräsivulla olevan väliseinän ja lyhyen sivun välinen kulma.

Kansiriman ja väliseinän välissä on pieni rako.

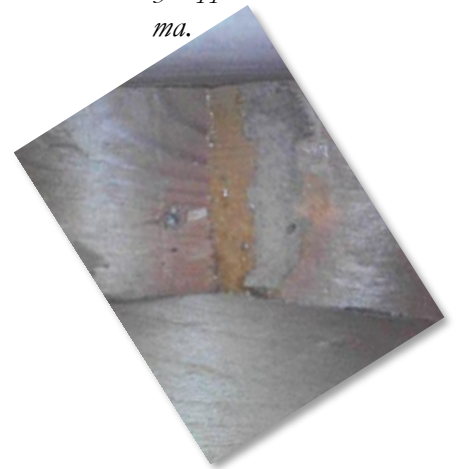
Ääniaukon vierestä kulkevan kansiriman pää pitkällä sivulla.

Ääniaukon viereisen kansiriman pää viritystappisivulla.

Alla lyhyen sivun ja viritystappisivun välinen kulma.

Ääniaukosta kärjen suuntaan.

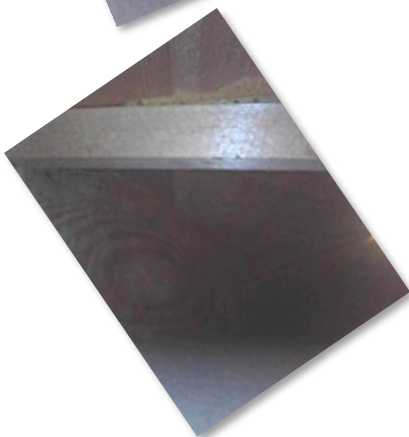
Lähinnä kärkeä oleva kansirima.

Alla kansilevyn halkeamasta otettu kuva kärkeä lähinnä olevasta kansirimasta.

Kärki.

SM1996

Suurin pituus: 997 mm

Suurin leveys: 345 mm

Suurin korkeus: 136 mm

Historia

Kantele on tullut Sibelius-museoon yksityisenä lahjoituksena Aurasta 2010-luvulla. Kantele on rakenteeltaan ns. Saarijärven tai laajemmin Keski-Suomen mallia. Alueen kanteleille oli tyypillistä ääniaukon lyyrakoriste. Täsmällistä tietoa tämän kanteleen rakentajasta ei ole.

Saarijärven kuuluisin kanteleenrakentaja Juho Tamminen (1868–1929) alkoi kehittää ja valmistaa tasaperäisiä, ponnellisia malleja aiempien pyöreäperäisten kan-

teleiden lisäksi 1890-luvulla. Tasaperäisen mallin peräosia Tamminen koristeli leikkauksin ja intarsialla. Valtakunnalliseen myyntiin hän rakensi kanteleita, joissa ei ollut paikallisen perinteen mukaisia bassokieliiä. SM 1996 noudattaa tätä diatonisten bassokielten mallia. Tammisen mallia on käyttänyt tasaperäisissä kanteleissaan myös ainakin saarijärveläinen Matti Pihlainen.

Ks. lisätietoja:

- Dahlblom, Kari (2011). *Keski-Suomen kantele*, s. 106–112, 144–154. Äänekoski.
- Tenhunen, Anna-Liisa (2010). Kanteleen suuri nousu”, kirjassa Risto Blomster (toim.) *Kantele*, s. 253–254. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1225. SKS, Helsinki.

Rakennuspaikkakunta ei tiedossa. Mahdollisesti Saarijärvi.

Rakennustiedot

Huolellisesti rakennettu, kaunis, suorasiivinen 30-kielinen kantele.

Alussa ilmoitettu suurin korkeus (136 mm) on mitattu jalan alta ulottuen hieman ylöspäin vääntyneen ponsiosan päälle. Kopan korkeus on n. 87 mm, josta kansi n. 4,5–5,0 mm ja pohja n. 3,5–3,7 mm.

Kansilevy ulottuu pitkällä sivulla n. 3–5 mm ja lyhyellä sivulla n. 3 mm kopan sivujen ulkopuolelle. Pohjalevy ulottuu n. 2–3 mm kopan sivujen ulkopuolelle.

Sivujen pituudet kanteleen päältä:

- Lyhyt sivu n. 220 mm
- Viritystappisivu n. 805 mm
- Pitkä sivu n. 997 mm
- Peräsivu n. 325 mm; mitattu ponnin leveimmästä kohdasta koristeupotusten päältä

Pohjalevyn sivujen pituudet:

- Lyhyt sivu 119 mm
- Viritystappisivu 805 mm
- Pitkä sivu 925 mm
- Peräsivu 320 mm

Sivujen väliset kulmat pohjalevystä mitattuina:

- Lyhyen sivun ja viritystappisivun välinen kulma n. 150°
- Lyhyen sivun ja peräsivun välinen kulma n. 110°
- Peräsivun ja pitkän sivun välinen kulma n. 76°
- Kärkikulma n. 24°

Kiinniruuvattu hihasuoja hankaloitti kielten soivien pituuksien mittaamista, mutta lyhimmän kielen soiva pituus on n. 150 mm ja pisimmän n. 895 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräpäässä on n. 300 mm. Laitimmaisten viritystappien etäisyys n. 765 mm.

Kielet ovat teräslankaa. Viisi pisintä ovat punoskieliä. Kuudenneksi pisin kieli puuttuu. Lyhin kieli on poikki. Kielten likimääräiset paksuudet pisimmästä alkaen (kielet ovat ruosteessa):

1. 1,72 mm (punoskieli)
2. 1,47 mm (punoskieli)
3. 1,53 mm (punoskieli)
4. 1,35 mm (punoskieli)
5. 1,08 mm (punoskieli)
6. puuttuu
7. 0,67 mm
- 8.–20. 0,53 mm
- 21.–23. 0,36 mm
24. 0,51 mm
- 25.–29. 0,37 mm
30. katkennut pätkä 0,37 mm

Pohjalevyyn liimattujen kolmen puisen jalkatapin korkeus on n. 20–21 mm ja leveys n. 18,5 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Pohjan jalkatapit ovat tiimalasin muotoon sorvattuja. Kärjen jalassa on nahkahihna kanteleen seinälle ripustamista varten. Yhden jalan juuressa näkyy liimajalkia.

Pohjalevy on kiinnitetty pienillä rautanauhoilla. Sivujen kiinnittämiseen on käytetty puunauvoja. Suunnilleen viritystappisivun keskikohdassa pohjalevy on irronnut sivulaudasta. Raon yläpuolella on sivulaudassa puunaula, joten siinä kohdalla on sisäpuolella jokin tukirakenne. Myös pitkällä sivulla, suunnilleen sivun kolmasosassa peräsivusta katsoen, on kaksi puunaulaa osoittaen sisäpuolisia tukirakenteita. Ehkä siinä on kansi- ja pohjariman päät. Kannen, pohjan ja sivujen liitossaumat ovat paikoitellen hieman auenneet.

Peräsivun kauniisti profiloitu ja puu-upotuksin koristeltu ponsi on tehty neljästä osasta. Osista suurin toimii kielipenkinä ja jatkuu peräsivun alaspäin kaartuvaksi ponnin kärjeksi. Tämän osan päällä on reunoissa pienet puupalat nostamassa ns. hihasuojana toimiva lista kielinastojen yläpuolelle. Hihasuoja on kiinnitetty päältäpäin kahdella ruuvilla. Ponsi on kiinnitetty peräsivuun neljällä ruuvilla. Ponnin alaosan ja peräsivun väliin on auennut pieni rako ja ponsiosa kallistuu kielten vedon seurauksena kannen suuntaan. Kanteleen pitkän sivun puoleisessa päädyssä on ponnissa pari ohutta halkeamaa.

Kannen ääniaukossa on huolellisesti tehty, monimutkainen lyyrakoriste. Lisäksi kansilevyn sivujen reunaan on maalattu tumma koristejuova.

Kansilevyssä on puun syitä mukaileva halkeama ulottuen suunnilleen seitsemänneksi ylimmän viritystapin kohdalta peräsivulle. Myös kannen pitkän sivun ulko-reunassa lähellä kopan kärkeä on ohut, pitkittäinen halkeama.

Viisi pisintä kieltä ovat punoskieliä. Punos ei pääty ennen viritystappeja, vaan kielipunos kiertyy viritystappien ympärille.

Ohuempien teräskielten pää on taivutettu viritystappien sisään siten, että viritystapin reiän ulkopuolella on kielisilmukka. Neliskulmaiset viritystapit ovat kaupallisesti valmistettuja. Kanteleen mukana on mahdol-

lisesti kanteleen rakentajan tekemä puuvartinen viritysavain.

Viritystappipenkki on kauniisti profiloitu. Se on kiinnitetty viritystappisivuun neljällä ruuvilla. Myös viritystappipenkki on kielten vedon seurauksena kallistunut hieman kannen suuntaan ja siis irronnut alalaidastaan viritystappisivulta.

Pohja on kiinnitetty pienillä rautanauhoilla, sivut puunauhoilla.

Pohjassa on kolme kauniisti sorvattua puunjalkaa.

Kärjen jalassa on nahkabihna kanteleen ripustamista varten.

Yhden jalan juuressa näkyy liimajälkiä.

Peräsivun ponsi on profiloitu ja puu-upotuksin koristeltu.

Ponsi on kiinnitetty peräsivuun neljällä ruuvilla. Ponnen kärjen alareunassa on valkea maalitahra.

Kanteleen pitkän sivun puoleisessa päädyssä on ponnessa pari ohutta halkeamaa.

Kielinastojen yläpuolella oleva lista on kiinnitetty kahdella ruuvilla. Sen ja kielipenkin välissä on päädyissä kapeat puupalat nostamassa tämä ns. hihasuojana toimiva lista tarpeeksi korkealle.

Ponsi on rakennettu neljästä osasta. Alin ja suurin osa toimii sekä peräsivulle kaartuvana ponsipäänä että kannen puoleisena kielipenkinä, johon kielinastat on kiinnitetty.

Kielten vedon seurauksena pönnen alaosan ja peräsivun väliin on auennut rako ja ponsiosa on kallistunut kannen suuntaan.

Myös viritystappipenkki kallistuu kielten vedon seurauksena kannen suuntaan.

Viritystappipenkki on kauniisti profiloitu. Se on kiinnitetty viritystappisivuun neljällä ruuvilla.

Kannen pitkän sivun ulkoreunassa lähellä kopan kärkeä on ohut, pitkästäinen halkeama.

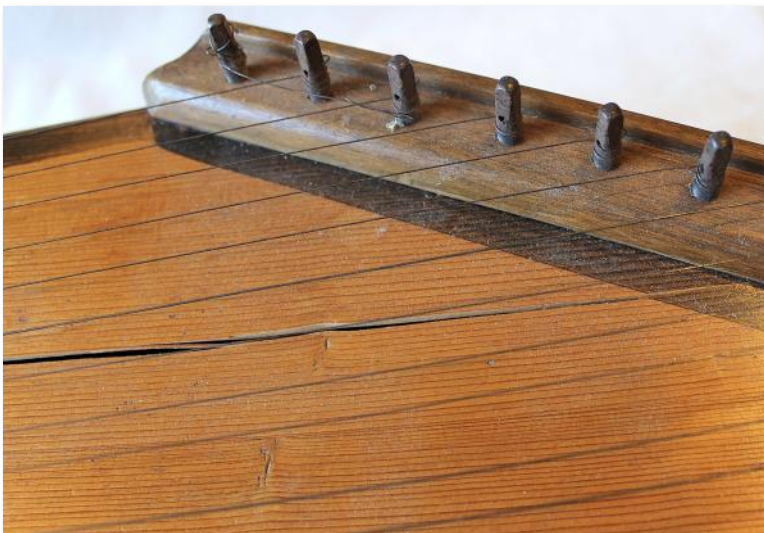
Viritystappisivun keskikohdan paikkeilla pohjalevy on hieman irronnut. Raon yläpuolella on viritystappisivussa puunaula osoittaan sisäpuolisen tukirakenteen. Myös pitkällä sivulla, hieman ääniaukon kohdasta oikealle, on kaksi puunaulaa eli siinä on sisäpuolinen tukirakenne – ehkä kansi- ja pohjarimojen päät.

Ääniaukossa on huolellisesti tehty hyrako-riste.

Kannessa on pitkittäinen, puun syitä mukaileva halkeama ulottuen seitsemänneksi ylimmän viritystapin kohdalta peräisivulle.

Matalimpien kielten punokset jatkuvat tapin ympärille.

Kannen reunoihin on maalattu tumma koristejuova.

Teräskielet ovat ruosteessa. Niiden kärki on käännetty viritystappien sisään siten, että viritystapin reiän ulkopuolelle muodostuu silmukka.

Viritysavain.

SM92

Suurin pituus: 979 mm

Suurin leveys: 370 mm

Suurin korkeus: 148 mm

Historia

Kantele on tullut Sibelius-museoon lahjoituksena vuonna 1932. Lahjoittaja oli ostanut kanteleen Turun puutorilta.

Rakennuspaikkakunta ei ole tiedossa.

Rakennustiedot

28-kielinen, kokonaan mustaksi maalattu suorasisui-

nen peilikuvakantele eli vasenkätinen kantele.

Alussa ilmoitettu suurin korkeus (148 mm) on mitattu ponnin päältä. Kaikukopan korkeus on 90 mm, josta kannen paksuus (lyhyen sivun auenneesta saumasta mitattuna) n. 7 mm.

Sivujen pituudet päältä mitattuina:

- Lyhyt sivu 240 mm (viritystappipenkin ulkoreunasta ponnin ulkoreunaan)
- Viritystappisivu 835 mm
- Peräsivu ponnin ulkoreunasta 328 mm
- Pitkä sivu 979 mm

Sivujen pituudet pohjalevystä ilman koristelijoita (koristelistojen kanssa):

- Lyhyt sivu 206 (211) mm
- Viritystappisivu 835 (839) mm
- Peräsivu 317 (330) mm
- Pitkä sivu 950 (959) mm

Sivujen reunoille on kiinnitetty koristelistat, joiden leveys on 16–18 mm ja paksuus n. 8 mm.

Sivujen väliset kulmat pohjalevystä:

- Pitkän sivun ja peräsivun kulma 90°
- Peräsivun ja lyhyen sivun kulma 100°
- Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma 145°
- Kärkikulma 25°

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivulla 317 mm.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys 798 mm.

Lyhimmän kielen soiva pituus 178 mm.

Pisimmän kielen soiva pituus 895 mm.

Kielipaksuudet pisimmästä alkaen:

1.–8.	1,05 mm
9.–13.	n. 0,90 mm
14.–15.	n. 1,03–1,05 mm
16.	n. 0,80–0,82 mm
17.–28.	n. 0,52 (~0,54) mm

Pohjassa kolme, pyöreää, puista jalkaa, joiden korkeus 11–13 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Kantele on yleisimmän mallin peilikuva eli ns. vasenkätinen kantele.

Koppa on poikkeuksellisen värinen: kauttaaltaan mustaksi maalattu. Osat on kiinnitetty ruuveilla, nauloilla ja liimalla.

Kanteen on maalattu keltaisella (vai vaalean vihreällä?) maalilla koristeellinen lyyra vaakatasoon (– peräsivulta katsottuna pystyasennossa). Lisäksi vaakatasossa oleva sydämenmuotoinen ääniaukko on kehystetty keltaisella viivalla. Sen kaariosan keskisyvennykseen on maalattu koristeviivoja, kuin heinänkorsia.

Kannen mustassa maalissa on kulumisjälkiä. Kannessa on pitkällä sivulla peräpäässä halkeama ja lyhyellä sivulla kannen ja reunalistan väliin on auennut suurehko aukko.

Neliskantiset, rautaiset viritystapit vaikuttavat sepän takomilta. Peräsivun kielinastoina toimivat ruuvit. Ruuvit eivät ole suorassa linjassa, vaan sijoittuvat epäloogisesti eri kohtiin kielipenkissä.

Kielet ovat ruosteessa ja niiden kiinnitys on epäammattimaista. Peräsivulla kielisilmukka on pujotettu ruuviin, jolloin kielen ympärille kiertyvät kielikierrokset ovat kielen soivassa osassa. Useille viritystapeille kieli on kiinnitetty huolimattomasti ja muutamissa kieltä on kieputettu täälläkin soivan osan ympärille. Lisäksi kahta liian lyhyeksi jäänyttä kieltä on jatkettu silmukan avulla.

Peräsivun kielipenkki ja ponsi on tehty yhdestä puusta. Osan korkeus on 65 mm ja kielipenkin paksuus 12 mm. Lyhyt ponsiosa kaartuu aaltoilevasti ylös- ja alaspäin (– pitkältä sivulta katsottuna S-kirjaimen muotoisesti). Ponnien alaosa on irronnut hieman peräsivusta ja kielten vedon vaikutuksesta ponsiosa kallistuu kannen suuntaan.

Kielipenkissä on halkeamia kielinastoina toimivien ruuvien juurella.

Myös viritystappipenkissä on halkeamia viritystappien juuresta ja sekin kallistuu hieman kannen suuntaan.

Pohjassa on useita halkeamia, joista osa kulkee kolmen jalan juuresta. Pohjassa on myös vihreitä ja valkeita maalijälkiä.

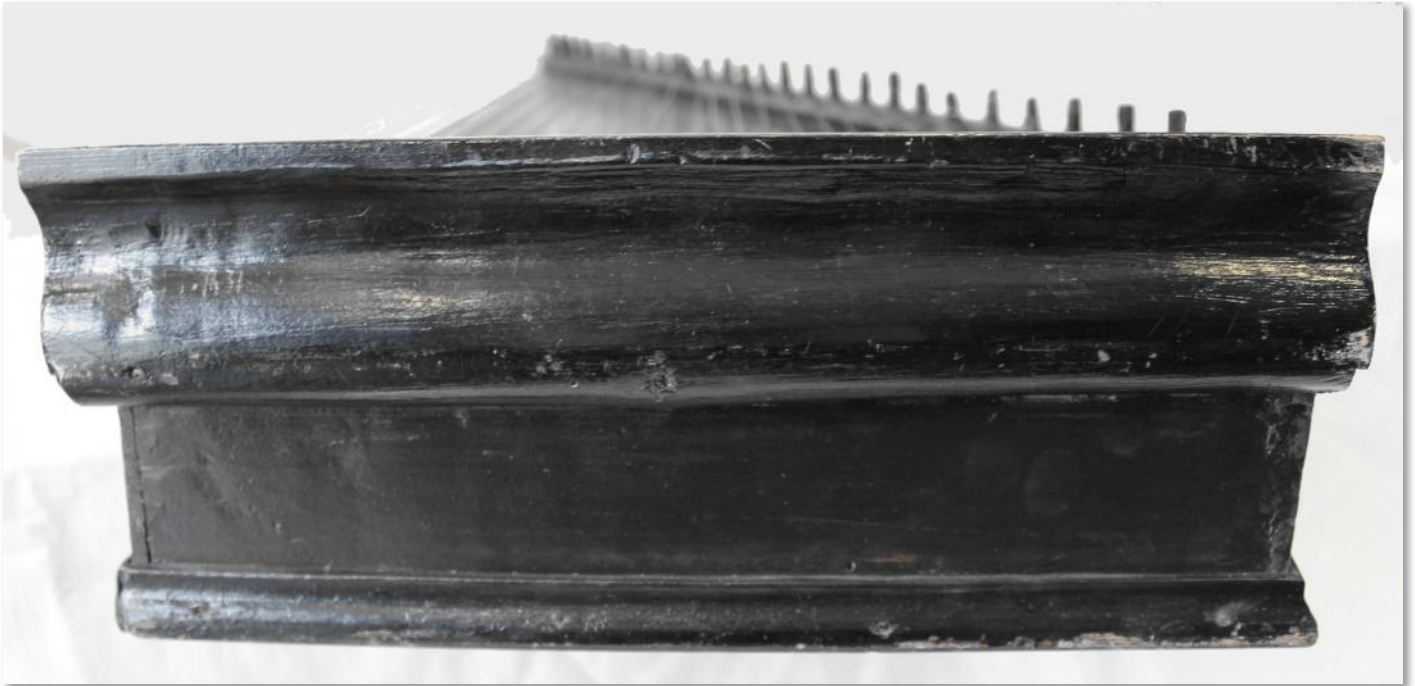
Kanteleen kärjestä musta maali on kulunut ja alta näkyy valkoista maalia.

Viritystappisivulla on vaalean maalin jälkiä.

Suunnilleen pitkän sivun puolivälissä on pieni, pyöreä reikä.

Kopan sisällä viritystappisivun yläreunassa kantta vasten kulkee rima. Muita kansi- tai pohjarimoja sisärakenteissa ei ole. Sisällä näkyy liimajälkiä.

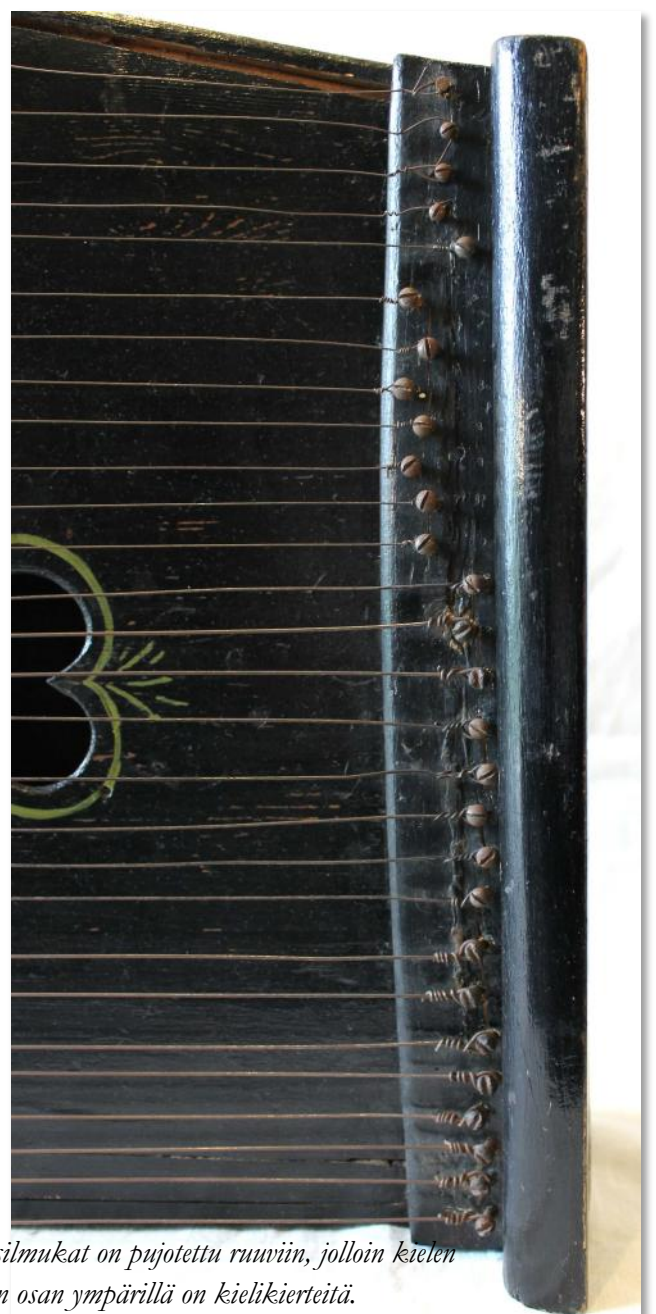

Ponsi ja kielipenkki ovat samaa puuta. Kielten vedon vaikutuksesta ponsiosa kallistuu hieman kannen suuntaan.

Kielinastoina toimivat ruuvit eivät ole suorassa linjassa. Kielipenkissä on halkeamia ruuvien juurella.

Kielisilmukat on pujotettu ruuviin, jolloin kielen soivan osan ympärillä on kielikierteitä.

Rautaiset viritystapit vaikuttavat sepän takomilta. Kielet on kiinnitetty viritystappeihin huolimattomasti. Osassa kieliä kielikierroksia on soivan osan ympärillä myös viritystappipäässä.

Kahta liian lyhyttä kieltä on jatkettu silmukan avulla.

Myös viritystappipenkki kallistuu hieman kannen suuntaan.

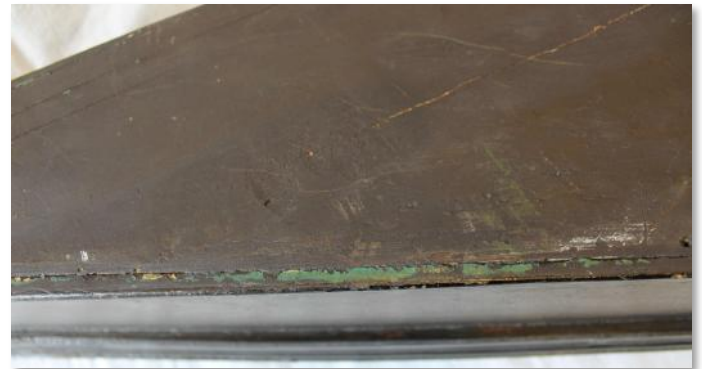
Kopan sivuja reunustavat koristelistat. Lyhyellä sivulla kannen ja listan väliin on auennut rako.

Kannessa on sydämen muotoinen ääniankeko. Se on rajattu ja koristeltu keltaisella maalilla. Kanteen on lisäksi maalattu koristeellinen hyran kuva. Kannen mustassa maalissa on kulumia. Myös kärjen maali on kulunut ja alla näyttäisi olevan valkeaa maalia.

Pohjassa on kolme puista, pyöreää jalkaa. Jokaisen kohdalla on pohjallevyssä halkeama, joiden lisäksi pohjassa on useita halkeamia siellä täällä. Pohjassa on myös vibreitä ja valkoisia maalijälkiä.

Yllä ja oikealla kuvissa sama jalka.

Pitkällä sivulla on pieni pyöreä reikä sunnilleen sivun puolivälissä.

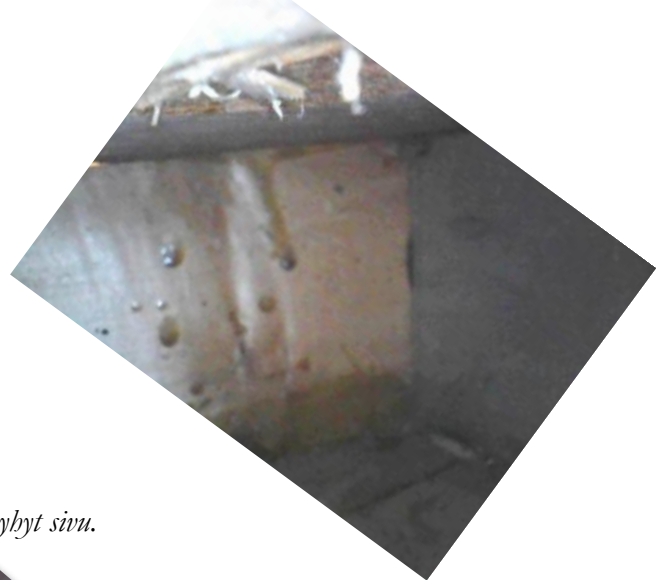

Yläkuvassa viritystappisivun vaaleita maalijälkiä.

Vasemmalla lyhyen sivun ja viritystappisivun välisen kulman liimajälkiä.

Kopan sisältä:

Lyhyen sivun ja peräsivun kulma

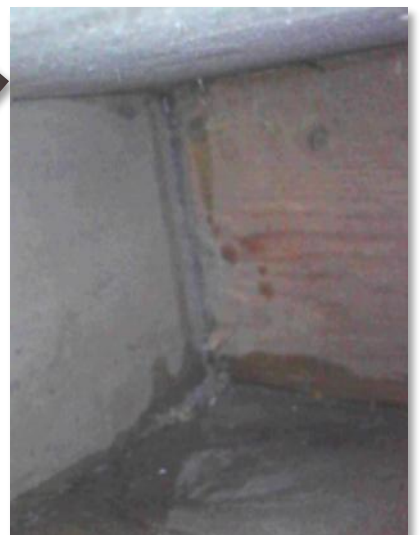
Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma.

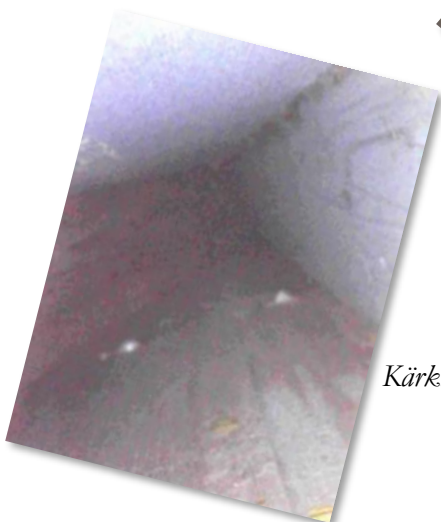
Lyhyt sivu.

Peräsivun ja pitkän sivun kulma.

Kärki.

SM178

Suurin pituus: 1093 mm

Suurin leveys: 451 mm

Suurin korkeus: 115 mm

Historia

Kantele on tullut Sibelius-museoon yksityisenä lahjoituksena vuonna 1944. Soitin on lahjoittajan lapsuuskodista ja valmistettu mahdollisesti Turun seudulla.

Rakennuspaikkakunta ei ole tiedossa – mahdollisesti Turun seudulta.

Rakennustiedot

28-kielinen, muodoltaan pelkistetty, suorasiuinen peilikuvakantele eli vasenkätinen kantele.

Alussa ilmoitettu suurin korkeus on mitattu tallan päältä jalkojen alle. Kaikukopan korkeus on 77 mm, josta kansi on n. 3 mm ja pohja n. 4 mm.

Sivujen pituudet:

- Lyhyt sivu 190 mm
- Peräsivu 451 mm
- Pitkä sivu 1093 mm
- Viritystappisivu 1004 mm

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivulla 420 mm.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys 955 mm.

Sivujen väliset kulmat:

- Pitkän sivun ja peräsivun kulma 90°
- Peräsivun ja lyhyen sivun kulma 90°
- Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma 155°
- Kärkikulma 25°

Kuusi pisintä kieltä ovat punoskieliä. Teräskielet ovat ruosteessa. Kielten likimääräiset paksuudet pisimmästä alkaen:

1.–5.	1,05 mm (punoskieli)
6.	1,28 mm (punoskieli)
7.–8.	0,86 mm
9.–14.	0,82 mm
15.	0,68 mm
16.	(katkennut pätkä) 0,60 mm
17.–18.	0,60 mm
19.	0,65 mm
20.	0,58 mm
21.	(katkennut pätkä) 0,40 mm
22.–24.	0,40 mm
25.	0,45 mm
26.–28.	0,40 mm

Pohjassa on neljä puista, kartiomaista jalkaa, joiden korkeus on 18 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Kanteleen osat on kiinnitetty puunauloilla ja liimalla. Osien saumat ovat paikoin aukeilleet ja kopassa on useita halkeamia.

Metalliset viritystapit eivät ole neliskulmaisia vaan ohenevat ja levenevät pyöristettyä kärkeään kohti. Samoin kuin kielet, myös viritystapit ovat ruosteessa.

Osa kielistä on kiinnitetty viritystappiin huolimattomasti tai kielikierroksia on liikaa.

Pitkältä sivulta laskettuna 14. tappi on vääntynyt ulospäin ja siinä kohtaa on viritystappipenkissä iskun aiheuttama vaurio.

Kanteleessa ei ole pontta. Peräsivu on n. 55 mm paksu puupala. Kansi jatkuu peräsivun ulkoreunaan saakka. Sen päällä on kielipenkki. Kielipenkin kannen puoleinen sivu kohoaa ylöspäin tallaksi – kielikynnykseksi, jonka terävässä huipussa on ura. Kielet kulkevat uraan upotetun metallisen ohuen tangon yli.

Kielinastoina toimivat ruuvit, joihin kielisilmukat on pujotettu. Kielisillan ansiosta kieltä ympäröivät kielikierrokset eivät ole kielen soivassa osassa. Kielipenkki on haljennut koko matkalta ruuvien juuresta. Kielipenkki on kiinnitetty peräsivuun lukuisilla puunauloilla kielinastalinjan molemmin puolin.

Myös viritystappipenkki on kiinnitetty päältäpäin puunauloilla. Se kokooa porrasmaisesti kannen suuntaan ja viritystapit on kiinnitetty tähän kannen puoleiseen paksumpaan osaan.

Kanteen on kirjoitettu lyijykynällä solmisaatiotavuja ja sävelnimiä päällekkäisiin riveihin, joiden perusteella kantele on viritetty G-duuriin, jonka 7. aste on mahdollisesti ollut alennettu (muistuttaen G-miksolyydistä asteikkoa).

Kannessa on kosteusjälkiä, se on taipunut alaspäin ja siinä on pitkittäinen halkeama ääniaukon yläpuolella pitkältä sivulta laskettuna 15. viritystapin kohdalla. Pohjalevyssä on vastaava halkeama samassa kohtaa.

Ääniaukko on suuri ja pyöreä.

Ääniaukon molemmin puolin sijaitsevien kansirimojen suorakulmion muotoiset päät tulevat sivujen läpi: toinen rima lyhyeltä sivulta pitkälle sivulle ja toinen viritystappisivulta pitkälle sivulle.

Pohjan kärjessä oleva reikä voisi ehkä olla ripustuskoukun tms. jälki.

Kopan sisällä näkyy kuvissa pitkän sivun ja perän välisessä kulmassa roskan lisäksi joitain esineitä: kaksi pitkulaista oksaa tai naulaa sekä jokin lieriömäinen esine (rullautunut paperi?).

Kansi ja pohja ovat haljenneet samasta kohden. Yläkuvan raosta näkyvät kansirimat.

Kielinastat ovat ruuveja, joihin kielisilmukat on pujotettu. Kielipenkki on haljennut ruuvien juuresta. Kielet kulkevat kielikyynnyksen yli, joka on yhtenäistä rakennetta kielipenkin kanssa. Kielikyynnyksen päällä on ura, johon on upotettu obut metallitanko.

Kansi ulottuu peräsivun reunaan. Sen päällä oleva kielipenkki on kiinnitetty monilla puunauloilla. Kansilevyssä on kosteusjälkiä.

Pitkän sivun ja peräsivun alakulma on kolhiintunut.

Lyhyellä sivulla lähellä viritystappisivun kulmaa näkyy kansiriman pää. Saman riman toinen pää näkyy vasemmassa kuvassa pitkällä sivulla.

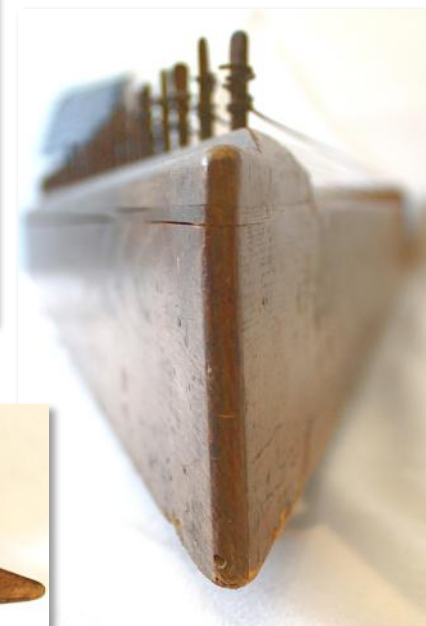

Myös viritystappipenkki on kiinnitetty päältäpäin puunauloilla. Viritystapit litistyvät ja hieman levenevät niiden pyöristyvän kärjen suuntaan.

Yksi viritystapeista on vääntynyt voimakkaasti kolhun seurauksena. Myös viritystappipenkki on vaurioitunut.

Alla kopan kärki.

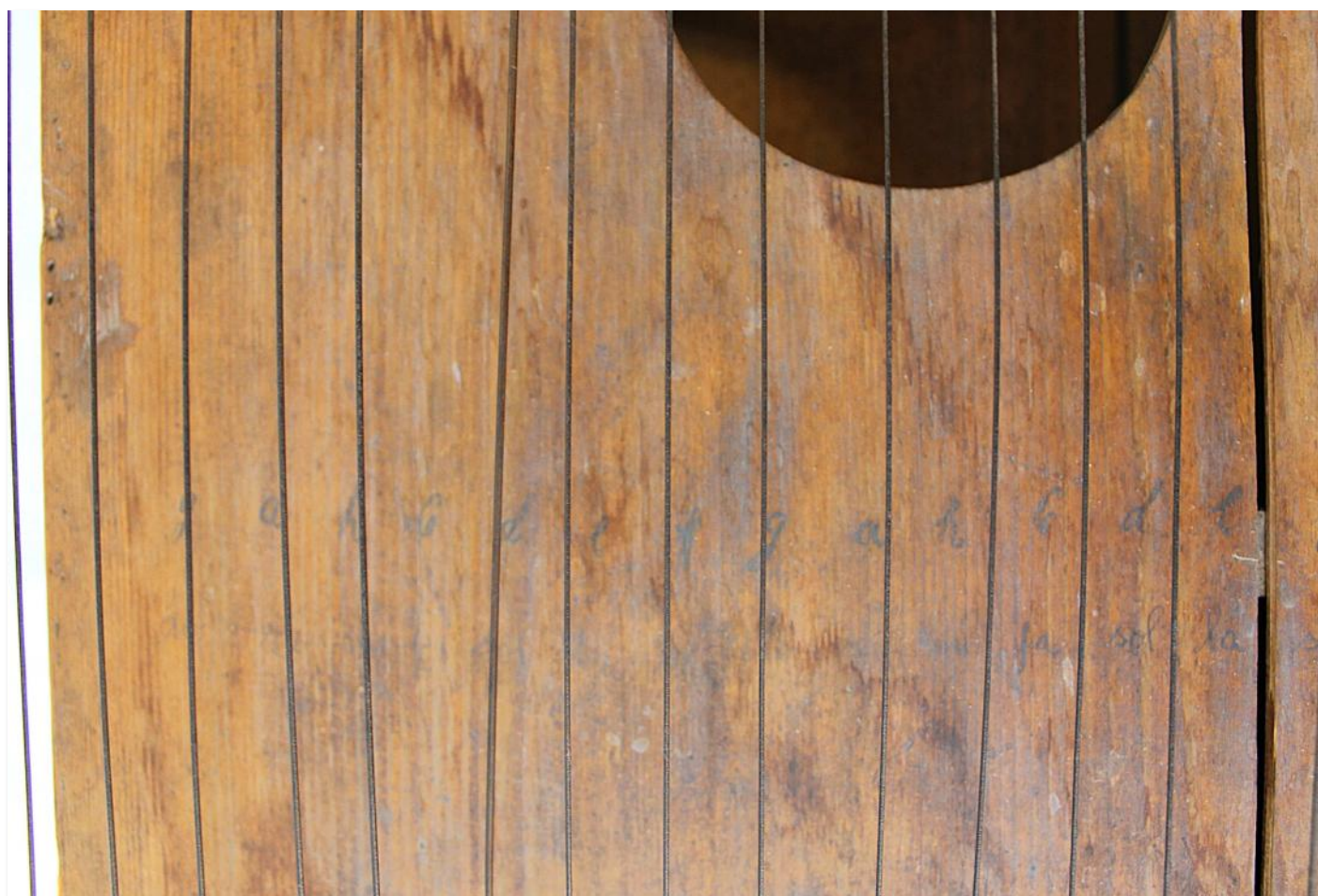

Molemmat kansirimat tulevat toisesta päästään pitkän sivun läpi. Oikealla suurennus alakuvan vasemmanpuoleisesta kansiriman päästä. Sen oikeassa reunassa on paikkauspala(?).

Viritystappisivulle kiinnitetyn kansiriman pää.

Kanteleen kanteen on hiijykynällä kirjoitettu sekä sävelnimiä että solmisaatiotavuja. Niiden perusteella kantele on viritetty G-duuri asteikkoon, jonka seitsemäs aste on alennettu (eli G-miksohydyisen moodin kaltainen asteikko).

Pohjassa on neljä kartiomaista, puista jalakkaa.

Pohjan halkeamasta näkyy peräsivun paksuun (n. 55 mm).

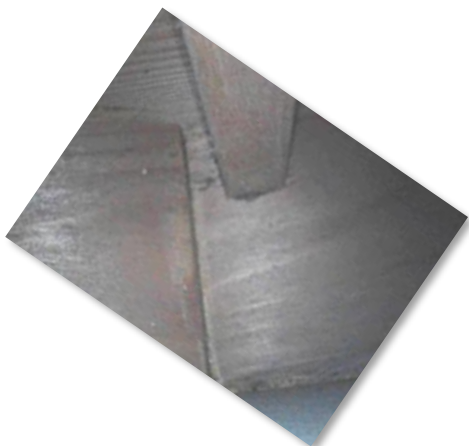

Pohjan kärjessä on ehkä kadonneen ripustuskoukun tai -lenkin reikä?

Kopan sisältä:

Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma.

Peräsivua lähempänä olevan kansiriman pää pitkällä sivulla.

Viritystappisivulta tulevan kansiriman pää pitkällä sivulla.

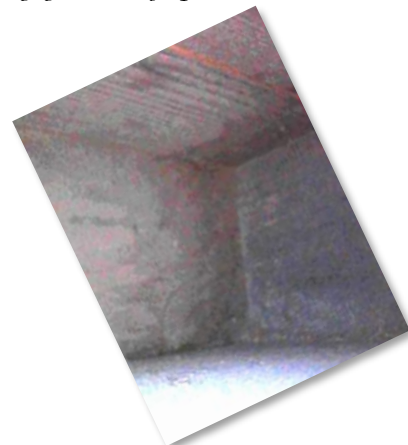
Kansiriman pää viritystappisivulla.

Pitkän sivun ja perän kulma.

Lyhyen sivun ja perän kulma.

SM1154

Suurin pituus: 1035 mm
 Suurin leveys: 328 mm
 Suurin korkeus: 120 mm

Historia

Kantele on tullut museolle lahjoituksena Carlo Bergmanin kokoelmasta vuonna 2002. Bergmanin kokoelmaan kantele oli hankittu turkulaisesta osto- ja myyntiliikkeestä vuonna 1972. Kanteleen pohjaan on kirjoitettu päiväys 18.9.1919.

Rakennuspaikkakunta ei ole tiedossa.

Rakennustiedot

Koivusta valmistettu 32-kielinen, suorasiiväinen peilikuvakantele eli vasenkätinen kantele. Kansi on havupuuta. Osat on koottu nauloilla, ruuveilla ja liimalla.

Alussa ilmoitettu suurin korkeus on mitattu ponnin päältä. Kaikukopan korkeus on 87 mm, josta kansi 3 mm ja pohja 5 mm.

Sivujen pituudet pohjasta mitattuina:

- Lyhyt sivu 163 mm
- Peräsivu 332 mm
- Pitkä sivu 940 mm
- Viritystappisivu 750 mm
- Tylppä kärki 53 mm

Sivujen pituudet päältä mitattuina:

- Lyhyt sivu ponnin kärjestä viritystappipenkin ulkoreunaan 310 mm
- Peräsivu 322 mm
- Viritystappipenkin ulkosivu 700 mm
- Tylppä kärki n. 58 mm

Pitkän sivun ja peräsivun välinen kulma 75°.

Peräsivun ja lyhyen sivun välinen kulma n. 107°.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun välinen kulma n. 157°.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivulla n. 310 mm.

Neljä alinta bassokieltä ovat samanmittaisia (joista muodostuu siis kanteleen tylppä kärki). Ylimmän kielen ja viidenneksi matalimman kielen viritystappien etäisyys on 715 mm. Ylimmän kielen ja neljänneksi matalimman kielen viritystappien etäisyys on 730 mm. Neljän bassokielen laitimmaisten viritystappien etäisyys on n. 30 mm.

Lyhimmän kielen soiva pituus on n. 150 mm.

Alimman kielen soiva pituus on n. 910 mm.

Kielipaksuudet likiarvoina pisimmästä alkaen:

1.	(kieli puuttuu)
2.	1,67 mm (punoskieli)
3.	1,10 mm (punoskieli)
4.–8.	1,00 mm
9.–12.	0,87 mm
13.	0,77 mm
14.	(puuttuu)
15.–18.	0,77 mm
19.–25.	0,52 mm
26.	0,37 mm
27.	(puuttuu)
28.–32.	0,37 mm

Viritystappipenkin leveys n. 25 mm ja korkeus n. 7 mm. Viritystappien suojan leveys päältä mitattuna n. 25 mm ja korkeus sisäsivulla n. 39 mm.

Peräsivun paksuus n. 10 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Kanteleessa on kaksoispohja. Välipohjan ja kannen välinen tila jakautuu vielä kolmeen osaan kahdella kannesta välipohjaan ulottuvalla listalla, joista toinen kulkee pitkältä sivulta viritystappisivulle ja toinen pitkältä sivulta lyhyelle sivulle. Jälkimmäinen on päällystetty jollain harmaalla materiaalilla.

Lisäksi kopan sisällä on yksi päihinsä kapeneva kansirima pitkältä sivulta viritystappisivulle.

Kansilevy ulottuu sivujen päälle. Kansilevy on lohkeillut pahasti pitkällä sivulla kiinnitysnaulojen kohdilla.

Kannen päälle peräsivun reunaan kiinnitetty kieli-
penkki on maalattu päältä mustaksi. Kielipenkki on haljennut kielinastojen juuresta melkein koko matkaltaan. Osa kielinastoista puuttuu, jolloin kahden kielen silmukoita on nostettu samalle nastalle. Kielisilmukat on pujotettu suoraan kielinastoihin, jolloin kielen ympärille kiertyvät kielikierrokset ovat soivassa osassa.

Vahvasti alaspäin kaareutuva ponsi on kiinnitetty ala-
osastaan peräsivuun. Ponnin kärjen reunassa on halkeama kanteleen lyhyellä sivulla. Ponnin kannen puoleisissa reunoissa on porrasmainen lovi, johon on sijoitettu hihasuojana toimiva lista. Lista on kiinnitetty päältäpäin kahdella ruuvilla. Kanteleen peräsivun kulmissa on käytetty kynteliitosta.

Viritystappipenkki on maalattu mustaksi. Viritystapit ovat ruosteessa. Niiden kärki on suorakaiteen muotoinen. Neljän matalimman kielen viritystapit ovat suoran kulman linjassa pitkään sivuun nähden, jolloin nämä neljä alinta kieltä ovat samanmittaiset. Alimmas-
sa tapissa ei ole kieltä, mutta muiden kolmen kielen paksuudet antavat olettaa, että samanmittaiset kielet on viritetty alennettuihin bassoihin. Tappien ympäriltä on ilmeisesti irronnut viritystappipenkin osa. Myös kärkisivun yläreunasta puuttuu osa.

Soittokäden tukena toimiva viritystappien suoja jatkuu viritystappisivun ulkopuolelle 25 mm levyisenä. Alapuolelta se kaartuu kohti viritystappisivua, johon se on kiinnitetty.

Kanteleen pohjalevyssä on kolme suorakulmaista jälkeä irronneista jaloista. Pohjassa on pienempien halkeamien lisäksi neljä suurempaa halkeamaa, joista kolme on auenneita liimasauvoja. Niistä kaksi ulottuu lyhyeltä sivulta viritystappisivulle. Pohjaan on tummalla musteella kirjoitettu päiväys 18.9.1919.

Lähelle kärkeä on pohjalevyyn kiinnitetty kaksi mes-
sinki(?)lenkkiä kanteleen ripustamista varten..

Kannen keskellä on pyöreä ääniaukko, jonka ympärillä on kapea ura. Toinen vastaava ura on hieman aukon yläpuolella (pitkältä sivulta katsottuna) ja osittain ääniaukkoon päättyen. Ilmeisesti ääniaukko oli ensin suunniteltu hieman eri paikkaan.

Voimakkaasti alaspäin kaarentuva ponsi on kiinnitetty peräsivuun.

Peräsivun kulmissa on käytetty kyn-teliitosta.

Ponnen ylä-reunan por-rastettuun syvennykseen asetettu lista, ns. hihasuoja, on kiinni-tetty päältä-pään kahdel-la ruuvilla.

Kansilevy ulottuu peräsivun ulkoreunaan.

Mustaksi maalattu kielipenkki on haljennut kielinastojen juuresta.

Muutamia kieliä on nostettu samalle nastalle alkuperäisiltä paikoiltaan.

Kielisilmukat on pujotettu suoraan nastalle, jolloin kielikierroksia on kielen soivalla osalla.

Pohjaan on kirjoitettu päiväys.

Sen vierellä on himmeämpi ja hieman tubrattu merkintä – ilmeisesti ensin aiottu paikka kyseiselle päiväykselle.

Viritystappipenki on maalattu mustaksi. Viritystappien suoja jatkuu vaakatasossa viritystappisivun ulkopuolelle muodostaen näin soitto-käden tuen.

Kanteleen kärki on tylppä. Neljä alinta kieltä ovat samanmittaiset ja ilmeisesti tarkoitettu viritettäviksi alennettuihin bassoihin.

Kärkisivun yläreunasta on irronnut osa ja ilmeisesti myös neljän alimman viritystappin ympäriltä.

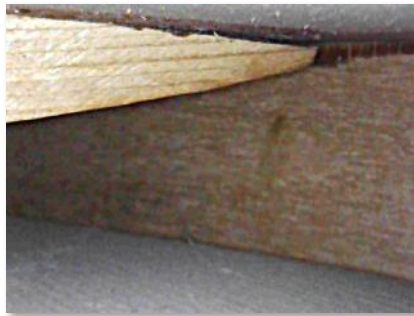
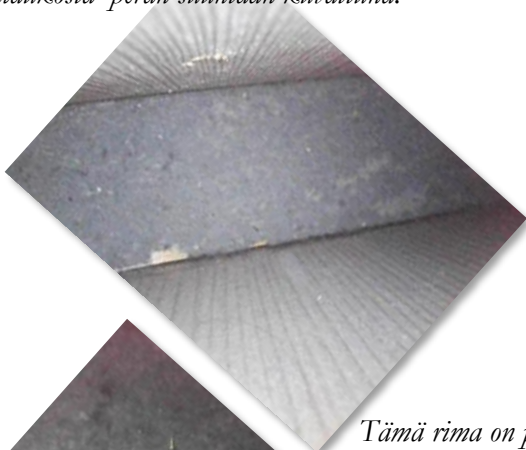

Pohjassa lähellä kärkeä on kaksi ripustuslenkkiä.

Kansilevyssä on pahoja halkeamia pitkän sivun reunassa.

Kopan sisältä:*Lyhyt sivu.**Kansiriman pää viritystappisivulla.**Kansiriman pää pitkällä sivulla**Väli­pohjan ja kannen välissä oleva rima ääniaukosta kärjen suuntaan kuvattuna.**Vasemmassa kuvassa olevan riman pää pitkällä sivulla.**Saman riman pää viritystappisivulla.**Väli­pohjan ja kannen välissä oleva rima ääniaukosta perän suuntaan kuvattuna.**Kannen ja väli­pohjan yhdistävän riman pää pitkällä sivulla lähellä peräsivua.**Saman riman toinen pää lyhyellä sivulla.**Tämä rima on päällystetty jollain materiaalilla.*

SM1216

Suurin pituus: 870 mm

Suurin leveys: 335 mm

Suurin korkeus: 120 mm

Historia

Kanteleen alkuperästä ei ole tietoja. Kantele on kirjattu museon luetteloon vuonna 2002.

Rakennuspaikkakunta ei ole tiedossa.

Rakennustiedot

24-kielinen peilikuvakantele eli vasenkätinen kantele. Alussa ilmoitettu suurin pituus on mitattu ponnin päähän. Suurin korkeus (120 mm) on mitattu (kallistuneen) ponnin päälle. Kaikukopan korkeus on

76 mm, josta kansi 3–4 mm ja pohja 2 mm.

Sivujen pituudet pohjasta mitattuina:

- Lyhyt sivu 219 mm
- Viritystappisivu 710 mm
- Pitkä sivu 840 mm
- Peräsivu 295 mm

Sivujen pituudet päältä mitattuina:

- Lyhyt sivu (viritystappipenkin ulkoreunasta ponnin reunaan) 290 mm
- Viritystappisivu (ulkoreuna) 670 mm
- Peräsivu (ponnin kärki) 285 mm
- Pitkä sivu 870 mm

Lyhimmän kielen soiva pituus n. 257 mm.

Pisimmän kielen soiva pituus n. 827 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivulla 277 mm.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys 660 mm.

Pitkän sivun ja peräsivun välinen kulma n. 90°.

Peräsivun ja lyhyen sivun välinen kulma n. 100°.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma n. 145°.

Kärkikulma n. 25°.

Osia on kiinnitetty liimaamalla, nauloilla, ruuveilla ja puunauiloilla.

Rakenteen erityispiirteitä

Peräsivun lyhyt, mustaksi maalattu ponsiosa on samaa puuta kielipenkin kanssa. Kielinastojen takaa ponsiosa nousee ylöspäin, josta kaartuu kohti alareunaa. Ponsin yläreuna toimii soittokäden tukena. Pyörästetty yläreuna on tehty erillisenä ja kiinnitetty nauloilla. Ponsiosan alareuna on kiinnitetty peräsivuun kolmella ruuvilla. Peräsivun rikkoutumisen ja kielten vedon seurauksena ponsiosa kallistuu kantta kohti. Peräsivun kulmissa on käytetty puolipeittosinkkausta. Kulma-
saumat ovat auenneet.

Kielipenkin kannen puoleisessa reunassa on kielikynnyksenä toimiva pyöreä, hieman ruostunut rautatanko. Se on kiinnitetty päistään kahdella tangon ympäri kaartuvalla ohuella rautalengillä, jotka on upotettu kielipenkkiin.

Kielisilmukat on pujotettu suoraan nastoihin, mutta paria poikkeusta lukuun ottamatta kielen ympärille kiertyvät kielikierrokset jäävät kielikynnyksen ja nastojen väliin, eivätkä siis tule kielen soivalle osalle.

Kielet ovat ruosteessa. Kuusi kieltä puuttuu. Pitkältä sivulta katsottuna 3., 5., 8. ja 9. ovat punoskieliä. Epäloogisesti 6. ja 7. eivät ole punoskieliä.

Osittain kannen päälle ulottuva, mustaksi maalattu viritystappipenkki on kiinnitetty viritystappisivuun ja viritystapit ovat kopan ulkopuolella. Viritystappien reiät tulevat viritystappipenkin läpi ja usean viritystappin kanta näkyy viritystappipenkin alareunassa.

Viritystappipenkin kannen puoleisessa reunassa on vastaava pyöreä metallitanko kielikynnyksenä kuin peräsivulla. Tämä on kiinnitetty rautalengillä kolmesta kohtaa. Viritystapit ovat neliskulmaiset ja ruostuneet.

Kansilevy on liimattu sivujen päälle. Kansi on painunut alaspäin ja siinä on kaksi suurta halkeamaa: toinen peräsivulta viritystappisivulle lähellä lyhyttä sivua ja toinen peräsivulta keskellä kantta sijaitsevaan pyöreään ääniaukkoon. Lähellä peräsivua kannessa on epäselviä merkintöjä.

Pohjalevyn kärjestä puuttuu pala. Lisäksi pohjalevyssä on useita halkeamia ja se on irronnut peräsivulta pulistuen ulospäin.

Pitkän sivun alareunassa sekä lähellä kärkeä että lähellä peräsivua on metallisilmukka kanteleen ripustamista varten.

Sisäkuivissa näkyy yksi kansirima, joka kulkee viritystappisivulta pitkälle sivulle.

Ponsiosa kallistuu peräsivun rikkoutumisen myötä kannen suuntaan.

Kansilevy painuu alaspäin ja siinä on kaksi suurta halkeamaa.

Myös pohjalevyssä on pahoja halkeamia. Se on irronnut peräsivusta ulospäin pullistuen.

Lyhyt ponsi – joka on kielenpenkin kanssa samaa puuta – nousee kielinastojen vierestä ylöspäin ja jatkuu kaartuen alaspäin peräsivulle, johon se on kiinnitetty kolmella ruuvilla. Ponnin pyöristetty yläosa on tehty erillisenä.

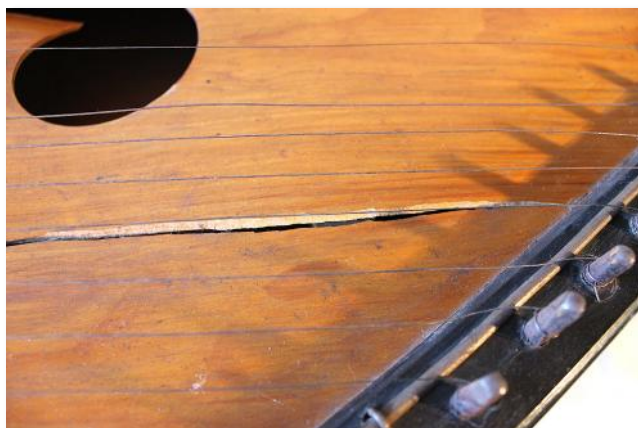

Peräsivun rikkoutuneissa kulmissa on puulipeittosinkekaus.

Kannessa on epäselviä merkintöjä lähellä peräsivua.

Sekä viritystappisivulla että peräsivulla on pyöreästä metallitangosta tehty kielikynnys.

Osa kielistä puuttuu. Joukossa on myös punoskieliä. Neliskulmaiset viritystapit ovat ruosteessa.

Kielikyynnys on kiinnitetty viritystappipenkkiin upotetuilla metallilenkeillä.

Osittain kannen päälle ulottuva viritystappipenkki on kiinnitetty viritystappisivuun ruuveilla, ja viritystapit ovat kopan ulkopuolella.

Viritystappien reiät tulevat viritystappipenkin läpi, ja usean viritystapin kanta näkyy viritystappipenkin alareunassa.

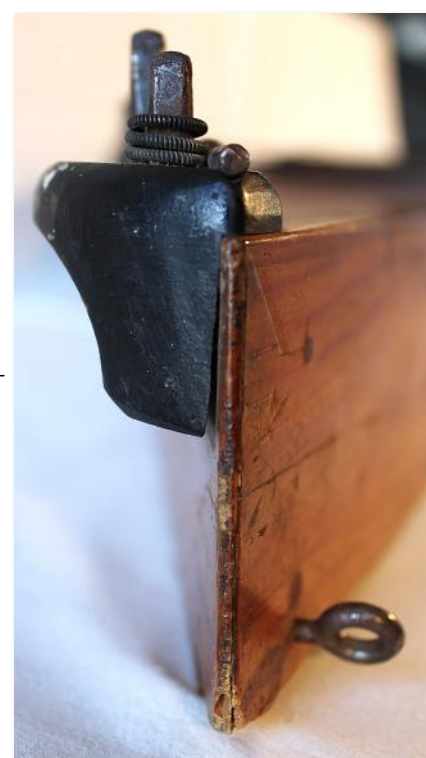

Viritystappisivun ja lyhyen sivun kulmassa on kaksi puunaulaa.

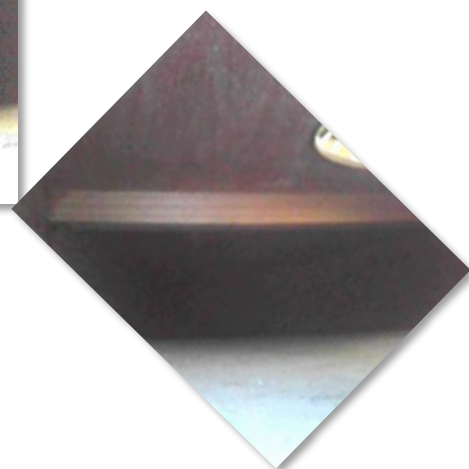
Viritystappipenkki on profiloitu.

Pitkän sivun alareunassa on kanteleen ripustamista varten metalliset silmukat lähellä kärkeä ja peräsiivua.

Pohjalevyn kärjestä puuttuu pala.

Kopan sisältä:*Kansiriman pää viritystappisivulla lähellä lyhyen sivun kulmaa.**Kansiriman pää pitkällä sivulla.**Kuvat yllä ja oikealla otettu rikkoutuneen peräsivun kautta.**Kärki.**Pitkän sivun ja peräsivun kulma.**Lyhyen sivun ja peräsivun kulma.*

SM131

Suurin pituus: 990 mm

Suurin leveys: 450 mm

Suurin korkeus: 110 mm

Historia

Kantele on ostettu museoon vuonna 1935.

Rakennuspaikkakunta ei ole tiedossa.

Rakennustiedot

49-kielinen, suorasiuinen, kromaattinen kantele.

Alussa ilmoitettu suurin korkeus (110 mm) on mitattu ponnin päältä. Kaikukopan korkeus on 73 mm, josta kansi n. 3 mm ja pohja n. 3 mm.

Sivujen pituudet päältä mitattuina:

- Lyhyt sivu (viritystappipienkin ulkoreunasta ponnin ulkoreunaan) 375 mm
- Viritystappisivu 765 mm
- Peräsivu 375 mm
- Pitkä sivu (kärjestä ponnin ulkoreunaan) 990 mm

Sivujen pituudet pohjalevyssä:

- Lyhyt sivu 275 mm
- Peräsivu 390 mm
- Pitkä sivu 885 mm
- Viritystappisivu 760 mm

Pitkän sivun ja peräsivun välinen kulma 90°.

Peräsivun ja lyhyen sivun kulma n. 100 °.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma n. 135°.

Kärkikulma n. 35°.

Lyhimmän kielen soiva pituus (tallasta tallaan) 220 mm.

Pisimmän kielen soiva pituus 760 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivun tallalla 365 mm. Laitimmaisten kielten etäisyys viritystappisivun tallalla 680 mm.

Likimääräiset kielipaksuudet pisimmästä alkaen:

1.	2,20 mm (punoskieli)
2.	1,97 mm (punoskieli)
3.	1,62 mm (punoskieli)
4.–8.	1,05 mm
9.–16.	0,77 mm
17.	0,83 mm
18.	0,77 mm
19.–28.	0,72 mm
29.–31.	0,52 mm
32.	0,72 mm
33.–38.	0,52 mm
39.–49.	0,43 mm

Kanteleen osat on kiinnitetty liimalla, puunauloilla, nauloilla ja saranoilla.

Rakenteen erityispiirteitä

Huolellisesti valmistettu kromaattinen kantele, jossa kaikki kielet ovat samassa tasossa.

Sivut on kiinnitetty toisiinsa sinkkaliitoksilla. Kansi on liimattu lyhyen ja pitkän sivun päälle. Myös pohjalevy ulottuu lyhyen ja pitkän sivun päälle, vaikkakin siinä on myös näiden sivujen mukaiset saumat: pohjasta katsottuna pohjalevy vaikuttaisi olevan sivukehyksen sisäpuolella. Peräsivun ja viritystappisivun reunojen päälle on liimattu ponsiosa ja viritystappipenkki, joihin kansi ja pohja kiinnittyvät. Sivut, ponsi ja viritystappipenkki on lakattu tummanruskeiksi.

Peräsivuun on kiinnitetty suurehko alaspäin kaartuva ponsiosa. Ponnien kärjen alapuoli on puolipallon muotoinen. Ponnien yläosana on kahdella saranalla kiinnitetty kansi, joka toimii soittokäden tukena ja kielinastojen suojana. Kielinastat ovat kolmessa rivissä: kannen puoleinen rivi 3 + 2 -ryhmittäin ja kaksi ulommaista riviä toisiinsa nähden lomittain. Pisintä ja kolmanneksi pisintä kieltä on jatkettu nastasilmukkaan kiinnitetyllä toisella silmukalla.

Profiloitu viritystappipenkki ulottuu viritystappisivun ulkopuolelle koko sivun korkeudelta pohjaan saakka. Neliskantiset viritystapit (5,5 x 5,5 mm) ovat ruosteessa. Ne on sijoitettu kahteen riviin: ulommainen rivi tasavälein, kannen puoleinen rivi 3 + 2 -ryhmissä.

Sekä viritystapit että kielinastat on suunnattu kallistumaan hieman kannesta pois päin.

Sekä peräsivulla että viritystappisivulla on kielikyynnys: puisesta listasta muotoiltu ylöspäin suippeneva koro-ke, jonka yläosan uraan on upotettu ohut, pyöreä metallitanko. Tangon vieressä on ohuita pystynastoja, joiden kautta kielet ohjautuvat kielikyynnyselle.

Kansilevyn keskellä on pyöreä ääniaukko. Lähellä kannen pitkää sivua on halkeama, jossa kansi pullistuu ylöspäin.

Pohjassa on kolme puista, pyramidinmuotoista jalkaa, joiden korkeus on n. 10 mm ja leveys n. 15 mm. Osa pohjalevyn liimasaumoista on auennut.

Sisärakenteissa on neljä kansirimaa ja yksi pohjarima. Yksi kansirima on ääniaukon ja peräsivun välissä, loput kolme kulkevat viritystappisivulta pitkälle sivulle. Pohjarima sijaitsee suunnilleen samalla kohtaa toisen kansiriman kanssa kulkien pitkältä sivulta viritystappisivulle lähelle lyhyen sivun kulmaa.

Muut kansirimat kapenevat ja pyöristyvät päitään kohti, mutta lähinnä kopan kärkeä sijaitseva rima on tasapaksu ja huomattavasti viistommin viritystappisivulta peräsivulle suunnattu. Se on muista kansirimoista poiketen kiinnitetty rautanauloilla.

Myös pohjarima on tasapaksu.

Viritystapit ovat kahdessa rivissä, joista kannen puoleinen on aseteltu 3 + 2 -ryhmittäin vastaten näin pianon mustia koskettimia.

Pohjassa on kolme pyramidin muotoista puujalkaa.

Profiloitu viritystappipenkki ulottuu kopan ulkopuolelle peittäen koko viritystappisivun.

Peräsivun ponnin yläosa on kiinnitetty kahdella saranalla.

Ponnen kärjen alaosa on puolipallon muotoinen. Kopan sivujen kulmissa on sinkkaliitokset.

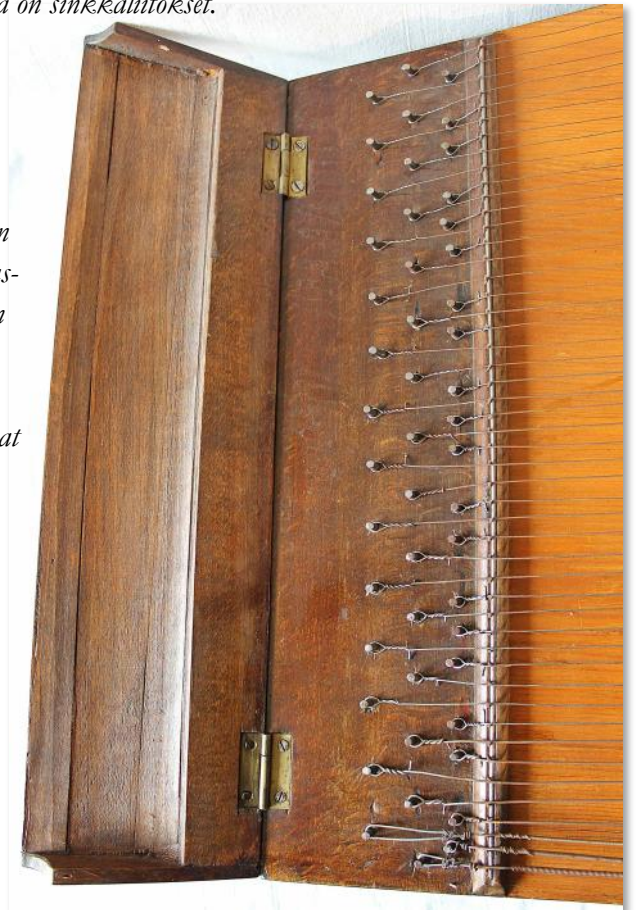

Kielinastat kääntyvät kannesta pois päin.

Kannen päälle peräsivulle liimatun, puisen, profiloituneen kielikynnyksen yläosassa on metallinen tanko. Sen vieressä perän puoleisella sivulla on ohuita nastoja, joiden kautta kielet kulkevat kielikynnykselle.

Kolme pisintä kieltä ovat punoskieliä. Pisin ja kolmanneksi pisin kieli on jatkettu kielisilmukkaan kiinnitettyllä lenkillä.

Kielinastat ovat kolmessa rivissä. Peräsivua läbinnä olevan ja keskimmäisen rivin nastat ovat toisiinsa nähden lomittain. Kantta läbinnä oleva nastarivi on 3 + 2 -ryhmissä.

Viritystappien ja kannen välissä on vastaava kielikynnys kuin peräisivulla.

Viritystapit ja kielet ovat ruosteissa.

Pitkän sivun kärjessä on suuri puunaula.

Viritystappipenkkin päällä näkyy pieniä puunauloja.

Viritystapit kallistuvat kannesta poispäin.

Kansilevyssä on ylöspäin pullistuva halkeama lähellä pitkää sivua.

Kansi ja pohja on liimattu lyhyen ja pitkän sivun päälle. Pohjassa on kuitenkin saumat myös sivujen muodostaman kehikon sisällä.

Pohjassa on kolme pyramidin muotoista puunjalkaa.

Osa pohjaleryn liimasaumoista on auennut.

Kopan sisältä:

Perän ja lyhyen sivun kulma.

Ääniaukon ja perän välissä olevan kansiriman pää lyhyellä sivulla.

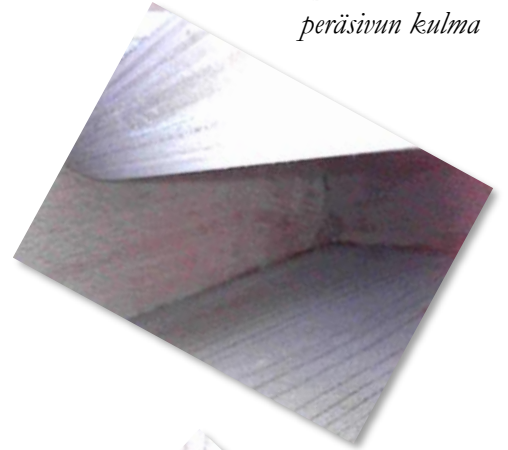
Oikealla: Ääniaukon ja perän välissä olevan kansiriman pää pitkällä sivulla.

Alla: lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma – kansi ja pohjarimojen päät.

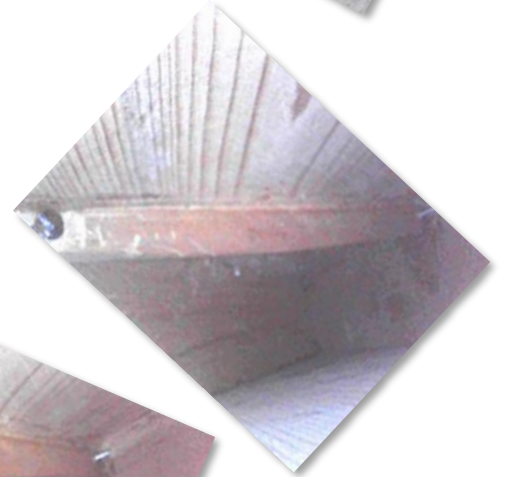
Vasemmalla: ääniaukon vieressä kulkevien kansi- ja pohjarimojen päät pitkällä sivulla.

Viritystappisivun keskimäisen kansiriman pää.

Alla: vasemmassa kuvassa olevan kansiriman pää pitkällä sivulla

Yllä, vasemmalla ja alla: lähinnä kärkeä oleva kansirima.

Kaksi kuvaa vasemmalla: kärjen kansiriman vieressä viritystappisivulla on paikkausjälki.

SM962

Suurin pituus: 980 mm

Suurin leveys: 400 mm

Suurin korkeus: 122 mm

Kaikukopan korkeus 91 mm.

Rakennuspaikkakunta Tikkakoski, Jyväskylä.

Historia

Heikki Linjaman rakentama 37-kielinen, itäkarjalainen, kromaattinen alttokantele on lahjoitettu Sibelius-museoon vuonna 2001.

Seuraavat tiedot ovat Kari Dahlblomin vuoden 1992 monisteesta ”Itäkarjalainen kantele” sekä kirjasta *Keski-Suomen kantele* (Dahlbom, Kari 2011).

Itäkarjalaisen, kromaattisen kanteletyyppin kehitti 1930-luvulla petroskoilainen Viktor Gudkov (1899–1942). Gudkovin perustaman ja myöhemmin ammattimaiseksi kehittyneen Kantele-yhtyeen ensimmäiset kiertue-elämästä kestävä ja selkeästi voimakasäänisemmät kanteleet kehitti eestiläinen Ilmar Kukk 1960-luvun lopulla. Hän kehitteli ja valmisti kanteleita useita erilaisia malleja – prima-, alto- ja bassokanteleet sekä pienempikokoisen ”nuorisomallin”.

Kantele-yhtyeen ukrainalaissyntyinen soitinrakentaja Viktor Čelombitko kehitti kromaattista kanteletta 1980-luvulla laajentamalla sävelalaa ja muuttamalla kielistön rakennetta. Hän patentoi kehittämänsä rakenteen Neuvostoliitossa. Čelombitko muutti Suomeen v. 1991.

Itäkarjalainen kromaattinen kantele saapui Suomeen inkeriläisen Hanna Pirhosen mukana, kun hän muutti tänne perheineen vuoden 1982 lopulla. Pirhonen oli soittanut Kantele-yhtyeessä vuodesta 1955 lähtien. Hänen soittimensa oli ollut pääasiassa alttokantele, mutta Suomeen hän toi Ilmar Kukkin rakentaman primakanteleen.

Tikkakoskelainen Heikki Linjama rakensi Kari Dahlblomille kromaattisen kanteleen Pirhosen kanteleen mallia mukaillen. Kari Dahlblom kirjoitti v. 1992:

Kokeilujen jälkeen Heikki Linjaman onnistui kehittää hyvin soivia kanteleita, joissa näkyy tekijän omaperäinen taiteellinen luovutus. Primakanteleiden ohella Heikki Linjama on tehnyt muutaman alttokanteleen ja kokeilumielessä mm. piccolokanteleita. Väbitellen harrastajien joukko kasvoi Hanna Pirhosen ja allekirjoittaneen yhteistyöllä sekä Heikki Linjaman uusien kanteleiden avulla.

Keski-Suomen kantele -kirjassaan Kari Dahlblom (2011, s. 124)) kirjoitti Heikki Linjamasta:

Jyväskylän Tikkakoskella asuva Heikki Linjama syntyi muuramelaiseen musiikkisukuun, jossa on musiikinopettajia, pianonvirittäjiä, muusikoita ja säveltäjiä. Soitinrakennuksesta Linjama innostui korjattuaan poikansa rikkoutuneen viulun. Ensimmäiset viulunsa hän rakensi jo 1960-luvun alussa. Linjama on soittinrakentajana monipuolinen. Hän on rakentanut vanhan musiikin soittimia, kuten virginaaleja, gamboja ja harppuja. Ensimmäisten Suomessa rakennettujen karjalaisten kromaattisten kanteleiden ohella Linjama on rakentanut venäläisiä siipikanteleita sekä monenlaisia suomalaisia perinteisiä kanteleita.

Sibelius-museossa on 25 kpl Linjaman kantelepiirustuksia, joiden joukossa on myös itäkarjalaisten kromaattisten kanteleiden piirustukset.

Vasemmalla: kanteleen lyhyt sivu. Peräsivun kielinastojen suojalevyn reunoissa on vibreä pehmuste.

Alla: peräsivun ja pitkän sivun välissä on ylimääräinen lyhyt sivu.

Myös kanteleen kärki on tylppä.

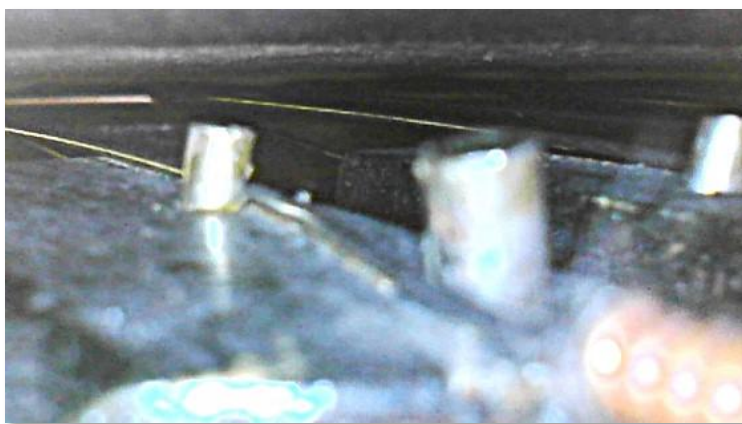

Kielinastat on kiinnitetty peräsivun. Nastojen päällä on läbes peräsivun mittainen puinen suojalista. Lähellä pohjaa listan alta näkyy osa kielinastoista.

Kromaattisten sävelten kielet on sijoitettu diatonisia alemmalle tasolle.

Kielet kulkevat kahden ohjausnastan kautta peräsivun kielinastoille.

Pohjan kulmissa on kolme pyöreää pehmustetta jalkoina. Viritystappisivun ja lyhyen sivun kulmasta pehmuste puuttuu.

SM963

Suurin pituus: 890 mm

Suurin leveys: 388 mm

Suurin korkeus: 95 mm

Kaikukopan korkeus 70 mm.

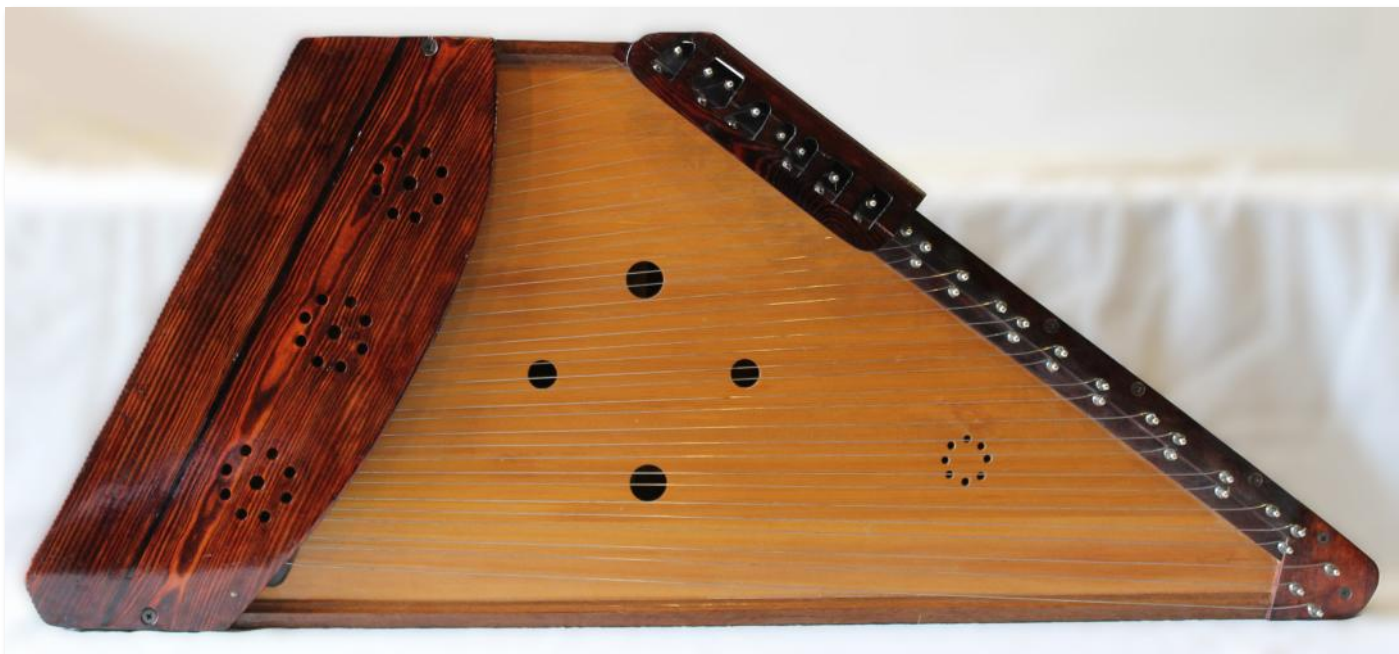
Rakennuspaikkakunta Tikkakoski, Jyväskylä.

Historia

Heikki Linjaman rakentama 37-kielinen, itäkarjalainen, kromaattinen primakantele on lahjoitettu Sibelius-museoon vuonna 2001. Ks. itäkarjalaisen kromaatti-

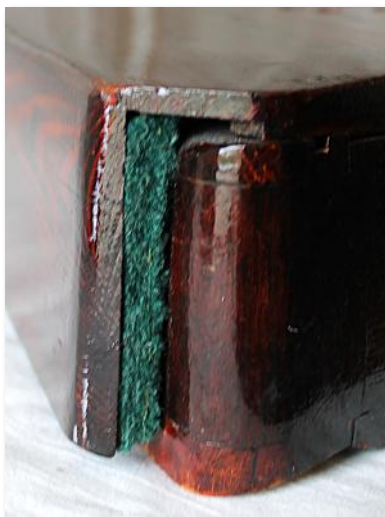
sen kanteleen historiatietoja edellisen kanteleen yhteydestä s. 125–126.

Tämän kanteleen kielinastojen päällä olevan suojaalistan kukkamaiset koristeet ovat lähes vastaavia kuin Ilmar Kukk'n ja Viktor Čelombitkon kanteleissa (ks. s. 125), joissa kukan terälehdet muodostuvat kuudesta pyöreästä aukosta Linjaman kahdeksan sijaan.

Viritystapit ovat kahdessa tasossa: kromaattisten sävelten viritystapit alempana.

Tässä kanteleessa ei ole vastaavaa – myös soittokäden tukena toimivaa – viritystappien suojalistaa kuin alttokanteleessa (s. 125), mutta käden tueksi on kiinnitetty saranoilla kääntyvä viritystappien päälle ulottuva käsituki.

Pitkän sivun ja peräsivun kulma ei ole yhtä tylppä kuin alttokanteleessa (s. 127), vaan se on pyöristetty.

Peräsivun kielinastojen suojana olevan listan reunoissa on vibreät pehmusteet kuten alttokanteleessa (s. 127).

Alla: lyhyen sivun ja peräsivun kulma.

Kärki on tylppä ja pyöristetty.

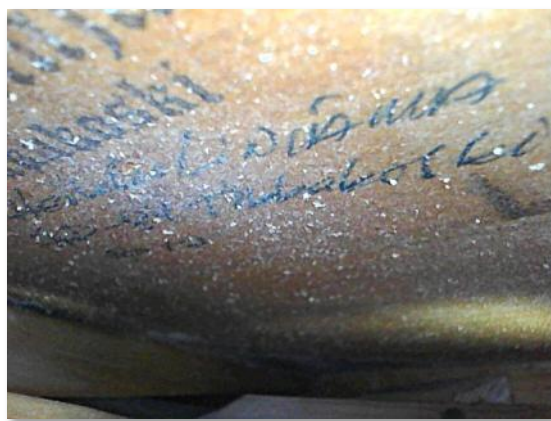

Myös peräsivulla kromaattisten sävelten kielet on sijoitettu alemmalle tasolle. Kielet kulkevat kahden ohjausnastan kautta peräsivun kielinas-toille.

Pohjan sisäpuolella suunnilleen keskellä läbempänä peräsivua on rakentajan nimi ja paikkakunta sekä painokirjaimin ettei käsin kirjoitettuna.

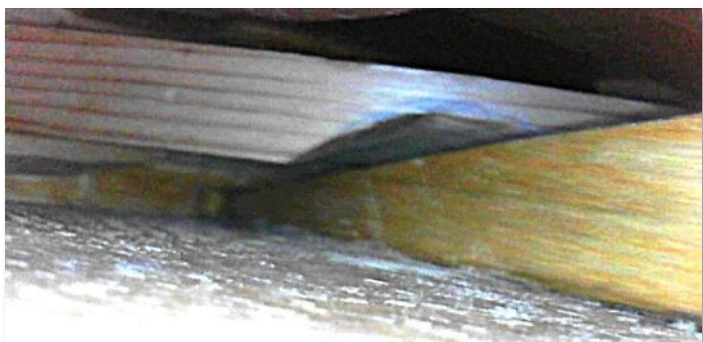
Lyhyttä sivua lähimmästä ääniaukosta otetussa kuvassa näkyy pohjariman lisäksi myös pohjan kirjoitus.

Kärjen suuntaan.

Pitkän sivun ja peräsivun kulman suuntaan

Pitkää sivua lähimmästä ääniaukosta kohti pitkän sivun ja viritystappisivun kulmaa

SM964

Suurin pituus: 532 mm
 Suurin leveys: 288 mm
 Suurin korkeus: 92 mm

Historia

Kantele on lahjoitettu museoon vuonna 2001.

Katso itäkarjalaisen kromaattisen kanteleen ja Heikki Linjaman taustatietoja kanteleen SM962 yhteydestä sivuilta 125–126.

Rakennuspaikkakunta Tikkakoski, Jyväskylä.

Rakennustiedot

Heikki Linjaman suunnittelema itäkarjalaisen kromaattisen kanteleen 30-kielinen pikkolo-malli.

Alussa ilmoitettu suurin korkeus on mitattu lyhyeltä sivulta jalan alta viritystappisuojan yläreunaan. Kaikukopan korkeus pitkällä sivulla on 68 mm, josta kansilevyn pitkän sivun päällä oleva lista n. 8 mm ja pohja n. 7 mm.

Sivujen pituudet pohjasta mitattuina:

- Lyhyt sivu 142 mm
- Peräsivu 295 mm
- Pitkä sivu (kun kulmien pyöristyksiä ei oteta huomioon) 522 mm
- Viritystappisivu 394 mm

Pitkän sivun ja peräsivun välinen kulma n. 72,5°.

Peräsivun ja lyhyen sivun kulma n. 102,5°.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma 145°.

Kärkikulma 40°.

Lyhimmän kielen soiva pituus nastasta viritystappiin n. 60 mm ja pisimmän kielen n. 370 mm.

Kielipaksuudet pisimmästä alkaen:

1.–2.	0,70 mm
3.	0,65 mm
4.–5.	0,60 mm
6.–7.	0,55 mm
8.	0,60 mm
9.–12.	0,50 mm
13.–16.	0,40 mm
17.–23.	0,35 mm
24.–30.	0,30 mm

Kannen peräsivun päällä olevan kaarevan käsituen alla on kullekin kielelle kaksi nastaa, joiden kautta kieli kulkee peräsivun kielikynnyksen (puulistaan kiinnitetty metallipuikko) yli peräsivulle. Peräsivuun kiinnitetty kielinastat ovat kolmessa rivissä. Käsituki kaartuu kannen päältä peräsivulle kielinastojen päälle. Käsituen keskellä on kannen päällä suuri, pitkältä sivulta katsottuna D-kirjaimen muotoinen aukko.

Viritystapit ja kannen päällä olevat kielten ohjausnastat on asetettu kahteen eri korkeuteen siten, että diatonisen duuriasteikon mukaiset kielet ovat ylempänä ja kromaattisten sävelten kielet alempana.

Viritystappisivuun on kiinnitetty viritystappisuoja; puinen lista, joka toimii myös soittokäden tukena.

Kannessa on kolme melko pientä, pyöreätä, leveästi kehystettyä ääniaukkoa. Niiden lisäksi kannessa on pienistä rei'istä muodostuva kukkamainen koristeääniaukko, jossa ulomman kehän reiät eivät mene kannesta läpi.

Pohjan kulmissa on ollut kolme pyöreätä, muovista jalkaa, joista kärjen jalka on irronnut. Pohjalevyssä on lähellä kärkeä pyöreä, siisti reikä.

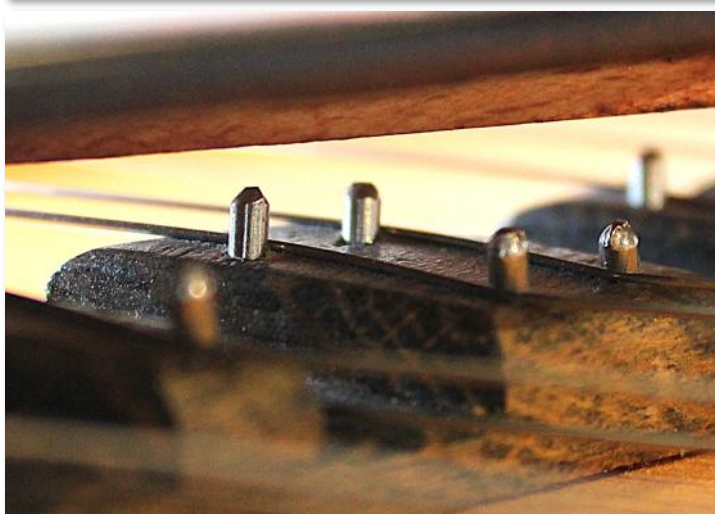

*Peräsivulla kielinastoja peittävä lista kääntyy kannen päälle D-
kirjaimen muotoiseksi kehykseksi. Sen alla on kieliä ohjaavat nastat
kaarevaan rivistöön sijoitettuina.*

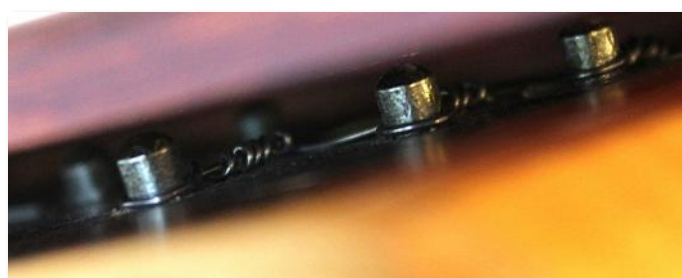
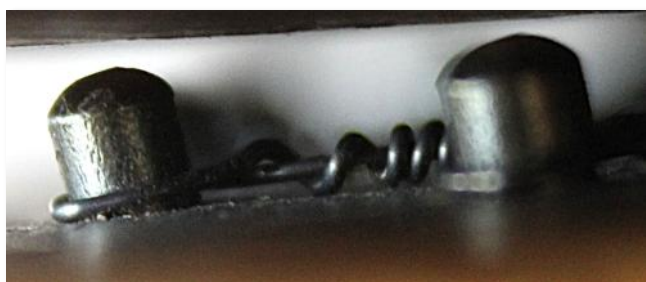

*Kukin kieli kiertää kaksi ohjausnastaansa niiden
eri puolilta.*

*Diatonisten sävelten mukaisten kielten nastat ovat ylempänä
ja kromaattiset kielet sijoittuvat alempaan tasoon.*

*Ohjausnastojen jälkeen kielet kulkevat kannen peräsivulla
olevan kielikynnyksen yli (kuva alla vas.) peräsivuun kiinni-
tetyille kielinastoille, joihin kielisilmukat on pujotettu.*

Viritystappisivuun on kiinnitetty viritystappien suoja, joka toimii myös soittokäden tukena.

Samoin kuin kannen peräsivulla olevat nastat, myös viritystapit ovat kahdessa tasossa: diatonisen duuriasteikon tapit ylempänä ja kromaattisten kielten viritystapit alempana.

Kopan kärki on pyöristetty.

Kannen pitkän sivun reunaan sijoitettu puinen lista ja siihen kiinnittyvä kärkikulman pala ovat profiloituja.

Pohjalevyssä lähellä kärkeä on siisti, pyöreä reikä.

Pohjassa on ollut kolme muovijalkaa, joista kärkikulman jalka on kadonnut.

SM1255

Suurin pituus: 957 mm

Suurin leveys: 290 mm

Suurin korkeus: 105 mm

Historia

Heikki Linjaman (ks. s. 126) valmistama kaksoiskantele on lahjoitettu Sibelius-museoon vuonna 2002.

Kaksoiskanteleen historiasta löytyy tietoja esim. kirjoista *Kantele* (toim. Risto Blomster, 2010, SKS) s. 254–256 ja *Keski-Suomen kantele* (Kari Dahlblom, 2011) s. 84–93.

Kaksoiskantele on keskisuomalainen soitintyyppi, jota kehiteltiin erilaisina versioina 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä alkaen. 1910-luvulta tiedetään kaksoiskanteleet uuralaiselta Tuure Peltoselta (1893–1958) ja korpilahtelaiselta Matti Koskiselta (1874–1950). Koskinen rakensi myös neloiskanteleen. Tunnetuin kaksoiskanteleiden tekijä oli saarijärveläinen maaseppä Vihtori Honkonen (1901–1974).

Kaksoiskanteleessa kaksi omalla kielistöllään olevaa kanteletta on yhdistetty puuosiltaan erilaisin ratkaisuin. Monissa (kuten oheisessa Linjaman kanteleessä) kanteleiden viritystappisivut ovat vastakkain, jolloin samalla ulkosivulla on toisen kanteleen pitkä ja toisen lyhyt sivu. Matti Koskisella oli lisäksi kaksipuolinen kaksoiskantele, jossa kanteleen kielistö oli kopan ylä- ja alapuolella. Vastaavasti hänen neloiskanteleessaan oli kaksi kielistöä kopan ylä- ja alapuolella. Kalle Puttonen (1900–1945) 1920-luvulla rakentamassa versiossa kaksi kanteletta yhdistyvät peräsivuiltaan (Suomen kansansoitinmuseo, Tay32). Tällainen malli löytyy myös Keski-Suomen ulkopuolelta: Nurmeksen museon kantele 4979.

Kaksoiskanteleet voitiin virittää esimerkiksi eri sävellajeihin, jolloin soittaja kappaleen ja sävellajin vaihtuessa siirtyi kaksoiskanteleen toiselle kielistölle. Vihtori Honkosen kaksoiskantele suunniteltiin kahdelle soittajalle, jotka seisovat rinnakkain: 31-kielistä melo-

diakannelta soitettiin pitkältä sivulta ja 29-kielistä säestyskannelta sulkutekniikalla lyhyeltä sivulta. Säestyskanteleen bassokielet oli ryhmitelty alennettuihin bassoihin. Kari Dahlblomin mukaan Vihtori Honkosen tyttären Sirkka-Liisa Moision kaksoiskanteleessa on säestyskanteleen yhdeksän pisintä kieltä kolmen sarjoissa viritettyinä C-duurin I, V ja IV asteen bassoihin. Alimpana 'takabasso' (F2, F3, F3), seuraavana 'keskibasso' (G2, G3, G3), ja ylimpinä bassokielinä 'etubasso' (C2, C3, C3). (Ks. Dahlblom 2011, s. 89.)

Kari Dahlblomin luonnoksiin perustuen Heikki Linjama rakensi kaksoiskanteleita 1990-luvulla. Tämän kanteleen sisäpohjassa on päiväys "AD 9/1999" ja pohjan ulkopuolella "AD 10/1999". Keski-Suomen museossa oleva Linjaman kaksoiskantele KSM3349.1 on samankaltainen kuin oheinen Sibelius-museon kantele. Sibelius-museossa on lisäksi Linjaman kaksoiskanteleen piirustukset.

Rakennuspaikkakunta Tikkakoski, Jyväskylä.

Rakennustiedot

29- (melodia) + 30-kielinen (säestys) kaksoiskantele. Alussa ilmoitettu suurin korkeus on mitattu jalkojen alta ponnin päälle. Kaikukopan korkeus on 66–67 mm, josta kansi 5–6 mm ja pohja 6–7 mm.

Museon luettelotietojen mukaan sivujen ja pohjan havupuu on Jyväskylän vanhasta kirkosta, säestyskanteleen kansi kiinalaista puuta ja keskipalkit ("mellanbalkar", tarkoittaen mahdollisesti viritystappipenkkiä ja kielipenkkejä) punapyökkä.

Pohjasta mitattuina pitkien sivujen pituudet ovat 915 mm ja 870 mm; peräsivujen pituudet 290 mm.

Säestyskanteleessa bassokielet ovat neljässä kielipari-ryhmässä: paksumpi ja ohuempi punoskieli vierekäin, jolloin kielet on viritetty oktaavin päähän toisistaan. Säestyskanteleen kielipaksuudet pisimmästä alkaen:

1.	2,15 mm (punoskieli)	}
2.	0,95 mm (punos)	
3.	1,95 mm (punos)	}
4.	0,95 mm (punos)	
5.	1,41 mm (punos)	}
6.	0,70 mm (teräs)	
7.	1,41 mm (punos)	}
8.	0,60 mm (teräs)	

9.–11.	0,60 mm
12.–13.	0,55 mm
14.–16.	0,50 mm
17.–19.	0,45 mm
20.–22.	0,40 mm
23.–26.	0,35 mm
27.–30.	0,25 mm

Säestyskanteleen diatoniset kielet ulottuvat sävelalaltaan pienen oktaavin g:stä g³:seen.

Säestyskanteleen lyhimmän kielen soiva pituus on n. 91 mm ja pisimmän n. 570 mm.

Säestyskanteleen laitimmaisten kielten etäisyys peräsivulla n. 277 mm ja viritystappien etäisyys n. 511 mm.

Melodiakanteleen kielipaksuudet pisimmästä alkaen:

1.	1,45 mm	}	punoskielet
2.	1,30 mm		
3.	1,15 mm		
4.	1,07 mm		
5.	0,95 mm		
6.–7.	0,85 mm		
8.	0,80 mm		
9.–10.	n. 0,73 mm		
11.	0,80 mm		
12.–14.	0,70 mm		
15.–16.	0,60 mm		
17.	0,50 mm		
18.–20.	0,45 mm		
21.–22.	0,40 mm		
23.–26.	0,35 mm		
27.–29.	0,25 mm		

Melodiakanteleen sävelala on suuren oktaavin C:stä c³:een. Lyhimmän kielen soiva pituus on n. 143 mm ja pisimmän n. 695 mm. Laitimmaisten kielten etäisyys kielinastoilla on n. 270 mm ja viritystappien etäisyys n. 510 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Melodiakanteleen ja säestyskanteleen välissä olevan kaarevan viritystappipenkin paksuus on n. 8 mm ja leveys 107–117 mm. Kielipenkkien paksuus on n. 7

mm ja leveys vaihtelee kielipenkien päissä 50 ja n. 107 mm välillä.

Sekä melodia- että säestyskanteleen kaikuaukossa on lyyrakoriste. Säestyskanteleessa ääniaukon ympärillä on lisäksi soikeilla kuopilla muodostettu katkoviivamainen kehä.

Kansiin on punaisilla teipeillä merkitty c-sävelten ja mustilla g-sävelten paikat. Säestyskanteleen kansilevyssä on tummumaa.

Vanha hirsialkuperä näkyy kanteleen sivuissa puun epätasaisuutena ja väri vaihteluina. Pohjasta katsottuna kanteleen muoto muistuttaa hieman vinosuunnikasta, mutta lyhyet sivut (eli molempien kanteleiden peräsivut) kaartuvat hieman sisäänpäin.

Pohjan neljässä kulmassa on puinen, pyöreä, pohjan läheltä leveämpi jalka, jonka kärjessä on vihreä kangaspehmuste. Pohja on muutoin värjätty tummanruskeaksi, mutta yhden jalan lähellä oleva kirjoitus

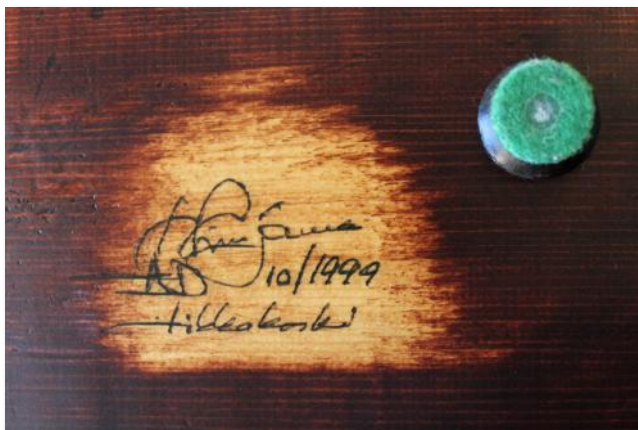
(rakentajan nimi, päiväys ja paikkakunta) on jätetty näkyväksi maalaamattomalle puupinnalle.

Kielinastojen päällä olevat suojalistat on liimattu peräsivuihin ruuveilla kiinnitettyihin listoihin.

Säestyskanteleen ääniaukosta näkyy pohjarima ja sen vieressä painokirjaimin ”Heikki Linjama Tikkakoski” sekä käsinkirjoitettuna ”H Linjama AD 9/1999”, jonka perään on piirretty kukka.

Melodiakanteleen ääniaukosta kamera mahtui sisälle. Sisäkuvissa näkyy yksi pohjarima ja kolme kansirimaa. Lisäksi sivuissa näkyy viisi tukevaa suorakaiteen tai kolmion muotoista puuklossia: kaksi viritystappisivulla, yksi lyhyellä sivulla ja kaksi peräsivulla. Pohjaan on kirjoitettu yliviivattuna ”säestys”. Kynämerkintöjä on siellä täällä. Lisäksi pohjariman vieressä on jälleen painokirjaimin tekijän nimi ja paikkakunta sekä riman toisella puolella käsinkirjoitettuna tekijän nimi ja päiväys.

Pohjaan kirjoitettu tekijän signeeraus on jätetty vaalealle puupinnalle.

Peräsivut kaartuvat sisäänpäin.

Pohjan neljässä kulmassa on pyöreät, muotoillut jalat, joiden kärjissä on vibreät pehmusteet,

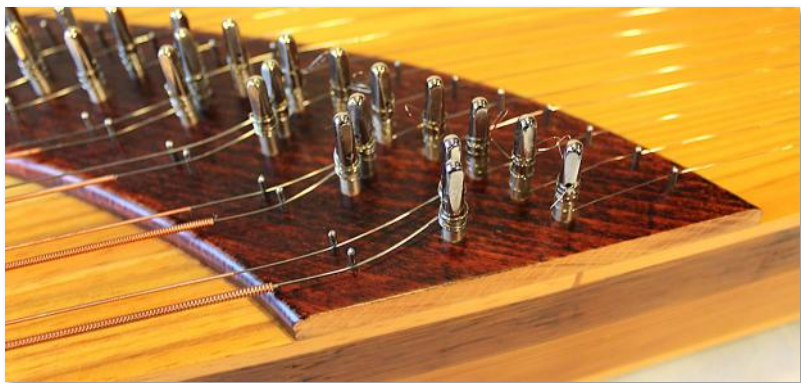

Peräsivut rakentuvat useista osista.

Sivujen puussa näkyy vanha hirsialkuperä epätasaisuuksina ja väri vaihteluna.

Säestyskanteleen kahdeksan pisintä kieltä ovat pareittain, joissa laskeva basso oktaavikaksinnuksina.

Viritystappipenkki ja kielipenkit ovat ilmeisesti punapyökkiä.

Kieli on pujotettu silmukan läpi ja syntynyt lenkki on kiinnitetty nastalle.

Vasemmalla säestyskanteleen ja oikealla melodiakanteleen ääniaukon hyyrakoriste.

Säestyskanteleen kansilevyssä on tummentumia.

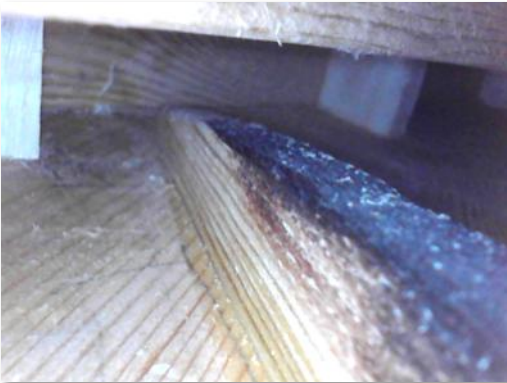
Säestyskanteleen sisäpohjan signeerauksen viereen on piirretty kukka.

Melodiakanteleen sisäkuvia:

Ääniaukosta näkyy sisäpohjan signeeraus.

Pohjariman pää viritystappisivulla.

*Viritystappisivua.
Taaimmainen pysty
tukipuu on melko
lähellä kärkeä.*

*Kansiriman pää lähellä ko-
pan kärkeä.*

*Peräsivun puoleisen kansiri-
man pää lyhyellä sivulla.
Pohjassa yliväivattu kirjoitus.*

Kansiriman pää pitkällä sivulla.

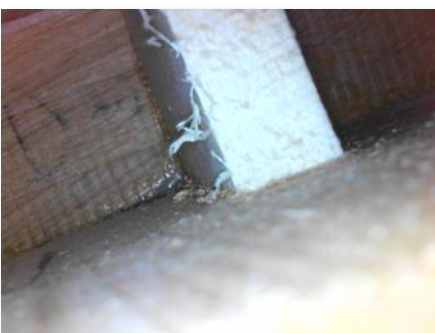

Lyhyen sivun ja peräsivun kulma.

*Peräsivun ja pitkän
sivun kulma.*

Suunnilleen keskellä peräsivua.

SM126

Suurin pituus: 891 mm

Suurin leveys: 315 mm

Suurin korkeus: 111 mm

Historia

Kantele on ostettu museoon vuonna 1935. Tiedoissa lukee ainoastaan ”Från Ypäjä”.

Oletettavasti pyöreäperäinen suurkantelemalli kehitettiin Perhonjokilaaksossa 1850–1860-lukujen vaihteessa. Kreetta Haapasalon (1813–1893) laajat esiintymismatkat levittivät tietoa ja kantelemallin suosiota eri puolille Suomea. Haapasalon perheen kanteleiden ke-

hittäjänä ja rakentajana pidetään Jaakko Östermarkia (1836–1883), Haapasalon kanteleyhtyessä soittaneen Sanna Purolan aviomiestä. Sanna Purola (”Soitto-Sanna” 1848–1891) oli Kreetta Haapasalon sisarpuolen tyttären tytär. (Ks. Heikki Laitisen artikkeli ”Torpparinvaimo Greetta Haapasalon matkat kautta koko Suomen suuriruhtinaskunnan ja aina Pietariin ja Tukholmaan saakka” hänen väitöskirjassaan [Matkoja musiikkiin 1800-luvun Suomessa](#), 2003, Tampereen yliopisto.)

Rakennuspaikkakunta ehkä Ypäjä.

Rakennustiedot

Pyöreäperäinen 26-kielinen kantele. Osat on kiinnitetty liimalla, ruuveilla ja nauloilla.

Alussa ilmoitettu suurin korkeus on mitattu lyhyen sivun hihasuojan päältä. Kaikukopan korkeus on 68–69 mm, josta kansi n. 3 mm ja pohja n. 3 mm.

Lyhyt sivu, pyöreä peräsivu ja pitkä sivu on taivutettu yhdestä osasta. Se muodostaa siihen kiinnitetyn viritystappisivun kanssa kehän, johon kiinnitetyt kansi ja pohja ulottuvat hieman kehän ulkopuolelle.

Pitkän sivun ja kielipenkin välinen kulma 90°.

Kielipenkin ja lyhyen sivun välinen kulma 100°.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun välinen kulma 145°.

Kärkikulma 25°.

Kielipenkin päällä olevan hihasuojan leveys 42 mm, pituus kannen puoleisella reunalla 285 mm ja perän puoleisella reunalla 275 mm.

Hihasuojan perän puoleisesta reunasta peräsivulle 150 mm.

Viritystappipenkin leveys 25 mm, pituus (ulkoreuna) 672 mm ja ulkoreunan korkeus kanteleen lyhyellä sivulla 36 mm.

Kannessa pyöreä ääniaukko (halkaisija 59 mm) ja lähellä kärkeä pieni sydänääniaukko.

Lyhimmän kielen soiva pituus n. 128 mm ja pisimmän kielen n. 660 mm.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys 621 mm ja laitimmaisten kielten etäisyys peräsivulla n. 260 mm.

Kaikki kielet teräskieliä. Kielipaksuudet pisimmästä alkaen:

1.–2.	0,75 mm
3.–6.	n. 0,66 mm
7.–10.	n. 0,56 mm
11.–14.	0,50 mm
15.–17.	0,47 mm
18.	kieli puuttuu
19.–24.	0,47 mm
25.	0,40 mm
26.	kieli puuttuu

Rakenteen erityispiirteitä

Pohjan kolme, neliskulmaista, puista jalkaa kapenevat voimakkaasti kärkeään kohti. Jalkojen korkeus on noin. 20 mm.

Pohjalevy on haljennut kahteen osaan; halkeama ulottuu peräsivulta viritystappisivulle. Halkeaman kohdalla pohjalevy on irronnut peräsivusta. Pohjaan, lähelle viritystappisivun ja lyhyen sivun kulmaa, on kirjoitettu ”Från Ypäjä”.

Pohjan kärkikulmauksessa on yksi pieni reikä ja lyhyellä sivulla kielipenkin alapuolella kaksi; reiät ovat mahdollisesti ripustushihnan jäljiltä.

Peräsivun päällä oleva kansiosa on erillinen kielten alla olevasta kannesta. Kansilevyjen välinen sauma on kielipenkin alla. Sauma on auennut, ja samoin molemmat kansilevyt ovat irronneet pitkästä sivusta ja peräsivusta kielipenkin alla. Lyhyellä sivulla ainoastaan peräsivun kansi on irronnut. Kielipenkin yläpuolella oleva ja peräsivun kannen päälle ulottuva profiloitu hihasuoja on kiinnitetty kahdella ruuvilla.

Profiloitu viritystappipenkki on osittain kannen päällä, mutta ulottuu viritystappisivun ulkoreunan yli (viritystapit ovat sivun ulkopuolella) ja on kiinnitetty viritystappisivuun ruuveilla.

Viritystapit ovat suorakaiteen muotoiset. Peräpään kielipenkissä olevat kielinastat ovat neliskulmaiset. Kielet on pujotettu kielisilmukan läpi, josta muodostunut lenkki on kiinnitetty nastoihin.

Kannen pyöreästä ääniaukosta lähtevä halkeama ulottuu viritystappisivulle.

Sisäkuvissa näkyy neljä pohjarimaa, joista yksi on irronnut. Kannen alla on kolme poikittaista kansirimaa, joista yksi ulottuu pitkältä sivulta lyhyelle sivulle ja kaksi pitkältä sivulta viritystappisivulle. Ääniaukon molemmin puolin kulkevien poikittaisten kansirimojen välillä on lisäksi ne yhdistävät pitkittäiset rimat, jolloin ääniaukon ympärille muodostuu rimakehys. Lyhyellä sivulla on sisäosan puurakenteiden saumaliitoksen tueksi kiinnitetty metallisarana.

Pyöreän ääniaukon lisäksi kannessa on pieni sydänääniaukko. Pohjaan on kirjoitettu "Från Ypäjä". Sekä kannessa että pohjassa on pitkittäinen halkeama.

*Viritystapit ovat suorakaiteen muotoiset.
Kielet ovat ruosteessa.*

Viritystapit ovat kopan ulkopuolella. Profiloitu viritystappipenkki on kiinnitetty sivuun ruuveilla.

Myös lyhyen sivun ja viritystappisivun kiinnittämiseen on käytetty ruuveja.

Peräsivun kielinastat ovat neliskanttiset. Kielinastojen yläpuolelle on kahdella ruuvilla kiinnitetty profiloitu hibasuoja.

Alla vasemmalla kielipenkin ja hibasuojan pääty pitkällä sivulla ja oikeanpuoleisessa kuvassa samat lyhyellä sivulla. Perän päällä olevan kansileryn ja kielten alla olevan kansileryn välinen sauma on auennut. Samoin kansilevyt ovat irronneet pitkästä sivusta ja peräsivusta kielipenkin alla – lyhyellä sivulla ainoastaan peräsivun kansileryn sauma on auki.

Pohja on irronnut peräsivusta halkeaman kohdalla.

Kopan sisältä:

Pohjan halkeama kuvattuna ääniaukosta perän suuntaan. Kuvassa näkyvät pohjarima ja kaksi erisuuntaista kansirimaa.

Vasemman laidan kuvan kansi- ja pohjariman päät lyhyeen sivuun kiinnitettyinä näkyvät alla. Lyhyen sivun puuosien sauman tukemiseksi on kiinnitetty metallisarana.

Vasemmalla kaksi kuvaa ääniaukosta pitkälle sivulle kielipenkin alla. Yläpuolen kuvissa näkyvien kansi- ja pohjarimojen päät pitkällä sivulla.

Vasemmalla ja oikealla kuva ääniaukon reunasta kielipenkin suuntaan. Kannen alla näkyy kaksi eri suuntiin kulkevaa kansirimaa. Oikeassa kuvassa myös pohjarima ja peräsivun kaarre, joka kääntyy pitkäksi sivuksi.

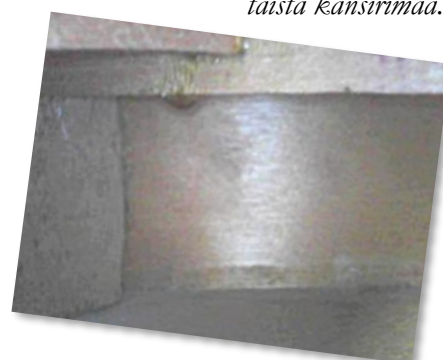
Kuvia ääniaukosta pitkälle sivulle kärjen suuntaan. Yksi pohjarima on irti ja kääntynyt kuvissa poikittain.

Alla: irronnut pohjarima nyt eri paikassa kuin yläpuolen kuvissa.

Alla lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma. Kuvassa näkyy kaksi erisuuntaista kansirimaa.

Vasemmalla kuvat ääniaukosta viritystappisivulle ja kärjen suuntaan. Kuvissa näkyy pohjarima ja kaksi toisiinsa kiinnittyvää vastakkaissuuntaista kansirimaa.

Kopan kärkiosa.

SM130

Suurin pituus: 1093 mm
 Suurin leveys: 314 mm
 Suurin korkeus: 145 mm

Historia

Kantele on ostettu museoon vuonna 1935 Saarijärveltä ja on luultavasti Juho Tammissen (1868–1929) rakentama (ks. s. 87); kanteleen rakenne sekä mm. ääniaukkojen muodot ja kannen koristeraidat vastaavat Tammissen mallia. (Ks. Dahlblom, Kari 2011: *Keski-Suomen kantele*, s. 106–107.)

Saarijärven Kolkanniemellä asunut Tamminen oli monipuolinen puuseppä, joka toimi Parkatin kansakoulun veistonopettajana 1916–1926. Hänen rakentamansa kanteleet olivat kuuluisia; niitä välitettiin kauppiaille myyntiin ja myynti-ilmoituksia oli myös sanomalehdissä (ks. esim. [Vaasa 30.4.1912](#)). Muualle Suomeen suuntautuvaan myyntiin Tamminen valmisti paikallis-

perinteestä poikkeavaa mallia, jossa alennetut bassot oli korvattu diatonisella kielityksellä. Alkujaan pyöreäperäisten kanteleiden lisäksi Tamminen valmisti myöhemmin myös tasaperäistä mallia.

Rakennuspaikkakunta Saarijärvi.

Rakennustiedot

Pyöreäperäinen 24-kielinen Saarijärven kantele, jossa lyhyt sivu, perä ja pitkä sivu on taivutettu yhdestä kappaleesta. Kansi- ja pohjalevyt tulevat muutaman millin sivuista muodostuvan kehikon ulkopuolelle. Osat on kiinnitetty liimalla, puunauloilla, rautanauloilla ja ruuveilla.

Alussa ilmoitettu suurin korkeus on mitattu hihasuojan päältä. Kaikukopan korkeus on 90 mm, josta kansi 3–4 mm ja pohja 3–4 mm. Sorvattujen jalkojen korkeus 31–34 mm.

Viritystappisivun pituus pohjareunassa 865 mm. Viritystappipenkin pituus ulkoreunalla 855 mm.

Peräsivun kielinastojen päällä olevan hihasuojan pituus kannen puoleisella sivulla on 265 mm ja peräsivulla 240 mm.

Pitkän sivun ja kielipenkin välinen kulma on 90°.

Kielipenkin ja lyhyen sivun välinen kulma on 105°.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma on 145°.

Kärkikulma on 20°.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys on 830 mm ja laitimmaisten kielten etäisyys kielinastoilla on n. 250 mm.

Lyhimmän kielen soiva pituus on n. 170 mm ja pisimmän n. 945 mm.

Kielipaksuudet pisimmästä alkaen:

1. n. 1,28 mm (punoskieli)
2. 0,55 mm
3. kieli puuttuu
4. 0,55 mm
- 5.–8. 0,45 mm
9. kieli puuttuu
- 10.–16. 0,45 mm
17. kieli puuttuu
- 18.–24. 0,45 mm

Rakenteen erityispiirteitä

Kannessa on kaksi ääniaukkoa: lyyrakoristeinen suurempi ääniaukko sekä lähempänä kärkeä pienempi, Tammisen kanteleille ominainen, erikoisen muotoinen koristeääniaukko.

Sekä kielten alla olevaa kantta että peräsivun päällä olevaa kantta ympäröi koristekehys: kannen tummanruskeaa pintaa vaaleampi ohut juova. Koko koppa on lakattu tummanruskeaksi.

Pohjalevyssä on useiden pienempien halkeamien lisäksi suuri halkeama ulottuen peräsivulta viritystappisivulle. Pohjalevy on irronnut viritystappisivusta sen lyhyen sivun päässä ja sivun keskivaiheille. Pohjalevyn kärjestä on lohjennut pala. Myös pitkän sivun kärjessä on halkeamia.

Pohjaan kiinnitetty kolme puista jalkaa ovat sirot ja kauniisti sorvatut.

Profiloitu viritystappipenkki on lyhyelti kannen päällä, mutta pääosin viritystappisivun ulkopuolella ja kiinnitetty siihen ruuveilla. Rautaiset viritystapit ovat erikoisen muotoiset: päässä on pyöreä nupu, jonka alla neliskanttinen osa, ja tapin alaosa on pyöreäreunainen. Kieli on sidottu pyöreän alaosan ympärille. (Samanlaiset viritystapit ovat Yrjö Kauton omistamassa, mutta tuntemattoman rakentajan rakentamassa kanteleessa Äänekosken Sumiaisissa. Ks. Dahlblom, Kari 2011, *Keski-Suomen kantele*, s. 43.)

Kielet kulkevat suoraan kannen yli peräsivun kielipenkin nastoihin. Kielipenkissä on halkeamia.

Kansilevy päättyy kielipenkin kannen puoleiseen reunan alle. Samoin peräsivun kansi päättyy kielipenkin peräsivun puoleisen reunan alle. Lyhyellä sivulla näkyneiden välissä kielipenkin alla kansilevyjen paksuinen lista. Pitkällä sivulla vastaavassa kohden on aukko, ja kielipenkin päässä on halkeama. Kansilevyn ja kielipenkin liitoskohdan alla on sekä pitkällä että lyhyellä sivulla suorakaiteen muotoinen aukko, jossa näkyy sisäpuolisen tukiriman pää.

Kielipenkki ja sen päälle yhdellä ruuvilla kiinnitetty hihasuoja kallistuvat kannen suuntaan. Kauniisti profiloitu hihasuoja jatkuu peräpäässä hieman kielipenkiä edemmäs ja kääntyy peräsivun kantta vasten.

Sivut on kiinnitetty puunauloilla sisärakenteen klossihin. Kaikukopan sisällä on kaksi rimaa, jotka eivät kiinnity kanteen tai pohjaan vaan sivujen pystyklossihin. Viritystappisivulla molemmat on kiinnitetty samaan klossiin, josta ne lähtevät eri suuntiin pitkälle sivulle. Kannessa on ilmeisesti vain yksi kansirima, ja pohjarimoja ei ole. Sekä kantta että pohjaa kiertää sivuja vasten kulkeva rima.

Kannessa on kaksi Jubo Tammisen kanteleille ominaista ääniaukkoa. Ääniaukkojen hyrako-risteille eri rakentajilla oli omanlaisiaan saplunoita.

Lähellä kärkeä oleva pienempi, erikoinen ääniaukko oli ilmeisesti Tammisen oma luomus, sillä sitä ei ole tavattu tuon aikakauden muiden rakentajien kanteleissa.

Profiloitu viritystappipenkki on kiinnitetty kopan ulkosivun ruuveilla. Erikoisen muotoiset viritystapit sijaitsevat näin kopan ulkopuolella.

Ainoastaan alin kieli on punoskieli.

Sivut on kiinnitetty sisärakenteiden klosseihin puunauiloilla.

Pitkän sivun kärjessä on halkeamia.

Samoin kuin kielten alla olevassa kansilevyssä myös peräsivun kannessa on koristejuova, joka kulkee reunoilla kehymäisesti.

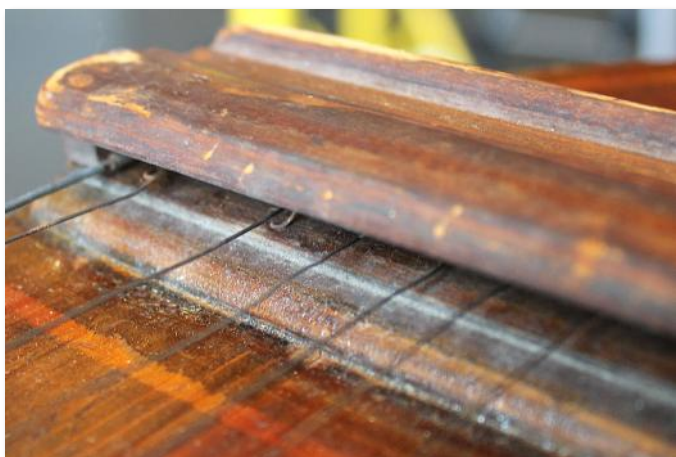
Kielipenkin päällä oleva hibasuoja on keskeltä kiinnitetty yhdellä ruuvilla.

Sekä kielten alla oleva että peräsivun päällä oleva kansilevy päättyy kielipenkin reunojen alle. Niiden välissä näkyy kansilevyjen paksuinen lista lyhyellä sivulla, mutta ei pitkällä sivulla.

Profiloitu hibasuoja jatkuu peräpäässä kielipenkin edemäs ja kääntyy peräsivun kantta vasten. Hibasuoja ja kielipenkin kallistuvat kielivedon seurauksena kannen suuntaan.

Sekä lyhyellä että pitkällä sivulla on kielipenkin ja kansilevyliitossaumojen alla suorakaiteen muotoinen aukko, jossa näkyy sisärakenteen tukiriman pää.

Kielet kulkevat viritystapeilta suoraan kielipenkin kielinastoille. Kieli on pujotettu kielisilmukan läpi, josta muodostunut lenkki on kiinnitetty kielinastalle. Kielipenkinissä on halkeamia.

Vasemmalla: pohjan ja viritystappisivun auennut sauma.

Oikealla: lyhyen sivun ja viritystappisivun liitos.

Alla: kauniisti sorvattu puunjalka.

Kopan sisältä:

Kielipenkin alla oleva klossi pitkällä sivulla.

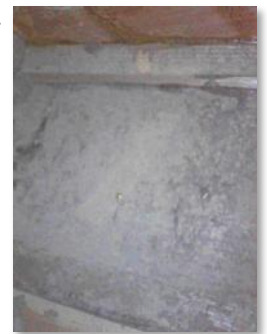
Kielipenkin alla oleva klossi lyhyellä sivulla.

Liimajälkiä kielipenkin alla.

Alla lyhyt sivu. Rimat kantta ja pohjaa vasten.

Peräsivua.

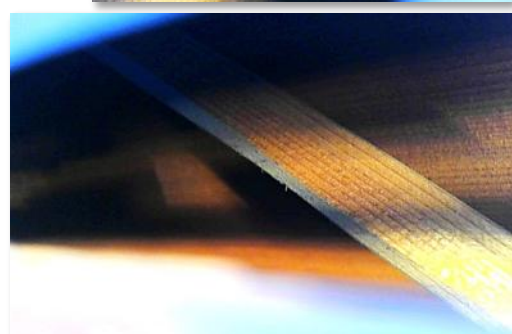
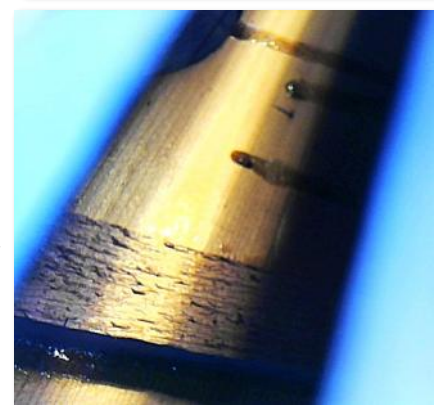
Vasemmalla lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma pohjassa.

Oikealla lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma kantta vasten.

Kärkeen päin.*Pitkää sivua. Etualalla pohjan halkeama.**Pohjan halkeama peräsivulla.**Viritystappisivulla.**Pitkällä sivulla.*

*Oikealla kaksi kuvaa
ulkokantta pohjan hal-
keamasta otettuina.
Kuvassa näkyy kansiri-
ma ääniankon vieressä
kulkien viritystappisi-
vulta pitkälle sivulle.*

SM138

Suurin pituus: 960 mm

Suurin leveys: 365 mm

Suurin korkeus: 160 mm

Historia

Kanteleen alkuperästä ei ole tietoja.

Rakennustiedot

Pyöreäperäinen, hieman raskastekoinen, 20-kielinen kantele. Osat on kiinnitetty liimalla, nauloilla ja ruuveilla.

Alussa ilmoitettu suurin korkeus on mitattu jalkojen alta hihasuojan päälle. Kaikukopan korkeus on 105

mm, josta pohja ja kansi kumpikin n. 5–8 mm (paksuus vaihtelee eri kohdissa).

Kansi ja pohja on kiinnitetty sivuista muodostuvan kehikon päälle ja alle, ja ne jatkuvat hieman sivujen ulkopuolelle. Sivusta muodostuva kehikko on kolmessa osassa: pyöristetty peräsivu ja lyhyt sivu ovat samaa puuta, erillinen viritystappisivu (730 mm ulko-reunastaan) ja erillinen pitkä sivu (810 mm).

Pitkän sivun ja kielipenkin välinen kulma n. 95°.

Kielipenkin ja lyhyen sivun välinen kulma n. 95°.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma n. 140°.

Kärkikulma n. 30°.

Laitimmaisten viritystappien etäisyys 615 mm. Laitimmaisten kielten etäisyys kielipenkissä n. 292 mm.

Hihasuojan pituus kannen puoleisella reunalla 311 mm ja perän puoleisella reunalla 270 mm; korkeus kansireunalla 30 mm.

Kielet kulkevat suoraan viritystapeilta peräsivun puoleisille kielinastoille. Yli puolet kielistä puuttuu. Kielet ovat ruosteessa ja niiden paksuudet vaihtelevat eri kohdista mitattuina. Likimääräiset kielipaksuudet pisimmästä alkaen:

1.–3.	puuttuu
4.	n. 0,75–0,80 mm
5.	puuttuu
6.–7.	n. 0,70–0,80 mm
8.	puuttuu
9.	n. 0,70–0,80 mm
10.–11.	puuttuu
12.–13.	n. 0,45 mm
14.–15.	puuttuu
16.	n. 0,45 mm
17.	puuttuu
18.	ei-mitattavissa oleva pätkä tapin ympärillä
19.–20.	puuttuu

Rakenteen erityispiirteitä

Kantele on muutoin värjätty kauttaaltaan tummanruskeaksi, mutta viritystappipenkki ja siitä jatkuva viritystappien suoja on musta. Kopassa on naarmuja, kulumia ja pieniä halkeamia siellä täällä.

Kielten alla oleva kansilevy päättyy kielipenkin etureunaan. Siitä lähtee n. 12 mm paksu levy, johon kielinastat on kiinnitetty ja joka jatkuu peräsivun peittäväksi kanneksi. Tämä kansi on irronnut peräsivusta ja nousee kielivedon seurauksena ylöspäin. Kielinastojen päällä on profiloitu hihasuoja, joka kaartuu alaspäin peräsivua kohden ja on kiinnitetty päältä yhdellä ruuvilla. Kielinastojen juurilla on halkeamia.

Useimmat kielinastat ovat kolmessa rivissä, muutamat kahdessa ja alimman kielen nasta hieman erillään. Pitkältä sivulta katsottuna kolmannen ja viidennen kielinastan välissä on poistetun(?) kielinastan reikä. Olisiko kanteleessa ollut bassokielten harvemmat välit kuten monissa alennettujen bassojen kanteleissa? Virit-

tystapit ovat kuitenkin tasaisin välein. Pyöreiden kielinastojen joukossa on kaksi ohuempaa neliskanttista nastaa.

Ruostuneet viritystapit ovat suorakaiteen muotoiset.

Suunnilleen kannen keskellä on suurehko, neljän terälehdien kukkakoristeinen ääniaukko, ja lähellä kärkeä on pienempi, pyöreä ääniaukko.

Pohjassa on ollut kolme jalkaa, joista ainoastaan yksi on tallella peräsivun ja pitkän sivun kulmalla. Puusta veistetty pyöreä jalka kapenee kärkeään kohti. Sen korkeus on n. 19 mm. Pohjan kärjestä irronneen jalan kohdalta on lohjennut pala pois. Viritystappisivun ja peräsivun kulmalla jalan tappi on edelleen kiinnitysreissä.

Peräsivuksi ja lyhyeksi sivuksi taivutettu puu on kiinnitetty klosseihin sekä pitkän sivun että viritystappisivun sisäpuolelle. Viritystappisivu ja pitkä sivu jatkuvat hieman kiinnityskulmien ohi muodostaen pohjasta katsottuna pienet korvakkeet tai ulokkeet näiden kulmien reunoille. Pohjalevy mukailee tätä muotoa viritystappisivun ja lyhyen sivun kulmalla, mutta ei pitkän sivun ja peräsivun kulmalla. Myös viritystappien suoja mukailee lyhyen sivun kulmalla tätä muotoa. Pitkän sivun ja peräsivun kulmalla ulokkeen muotoa mukailevat kielipenkki ja hihasuoja.

Sivujen muodostaman kehyksen pohjareunassa kulkeva jälki luo epäilyksen alareunaa mahdollisesti kiertäneestä listasta.

Sivujen läpi on kärjessä reikä kanteleen ripustuslenkkiä varten.

Viritystappipenkki ja viritystappien suoja ovat samaa puuta. Viritystappipenkki on kiinnitetty kannen päälle ruuveilla. Viritystappien kantoja näkyy sisäkuivissa kannen alla. Viritystappien suojan kärkiosasta on lohjennut pala.

Sisäkuivissa näkyy kannen alapuolinen kielipenkki sivuihin kiinnittyen. Muita kansi- tai pohjarimoja ei ole kuin yksi irronnut, joka näkyy kuvissa eri kohdissa kopan pohjalla.

Kõpan muoto pohjasta katsottuna on kuin pisara, jolla on pienet korvat.

Olisiko sivujen alareunan jälki siinä joskus sijainneesta listasta?

Sivujen läpi on porattu reikä lähelle kõpan kärkeä oletettavasti ripustuslenkkiä varten.

Kielten alla oleva kansi päättyy viritystappipenkkiin, joka jatkuu peräsivun kanteena. Sen ja peräsivun välinen sauma on auennut.

Profiloitu hihasuoja on kiinnitetty päältä yhdellä ruuvilla.

Kielinastat ovat kolmen ja kahden riveissä, päätisi matalimman kielen nasta yksinään.

Yhden kielinastan paikkaa on vaihdettu.

Kaksi kielinastaa ovat neliskanttiset ja ohuemmat kuin muut, pyöreät nastat.

Mustaksi maalattu viritystappipenkki ja viritystappien suoja ovat samaa puuta.

Viritystappipenkki on kiinnitetty kannen päälle ruuveilla.

Yli puolet kielistä puuttuu.

Viritystappien suojan kärjestä puuttuu pala ja sen päädyssä on halkeama.

Suorakaiteen muotoiset viritystapit ovat ruostuneet.

Kannessa on kaksi ääniaukkoa: suurempi kukkakoristeinen ja pienempi pyöreä lähempänä kärkeä.

Pyörästetty peräsivu on kiinnitetty pitkän sivun sisäpuolelle. Pitkä sivu jatkuu hieman kulman yli. Viritystappipenkki ja hihasuoja mukailivat sivu-ulokkeen muotoa.

Ainut säilynyt jalka on pitkän sivun ja peräsivun kulmalla.

Myös viritystappisivu jatkuu lyhyen sivun obi liitoskohdassa. Pohjaleryn muoto mukailee kyseisen kulman uloketta.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulmalla sijainneesta jalasta on jäljellä tappi kiinnitysreiässä.

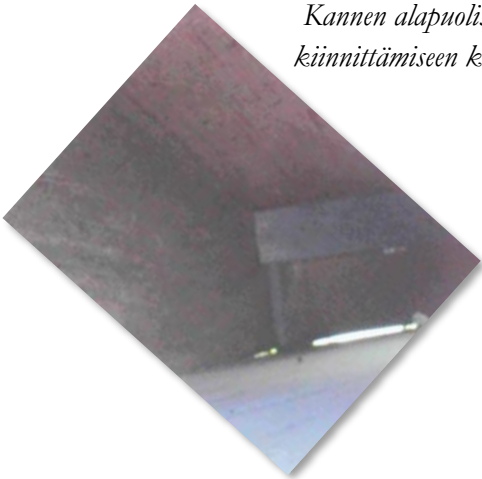

Viritystappipenkki ja viritystappien suoja mukailevat kulmaulokkeen muotoa.

Kärkikulmasta kadonneen jalan kohdalla pohjalerystä on lohjennut pala pois.

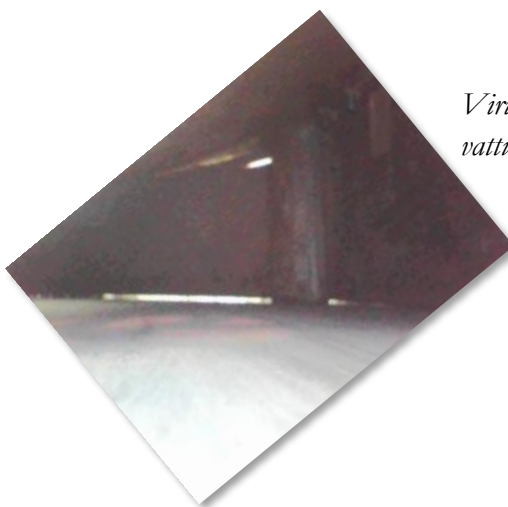

Pohjan naulakiinnityksiä.*Pitkän sivun ja peräsivun kulma bihasuojan kohdalla alapäin kuvattuna.****Kopan sisältä:****Kannen alapuolisen kielipenkin pää ja sivujen kiinnittämiseen käytetty klossi pitkällä sivulla.**Kannen alapuolisen kielipenkin pää lyhyellä sivulla.**Kannen alapuolinen kielipenkki.**Kannen alapuolinen kielipenkki kuvattuna peräsivun halkeamasta.*

*Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma.
Viritystappien kannat tulevat kannesta läpi.*

Viritystappisivua.

Viritystappisivun ja lyhyen sivun kulma kuvattuna kärjen ääniaukon kautta.

*Alla kolme kuvaa pohjalla irrallaan liikkuvasta listasta.
Keskimmäisessä kuvassa lista on viritystappisivua vasten.*

Kärki.

Kärkiklossi.

SM153

Suurin pituus: 822 mm

Suurin leveys: 119 mm

Suurin korkeus: 351 mm

Historia

Kanteleen alkuperästä ei ole tietoja. Kantele vaikuttaa kotitekoiselta. Paul Salminen (ks. s. 171) kehitti kaa-revasivuisen suurkanteleen koppamallin 1920-luvulla.

Rakennustiedot

33-kielinen, kaa-revasivuinen kantele. Lyhyt sivu, perä

ja noin 1/3 pitkästä sivusta on taivutettu yhdestä puusta. Siihen on kiinnitetty kaareva viritystappisivu ja loppuosa pitkästä sivusta. Sivusta muodostuvan kehikon päälle ja alle on kiinnitetty kansi- ja pohjalevyt. Osat on kiinnitetty liimalla, ruuveilla ja nauloilla.

Alussa ilmoitettu suurin korkeus on mitattu jalan alta peräsivun päälle. Kaikukopan korkeus on 83 mm, josta pohja n. 3 mm ja kansi n. 4,5 mm.

Pitkän sivun ja hihasuojan reunan (ja sen alla olevan kielikynnyksen) välinen kulma n. 80°. Hihasuojan reu-nan ja lyhyen sivun välinen kulma n. 100°. Lyhyen

sivun ja viritystappisivun välinen kulma n. 137°.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivulla n. 314 mm. Lyhimmän kielen ja yhdeksänneksi matalimman kielen viritystappien etäisyys 560 mm. Kahdeksan pisintä kieltä ovat keskenään melkein saman mittaisia. Niiden viritystappien etäisyys on 75 mm.

Seitsemän alinta kieltä ovat kupariseosta (luultavasti messinkiä), muut kielet ovat terästä. Kielipaksuudet:

1.–7.	n. 0,84 mm (messinki)
8.–14.	0,60 mm (teräs)
15.–16.	0,40 mm
17.	kieli puuttuu
18.–27.	0,40 mm
28.	kieli puuttuu
29.–33.	0,40 mm

Rakenteen erityispiirteitä

Viritystappisivu kaartuu loivasti kannen suuntaan paitsi kärkeosassa suunnilleen kahdeksanneksi matalimman kielen viritystappin kohdalta lähes 90° kulmassa kohti pitkää sivua, jolloin nämä matalimmat kielet ovat keskenään lähes saman mittaiset.

Kanteleen sivut, viritystappipenkki, viritystappien suoja ja peräsivun päällä oleva hihasuoja ja perälauta ovat ruskeanpunaiseksi maalattuja. Maalipinta on epätasainen ja siinä erottuu punaisen maalin valumajälkiä ja juovia. Pohja on tummanruskea ja lakattu kansi puunvärinen.

Kanteleen sivut on värjätty ruskeanpunaisiksi. Maalipinnassa on kulumia, juovia ja valumajälkiä.

Viritystappien suoja ja perälauta on kiinnitetty sivuihin ruuveilla.

Pohjaan on ruuvattu kolme pyöreää puujalkaa, joiden korkeus on 12 mm ja läpimitta n. 16 mm.

Pyöreän peräsivu päällä oleva perälauta jatkuu yhtenäisenä kielipenkin päälle toimien myös soittokäden tukena (hihasuoja). Se on kiinnitetty peräsivuun ruuveilla. Hihasuojan alla on kielikynnys/talla – kannen päälle liimattu (ja naulattu?) puinen lista – johon kiinnitettyjen nastojen ohjaamana kielet kulkevat ja kiinnittyvät kielinastoina toimiville pienille ruuveille.

Kannessa on yksi pyöreä, suurehko ääniaukko. Sen lähellä, kanteleen lyhyen sivun puolella, on puun syitä mukaileva halkeama ulottuen viritystappisivulta peräsivulle. Myös ääniaukon toisella puolella, lähempänä pitkää sivua on kannessa kaksi halkeamaa.

Viritystappien suoja on kiinnitetty viritystappisivuun ruuveilla. Viritystappien kärkeosa on neliskanttinen. Viritystappipenkki on kiinnitetty kannen päälle liimalla ja ruuveilla.

Sisäkuvissa näkyy kolme kansirimaa (yksi pitkältä sivulta lyhyelle sivulle ja kaksi pitkältä sivulta viritystappisivulle) ja kaksi pohjarimaa (toinen pitkältä sivulta lyhyelle sivulle ja toinen lähempänä kärkeä pitkältä sivulta viritystappisivulle). Kansirima- ja pohjarimat kiinnittyvät kannen ja pohjan reunoja kiertäviin rimoihin. Kansirimat näyttäisivät olevan veistettyjä niin, että ne koskettavat kantta vain päistään.

Viritystappisivun kärki kääntyy kahdeksanneksi alimman viritystapin kohdalta lähes suorassa kulmassa kohti pitkää sivua.

Kansi on sinujen päällä ja viritystappipenkki kannen päällä.

Perälaudan kiinnitys pitkällä sivulla.

Kanteleen leveä kärki.

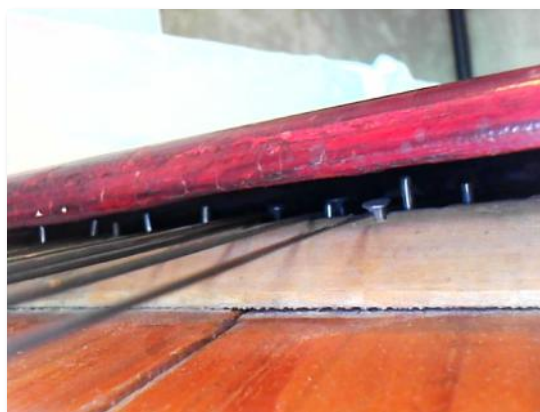
Kahdeksan pisintä kieltä ovat lähes samanmittaiset. Näistä seitsemän on kupariseoskieliä (mahdollisesti messinkiä), kun muut kielet ovat teräskieliä.

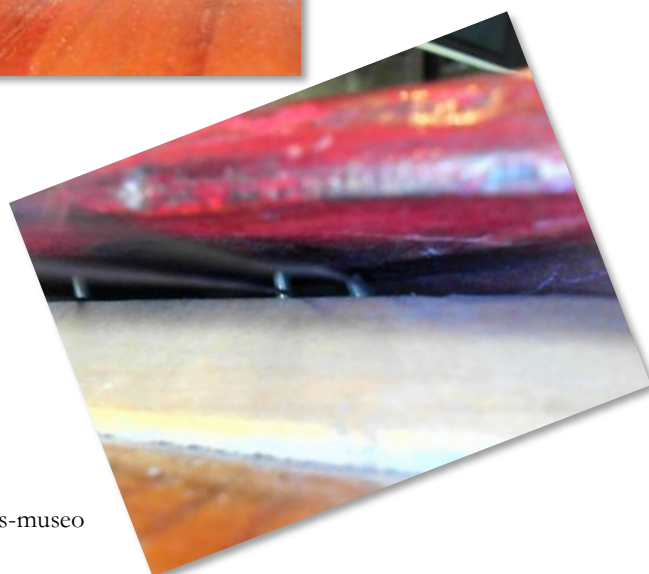
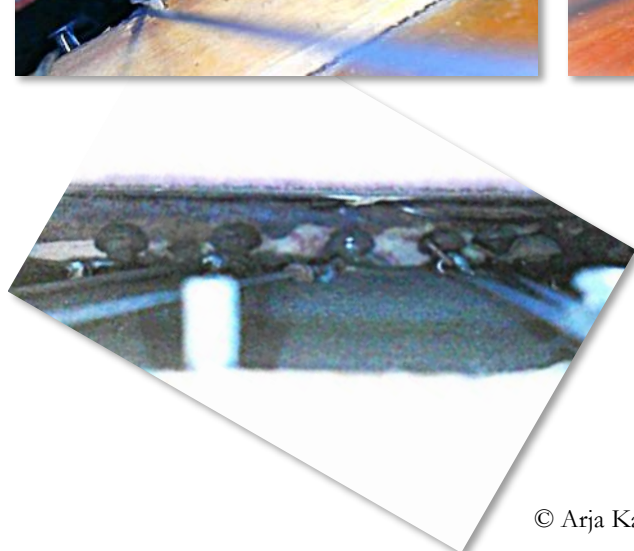
Kielet kulkevat viritystapeilta peräsiivun kielikynnyksen yli ja siihen kiinnitettyjen nastojen ohjaamana kielinastoina toimiville pienille ruuveille.

Osa kielistä kulkee kielikynnyksessä olevien nauhojen kautta.

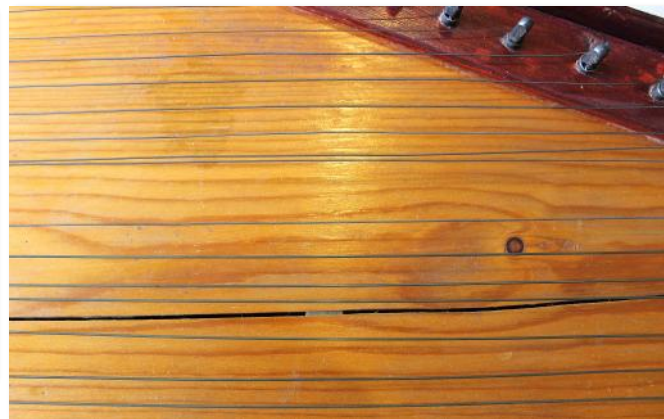
Kaikki kielet eivät kosketa kielikynnystä.

Kansilevyssä on useita puun syitä mukailevia halkeamia.

Halkeamien raoista näkyy kansirimoja. Ääniaukosta näkyy yksi pohjarima.

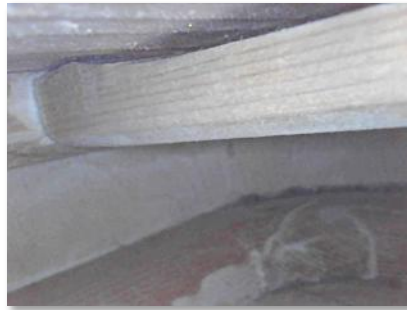
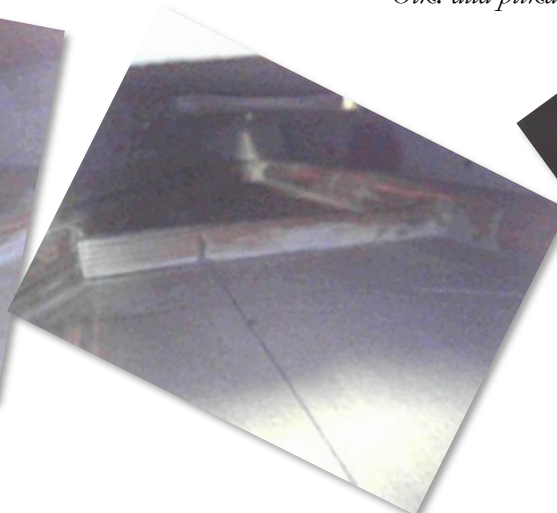
Pohjassa on kolme pyöreää jalkaa, jotka on kiinnitetty ruuveilla.

Pohjalevy on kiinnitetty pienillä nauloilla.

Lyhyt sivu, pyörästetty peräsivu ja noin 1/3 pitkästä sivusta ovat samaa puuta. Alla ja vasemmalla näkyy pitkällä sivulla oleva sauma.

Kopan sisältä:*Pohjarima lyhyen sivun ja peräsivun kulmalla.**Saman pohjariman pää pitkällä sivulla.**Vasemmalla peräsivun kansirima.**Oikealla saman kansiriman pää pitkällä sivulla.**Keskimmäisen kansiriman pää viritystappisivulla.**Lyhyttä sivua.**Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma.**Oik. yllä viritystappisivua.**Oik. alla pitkää sivua.**Kärjen suuntaan.*

SM409

Suurin pituus: 1008 mm

Suurin leveys: 390 mm

Suurin korkeus: 137 mm

Historia

Kantele on saatu Sibelius-museoon lahjoituksena vuonna 1967. Kanteleen sisäpohjan etiketissä on Suomi-kanteleen leima: kolme nuottia, joiden ympärillä teksti ”Suomi Finland”. Lisäksi etiketissä on teksti: ”Kantele No 30. Keksintö suojattu Paul Salminen. Helsinki. 1925”. Sammutuslaudan alapuolelle on lyijykynällä kirjoitettu ”Maila Östring 8 år”.

Paul Salminen (1887–1949), alkuperäiseltä nimeltään Paavo Hinkkanen, syntyi Inkerissä Vartiamäen Kaukolan kylässä. Pietarin Keisarillisessa Konservatoriossa hän opiskeli vetopasuunansoittajaksi. Hän avioitui Pietarissa suomalaisen Ida Salmisen kanssa vuonna 1918 ja otti samassa yhteydessä vaimonsa sukunimen. Aviopari saapui pitkän, Mustanmeren kautta kiertäneen evakkomatkan jälkeen Suomeen vuonna 1920.

Suomessa Salminen tuli tunnetuksi koneistokanteleen

kehittäjänä, pedagogina ja ohjelmiston sovittajana sekä esiintyvänä kanteletaiteilijana. Hän oli Suomen ensimmäinen virallinen kanteleensoiton opettaja toimien hänelle perustetussa toimessa Helsingin Kansankonservatoriossa vuosina 1923–1949.

Sibelius-museon kantele on spindellikanteleen patentin jälkeen Salmisen kehittämän ja toisen patentoiman (nro 11483) sävelvaihtokoneiston mukainen. Malli on ”3A”, jossa vivut sijaitsevat peräsivun ja pitkän sivun kulmalla. Sitä seuranneessa mallissa ”3B” koneiston vivut ovat lyhyen sivun ja peräsivun kulmalla. Lopullisen patentin tälle kielten kiristämiseen ja löysäämiseen perustuvalla koneistolle Salminen sai vuonna 1927.

Salminen uudisti myös kanteleen rakennetta kehittellen kaarevan viritystappisivun sekä saranoidun sammutuslaudan, jolla kielten pitkä jälkisointi voidaan halutessa katkaista. Hänen kehittämiinsä soittotekniikoihin kuuluivat myös sormisammutukset, ja hän kehitti kanteleohjelmistoa taidemusiikin suuntaan.

Salmisen kanteleiden puuosien valmistajista on Salmisen muistiinpanoissa mainittu kahdeksan rakentajaa:

- Oskar Lepistö vuosina 1925–1936
- Anders Saloranta vuosina 1925–1933
- Efraim Kilpinen vuosina 1925–1945
- Oskari Kilpinen vuosina 1927–1949
- Otto Kervinen vuosina 1936–1944
- Leander Laasanen vuosina 1937–1948
- Armas J. Koivisto vuosina 1935–1949
- Urho Järvenpää vuosina 1945–1948

Sibelius-museoon kirjatuiissa tiedoissa Jouni Arjavan mukaan tämän kanteleen puuosien rakentaja olisi Johan (Jussi) Henrik Kiviranta.

Lähteet ja lisätietoja:

- Smolander-Hauvonen, Annikki 1998: *Paul Salmisen – Suomalaisen konserttikanteleen ja soittotekniikan kehittäjä*. [Väitöskirja] Studia Musica 9, Sibelius-Akatemia, Helsinki.
- Blomster, Risto 2010: *Kantele*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1225 / Tieto. SKS, Helsinki.

Voisikohan kahdeksanvuotiaana kanteleen signeerannut Maila Östring olla kuuluisaan Östringien sisarusparveen kuulunut vuoden 1964 Miss Suomi -kisojen toinen perintöprinsessa? Sisarusten äiti oli kotoisin Turusta ja Maila Östring opiskeli Åbo Akademiassa.

Rakennuspaikkakunta Helsinki.

Rakennustiedot

35-kielinen koneistokantele.

Alussa ilmoitettu suurin korkeus on mitattu pitkällä sivulla sammutuslaudun päältä. Kaikukopan korkeus on 100 mm, josta kansi n. 4 mm ja pohja n. 5 mm.

Lyhimmän kielen soiva pituus n. 137 mm ja pisimmän kielen n. 847 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivulla n. 385 mm, ja viritystappien etäisyys n. 747 mm.

Likimääräiset kielipaksuudet pisimmästä alkaen:

1. 1,95 mm (punoskieli)
2. 1,45 mm (punos)
3. 1,55 mm (punos)
4. 1,40 mm (punos)

5. 1,20 mm (punos)
6. 0,98 mm (punos)
- 7.–10. 0,90 mm (punos)
- 11.–12. 0,74 mm
- 13.–14. 0,67 mm
15. 0,62 mm
- 16.–18. 0,57 mm
- 19.–20. 0,44 mm
- 21.–26. 0,38 mm
- 27.–29. 0,30 mm
30. puuttuu
- 31.–33. 0,30 mm
- 34.–35. puuttuu

Rakenteen erityispiirteitä

Viritystapit on ryhmitelty siten, että kuusi ylintä ovat samassa vinorivissä, seuraavat seitsemän omassa vinorivissään ja loput seuraavat kaarevan viritystappipenkin muotoa.

Viritystappisivuun ruuvattu viritystappien suoja on tehty kahdesta päällekkäin liimatusta rimasta. Se on hieman haljennut saumakohdastaan pitkän sivun päästä ja osittain irronnut viritystappisivusta.

Kielet kulkevat viritystapeilta suoraan sammutuslaudun alla olevan koneiston päällä sijaitseville kielinas-toille. Kaksi ylintä kieltä ja niiden kielinastat puuttuvat.

Sammutuslaudun jouseen ja koneiston väliin on laitettu pystyyn puinen tikku, joka pitää sammutuslautaa normaalia korkeammalla.

Kansilevyssä on syitä mukaileva halkeama ääniaukosta viritystappisivulle.

Ääniaukon ympärillä on kolme koristekehää, joista kaksi sisintä hieman lähempänä toisiaan.

Sisäkuviissa näkyy kolme poikittaista kansirimaa: yksi pitkältä sivulta lyhyelle sivulle ja kaksi viritystappisivulle.

*Viritystappien suoja
on osittain irronnut
viritystappisivusta.*

*Viritystappien suoja on
tehty kahdesta päällekkäin
liimatusta osasta.
Liimauskohdassa on
halkeama pitkän sivun
päädyssä.*

Ääniaukon kohdalla sisäpohjan etiketissä on kanteleen suunnittelijan tiedot.

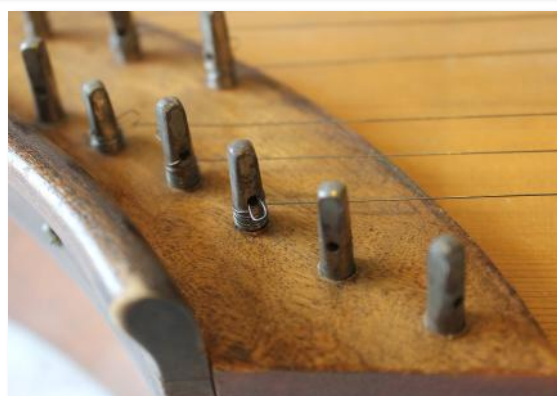
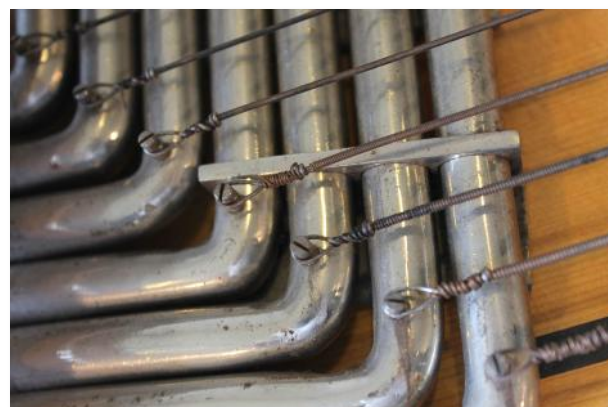

Ääniaukon ympärillä on kolme koristekehää.

Kannessa on halkeama ääniaukosta viritystappisivulle.

Kymmenen pisintä kieltä ovat punoskieliä. Kielet kulkevat suoraan viritystapeilta peräsivun koneiston nastoille.

Sävelvaihtajakoneiston vivuissa on sävelnimet.

Sävelvaihtajien vivut sijaitsevat pitkän sivun ja perän kulmankesä. Tämä vastaa Salmisen toisen sävelvaihtokoneisto patentin ensimmäistä mallia.

Sammutuslautan jousen ja koneiston väliin on asetettu tikku pitämään sammutuslautta normaalia korkeammalla.

Sammutuslautan alle on hiijykynällä kirjoitettu "Maila Östring 8 år".

Kahden ylimmän kielen kielinasta puuttuu.

Kopan sisältä:*Viritystappisivua ja kärki.**Kansirima ja kärki.**Vas. ja alla: kansiriman pää viritystappisivulla.**Kansiriman pää pitkällä sivulla.**Peräsivua.**Peräsivun ja lyhyen sivun kulma.**Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma**Kansiriman pää lyhyellä sivulla.*

SM1217

Suurin pituus: 840 mm

Suurin leveys: 350 mm

Suurin korkeus: 67 mm

Historia

Kantele on kirjattu Sibelius-museoon vuonna 2002, mutta alkuperästä ei ole tietoja.

Kanteleen voi rakenteensa perusteella olettaa olevan eestiläinen. Se on peilikuva eli ns. vasenkätinen kantele verrattuna yleisimpään eestiläiseen suurkantelemalliin.

Rakennuspaikkakunta ei ole tiedossa.

Rakennustiedot

30-kielinen eestiläinen kannel, jossa on ilmeisesti ollut 10 pareittain viritettyä bassokieltä. Useita kieliä puut-

tuu. Yhdeksän alinta kieltä ovat punoskieliä.

Kaikukopan korkeus on 54 mm, josta pohja 6 mm ja kansi 4 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivulla on 334 mm.

Lyhimmän kielen soiva pituus 150 mm ja pisimmän kielen 707 mm.

Rakenteen erityispiirteitä

Kansi ja pohja tulevat sivujen ulkopuolelle. Sivut ja pohja on maalattu mustaksi.

Peräsivulla on talle: puinen kielikynnys, jonka päälle on kiinnitetty ohut metallitanko. Leveässä, pyöristetyssä kärjessä 13 alimman kielen edessä on vastaava talle. Kärjen tallalla on neljä ohjausnastaa. Tallat on maalattu mustiksi.

Peräsivun tallan yli kulkevat kielet kiinnittyvät peräsivun päälle kielinastoihin. Kielet ja viritystapit ovat vahvassa ruosteessa.

Kannessa on halkeamia. Kahdesta suurimmasta pitkitäistä halkeamasta näkyvät kansirimat. Myös pohjassa on halkeamia.

Sisäkuvissa näkyy kaksi kansi- ja kaksi pohjarimaa. Peräsivua lähinnä olevia kansi- ja pohjarimoja yhdistää suunnilleen rimojen keskipaikkeilla sijaitseva pysty pinna.

Kannessa on useita balkeamia.

Peräsivulla on puinen kielikynnys, jonka päällä on obut metallitanko.

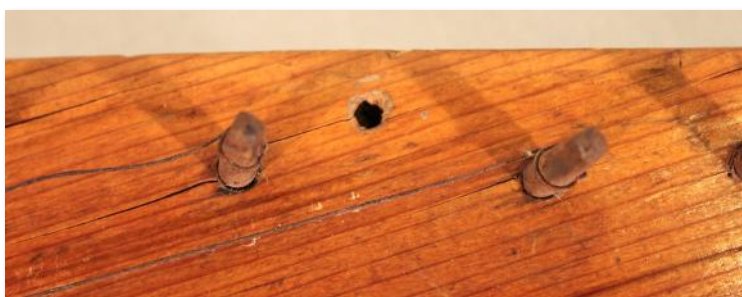
Bassokielistä ilmeisesti 10 on pareittain ja viritetty jotenkin muuten kuin diatonisesti. Kolmentoista matalimman kielen edessä on kärjessä kielikynnys.

Viritystapit ja kielet ovat vahvasti ruosteessa.

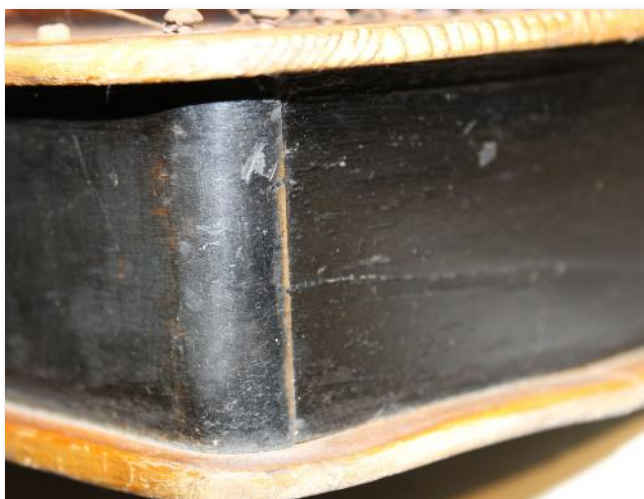
Viritystappisivulla ja pitkällä sivulla on kaksi pyöreää reikää, mahdollisesti kanteleen ripustamiseen tarkoitettuja.

Viritystappisivulla on toisen reiän kohdalla lovi.

Sivujen sauma peräsivulla.

Sivujen sauma viritystappisivun ja lyhyen sivun kulmalla.

Kopan sisältä:

Viritystappisivua ja kärki.

Pohjariman pää viritystappisivulla.

Vas, kuvassa olevan pohjariman pää pitkällä sivulla.

Kansi- ja pohjarimojen päät pitkällä sivulla lähellä peräkulmaa.

Kuva otettu ääniaukosta peräsivun suuntaan. Kansi- ja pohjariman yhdistävä pinna.

Vas, kuvassa olevan pohjariman pää lyhyellä sivulla.

Lyhyen sivun ja peräsivun kulma.

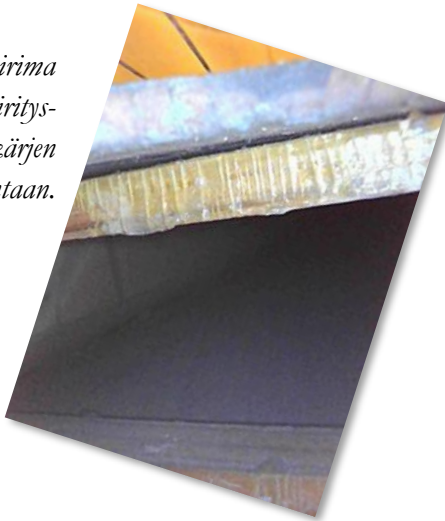
Peräsivun ja pitkän sivun kulma.

Lyhyen sivun ja viritystappisivun kulma.

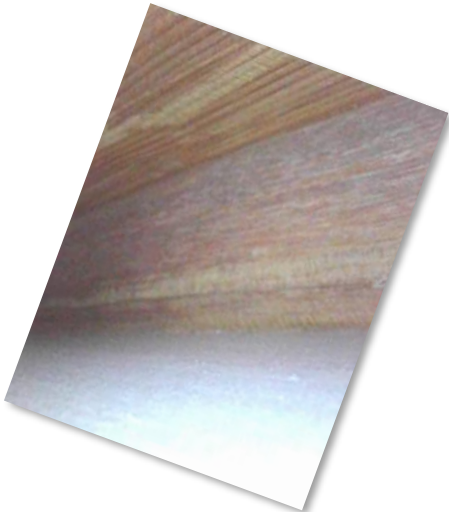
Toinen kansirima kuvattuna viritysaukosta kärjen suuntaan.

Vas. kuvassa olevan kansiriman pää sekä pohjariman pää pitkällä sivulla.

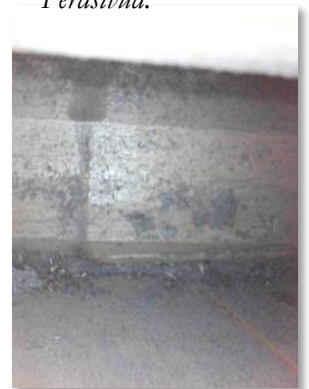
Pitkää sivua kärjen suuntaan.

Viritystappisivua.

Peräsivua.

SM1938

Suurin pituus: 617 mm

Suurin leveys: 298 mm

Suurin korkeus: 55 mm

Historia

Soitin on saatu museolle lahjoituksena Carlo Bergmannin kokoelmista. Soitin on sitra ja sisäpohjan etiketin

mukaan valmistettu Narvassa, A. Munakun verstaassa.

Rakennustiedot

26-kielinen sitra. Alussa ilmoitettu suurin korkeus on mitattu jalkojen alta tallan päälle. Kopan korkeus on 40 mm, josta kansi n. 5 mm.

Viritystappisivun pituus 393 mm, peräsivu 293 mm,

pitkä sivu 617 mm ja peräsivu 293 mm.

Lyhimmän kielen soiva pituus (viritystapista tallan päälle) n. 130 mm; pisimmän kielen n. 515 mm.

Laitimmaisten kielten etäisyys peräsivulla n. 250 mm.

Likimääräiset kielipaksuudet pisimmästä alkaen:

1. puuttuu
2. 1,73 mm (punoskieli)
3. 1,45 mm (punos)
- 4.–5. 1,28 mm (punos)
- 6.–8. puuttuu
9. 1,0 mm
- 10.–11. 0,67 mm
12. 0,62 mm
13. puuttuu
- 14.–15. 0,55 mm
16. puuttuu
- 17.–19. 0,48 mm
- 20.–25. 0,43 mm
26. 0,40 mm

Peräsivun ja pitkän sivun välinen kulma 70°. Kärkisivun kulma pitkää sivua vasten 90° ja viritystappisivua vasten 120°.

Rakenteen erityispiirteitä

Kielet kulkevat viritystapeilta peräsivulla sijaitsevan tallan yli peräsivun päälle kiinnitettyihin kielinastoihin. Talla on puinen, ylöspäin kapeneva lista, jonka päällä on ohut metallitanko.

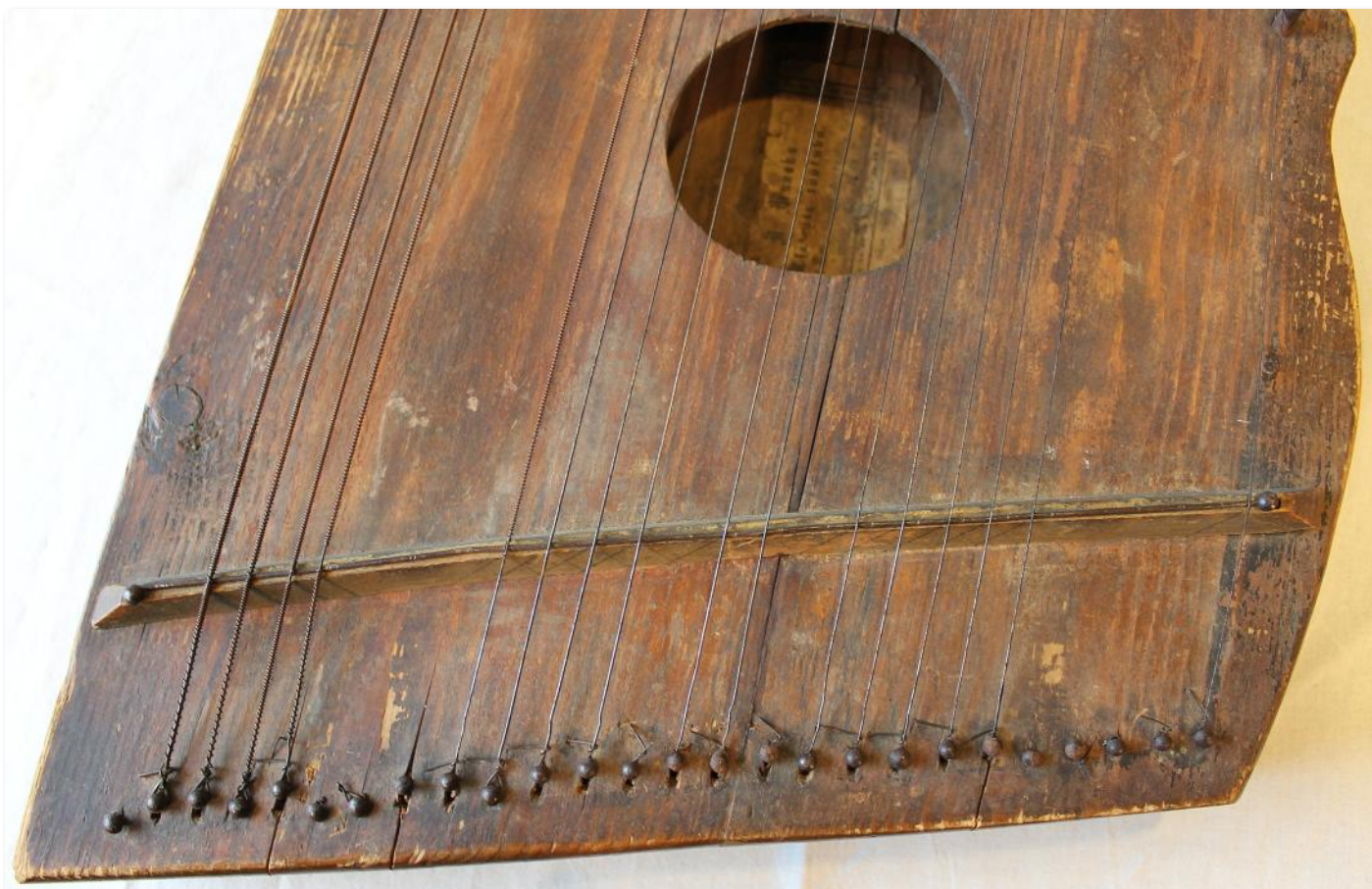
Rautaiset viritystapit ovat kärjestään suorakaiteen muotoiset. Alimman kielen viritystappi puuttuu. Neljä alinta kieltä on ilmeisesti viritetty diatonisesta asteikosta poiketen bassoihin; viritystappien asettelu perusteella mahdollisesti pareittain.

Pohjassa on kolme pientä, valkoista, pyöreää (posliinista?) jalkaa.

Sisäkuvissa näkyy kaksi kansirimaa; toinen pitkältä sivulta viritystappisivulle ja toinen pitkältä sivulta lyhyelle sivulle. Peräsivua lähinnä olevan kansiriman alla on sen pohjaan yhdistävä pitkittäinen, pyöristetty puukappale suunnilleen riman puolivälissä.

Viritystappien kärjet ovat suorakaiteen muotoiset. Alimman kielen viritystappi puuttuu. Neljän alimman kielen viritystapit on aseteltu pareittain.

Ääniaukosta näkyy sisäpohjan etiketti.

Pohjassa on kolme pyöreää, valkoista jalkaa.

Kopan sisältä:

Kärki.

Lähempänä kärkeä olevan kansiriman pää pitkällä sivulla.

Kärjen puoleisen kansiriman pää viritystappisivulla.

Pitkää sivua.

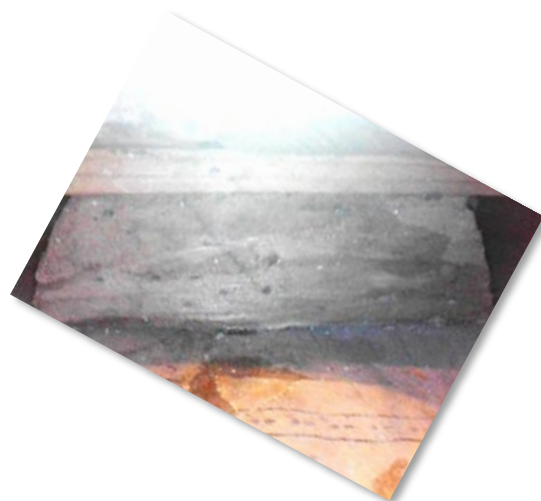
Lähempänä peräsivua olevan kansiriman pää pitkällä sivulla.

Peräsivun kansiriman pää lyhyellä sivulla.

Peräsivun puoleisen kansiriman alla on puupala suunnilleen riman keskipaikoilla, etiketin vieressä.

Lyhyen sivun ja perän kulma.

